ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Μακεδονικά

Τόμ. 5, Αρ. 1 (1963)

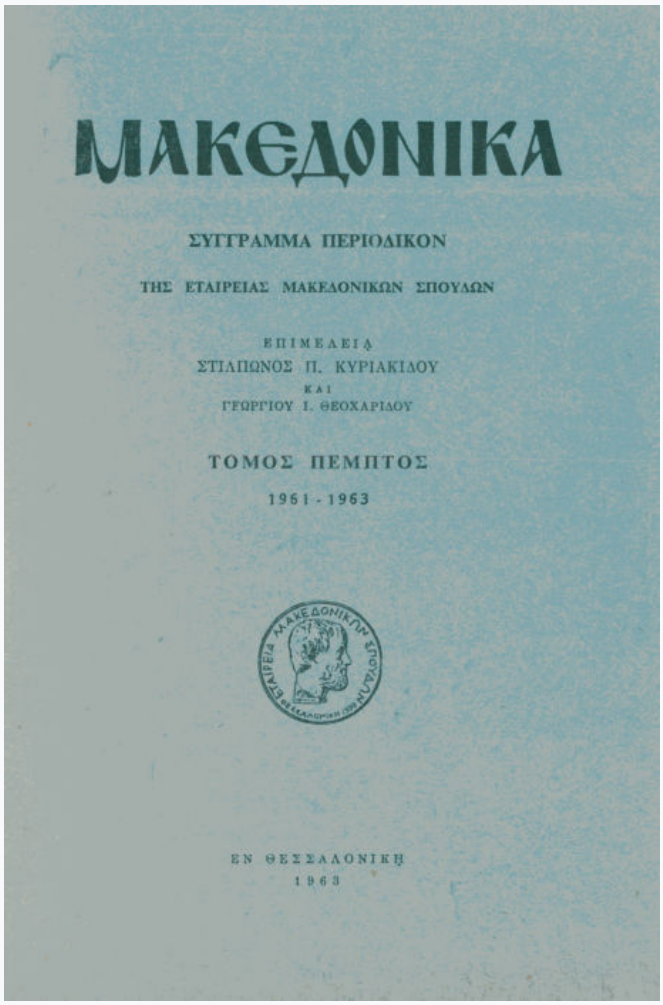

Οι Τζαμπλάκωνες: συμβολή εις την Βυζαντινήν Μακεδονικήν προσωπογραφίαν του ΙΔ' αιώνος

Γ. Ι. Θεοχαρίδης

doi: 10.12681/makedonika.786

Copyright © 2014, Γ. Ι. Θεοχαρίδης

Άδεια χρήσης Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

Βιβλιογραφική αναφορά:

Θεοχαρίδης Γ. Ι. (1963). Οι Τζαμπλάκωνες: συμβολή εις την Βυζαντινήν Μακεδονικήν προσωπογραφίαν του ΙΔ' αιώνος. *Μακεδονικά*, *5*(1), 125–183. https://doi.org/10.12681/makedonika.786

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** ΕΚΤ | **Πρόσβαση:** 12/10/2024 05:12:01

ΟΙ ΤΖΑΜΠΛΑΚΩΝΕΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΝ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΝ ΤΟΥ ΙΔ' ΑΙΩΝΟΣ

1. Εἰσαγωγή.

Ἡ βυζαντινὴ οἰκογένεια τῶν Τζαμπλακώνων συνδέεται κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα μὲ τὴν Μακεδονίαν γενικῶς καὶ μὲ τὴν Θεσσαλονίκην ἰδιαιτέρως. Εἷς Ἀλέξιος Τζαμπλάκων διετέλεσε «μέγας τζαούσιος, κεφαλὴ Σερρῶν καὶ τῶν κάστρων τῆς χώρας Ποπολίας» καὶ οἱ Τζαμπλάκωνες εἶχον πολλὰ κτήματα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης, εἰς τὰ ὁποῖα διέμενον καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἐγεννήθησαν πολλὰ ἐκ τῶν τέκνων των. Ὁ O. Tafrali ἀφηγήθη μὲ βάσιν τὴν ἱστορίαν τοῦ Καντακουζηνοῦ τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπεισόδιον τῆς συλλήψεως, τῆς διαπομπεύσεως καὶ τῆς φυλακίσεως τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ζηλωτῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, χωρὶς ὅμως νὰ ἀσχοληθῇ ἐν γένει μὲ τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν Τζαμπλακώνων[1]. Πρῶτος ὁ L. Petit ἐπεχείρησεν, ἐκδίδων τὰ ἔγγραφα τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου, νὰ σκιαγραφήσῃ εἰς τὴν εἰσαγωγήν του προσωπογραφίαν Τζαμπλάκωνος,[2] εἶχεν ὅμως τότε εἰς τὴν διάθεσίν του λίαν ἐλλιπὲς ὑλικόν. Ὁ Bânescu ἐθεωρεῖτο μέχρι τοῦδε ὡς ὁ περισσότερον ἀσχοληθεὶς μὲ τοὺς Τζαμπλάκωνας. Προσπαθῶν οὗτος νὰ ἐξακριβώσῃ ποῖος ἦτο ὁ Zamblaco τῶν ἐγγράφων τῆς πολιτείας Ῥαγούσης, ἀπὸ τὰ κτήματα τοῦ ὁποίου οἱ Ῥαγουσαῖοι ζητοῦν νὰ ἀγοράσουν σημαντικὴν ποσότητα σίτου, καταλήγει διερευνῶν τὰ τῶν Τζαμπλακώνων εἰς τὸ ἀβέβαιον συμπέρασμα, ὅτι ὁ Zamblaco τῶν ἐν λόγῳ ἐγγράφων ἦτο ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων καὶ ὅτι τὰ κτήματα αὐτοῦ εὑρίσκοντο εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης[3]. Τελευταίως ὁ P. Lemerle, ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς ἐκκινῶν, ἀνεσκόπησε τὴν μέχρι

---

[1] O. Tafrali, Thessalonique au XIVe siècle. Paris 1913, σ. 232.

[2] L. Petit - W. Regel, Actes d' Esphigmenou. Introduction, p. X. (Actes de l' Athos III. Βυζαντινὰ Χρονικὰ 12 [1906]).

[3] N. Bânescu, Peut - on identifier le Zamplacus des documents ragusains? Mélanges Charles Diehl I. Paris 1930, p. 31 - 35. Εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ Bânescu ἐπέφερον χρησίμους προσθήκας καὶ διορθώσεις ὁ Fr. Dölger ἐν Byzantinische Zeitschrift 31 (1931), 450 - 452 καὶ ὁ R. Guilland πρῶτον ἐν Études Byzantines 3 (1945), 208 - 210 καὶ δεύτερον ἐν Byzantinische Zeitschrift 46 (1953), 80 - 81.

τοῦδε γνωστὴν βιβλιογραφίαν περὶ Τζαμπλακώνων καὶ ἐτακτοποίησε τὰς περὶ αὐτῶν μέχρι τοῦδε γνωστὰς πληροφορίας τῶν πηγῶν, ἐπιφέρων λίαν εὐστόχους παρατηρήσεις καὶ ὑπογραμμίζων τὰ προβλήματα.[1] Εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας τοῦ Lemerle ὀφείλει ὁμολογουμένως τὴν πρώτην ὤθησιν ἡ παροῦσα ἐργασία.

Ἰδιαίτερον κλάδον ἐρευνῶν, σχετικὸν πρὸς τοὺς Τζαμπλάκωνας, δύνανται νὰ ἀποτελέσουν αἱ σλαβικαὶ ἐργασίαι, αἱ ἀσχολούμεναι μὲ Τζαμπλάκωνας ζήσαντας εἰς σλαβικὰς χώρας, ὅπως ὁ μητροπολίτης Κιέβου Κυπριανὸς Τζαμπλάκων τοῦ τέλους τοῦ ΙΔ' αἰῶνος καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Ντέτσιανι Γρηγόριος Τζαμπλάκων τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου μάλιστα ἐγράφη τὸ 1904 ἐκτενὴς βιογραφικὴ ἐργασία ὑπὸ τοῦ A. I. Jac'imirskij.[2] Τὴν αὐθεντικότητα τῶν πηγῶν τῆς ἐργασίας ταύτης ἤλεγξε τὸ 1946 ὁ Émile Turdeanu.[3] Ἐπισκόπησιν τῆς σλαβικῆς βιβλιογραφίας περὶ Τζαμπλακώνων δίδει ἡ τελευταία βιβλιοκρισία τοῦ J. Duic'ev[4], κρίνουσα τὴν εἰς Viz. Vrem. 14 (1958), 318—357, δημοσιευθεῖσαν σχολιασμένην σλαβικὴν μετάφρασιν τῆς «Ἐπιδημίας Μάζαρι ἐν Ἅδου» τῶν S. Kondratjev—T. M. Sokolova.[5]

Πόθεν ὅμως παράγεται τὸ ἐπίθετον Τζαμπλάκων καὶ ποία ἡ καταγωγὴ τῆς φερούσης τὸ ἐπίθετον τοῦτο οἰκογενείας; Ὁ H. Moritz εἰς τὸ βιβλίον του περὶ βυζαντινῶν ἐπιθέτων ἀποπειρᾶται νὰ ἐτυμολογήσῃ τοῦτο ἐκ τοῦ «ἐξ - ἀμπλάκημα» (=ἁμάρτημα), ἐπειδὴ δὶς εἰς τὰς πηγὰς τὸ ἐπίθετον φέρεται μὲ τὸν τύπον Ἐξαμπλάκων.[6] Τοῦτο ὅμως ἀποτελεῖ καταφανῆ παρετυμολογίαν, βυζαντινὴν ἤδη καὶ ἀπαντωμένην παρὰ τῷ ἱστορικῷ Φραντζῇ,[7] καὶ δικαίως ἀπορρίπτεται ὑπὸ τοῦ Bânescu.[8] Τὸ ἐπίθετον φαίνεται ξενικὸν καὶ διὰ τὴν ἀνίχνευσιν τῆς καταγωγῆς του δύναται, νομίζομεν, νὰ χρησιμεύσῃ μία πληροφορία τοῦ κώδικος 192 τῆς παρὰ τὸ Παγγαῖον μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης. Εἰς τὸν κώδικα τοῦτον περιέχεται ποίημα, φέρον

---

[1] P. Lemerle, Autour d' un prostagma inédit de Manuel II. L' aulé de Sire Guy à Thessalonique. Ἐν «Silloge Bizantina» in onore di Silvio Giuseppe Mercati. Roma 1957, 282 - 284 καὶ αἱ σχετικαὶ σημειώσεις.

[2] A. I. Jac'imirskij, Grigorij C'amblak. St. Pétersbourg 1904.

[3] Émile Turdeanu, Grégoire C'amplak. Faux arguments d' une biographie. Révue des Études Slaves 22 (1946), σ. 46 - 81.

[4] Ἐν Byzantinische Zeitschrift 51 (1958), 422.

[5] Τὴν προσοχήν μου ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως σλαβικῆς βιβλιογραφίας περὶ Τζαμπλακώνων εἶχεν ἐπιστήσει ὁ καθηγητὴς κ. Μ. Λάσκαρις. τὸν ὁποῖον καὶ εὐχαριστῶ.

[6] H. Moritz, Die Zunamen in den byzantinischen Historikern und Chronisten. I Teil, 12. II Teil, 53. (Ἐκ τοῦ Bânescu, Peut-on identifier etc., ἔνθ' ἀνωτ. σ. 32).

[7] Γ. Φραντζῆ, II, 17. Βόνν. σ. 191, 9.

[8] Bânescu, Peut-on identifier etc., ἔνθ' ἀνωτ. σ. 32.

τὸν τίτλον: *Εἰς τάφον τῶν τέκνων κῦρ Δημητρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ* (δηλαδὴ τῶν Ξανθοπούλων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπως καὶ τὸ προηγούμενον τῆς συλλογῆς). Κατὰ τὸν Bânescu τὸ ποίημα ἀνεῦρεν ὁ ἀείμνηστος Σπ. Λάμπρος, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν ἐὰν καὶ ποῦ ὁ Λάμπρος ἐδημοσίευσε τοῦτο. Κατ' ἀνακοίνωσιν ὅμως τοῦ ἰδίου τοῦ Λάμπρου πρὸς τὸν Bânescu εἰς τὸ ποίημα φέρεται ὡς πατὴρ τοῦ Δημητρίου Τζαμπλάκωνος τούτου ὁ δεσπότης Ἀχαΐας Benedetto. Λέγεται εἰς αὐτό: *Πατὴρ γὰρ αὐτῷ δεσπότης Ἀχαΐας. Τίς οὐκ ἀκούει τὸν πολὺν Βενεδέτον*[1]; Τὸν κώδικα ὅμως 192 τῆς Εἰκοσιφοινίσσης ἔχει περιγράψει, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τοῦτο ὁ Bânescu, ὁ Παπαδόπουλος - Κεραμεύς, ὅστις καὶ θεωρεῖ τοῦτον αὐτόγραφον ἔργον τοῦ Μάρκου Εὐγενικοῦ.[2] Ἡ πληροφορία λοιπὸν προέρχεται ἐκ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ὁ Bânescu φρονεῖ ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Γενουάτου Benedetto Zaccaria,[3] εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος ἔδωκε τὸ 1275 σύζυγον μίαν ἀδελφὴν αὐτοῦ καὶ ὁ ὁποῖος τὸ 1304 κατέλαβε τὴν Χίον καὶ κατέστη δεσπότης αὐτῆς ἐκμεταλλευόμενος τὴν παραγωγὴν μαστίχης τῆς νήσου, ὅπως προηγουμένως ἐξεμεταλλεύετο τὰ ὀρυχεῖα στυπτηρίας τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Φωκαίας, διαδεχθεὶς ἐκεῖ τὸν ἀδελφόν του Manuele Zaccaria, ἐξ ὧν ἐπλούτησαν σφόδρα οἱ Zaccaria.[4] Γεγονὸς ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Benedetto Α' Zaccaria δὲν ὑπῆρξε δεσπότης Ἀχαΐας, ὅπως δὲν ὑπῆρξε τοιοῦτος οὔτε ὁ υἱὸς αὐτοῦ Benedetto Β' Zaccaria, ὁ λεγόμενος ἐκ τῆς μητρός του Παλαιολόγος, οὔτε ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Benedetto Γ' Zaccaria, υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ του Nicolino Zaccaria καὶ τῆς Ἄννας Κοντοστεφάνου. Οἱ Zaccaria ἐπάτησαν τὸν πόδα εἰς Πελοπόννησον ἐπὶ Martino Zaccaria, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Benedetto Γ', τοῦ νυμφευθέντος τὴν κληρονόμον τοῦ δεσποτάτου Ζακελὶν Ντελαρός, καὶ ἐμεγαλύνθησαν ἐν αὐτῇ ἐπὶ Centurione Β' Zaccaria τὸ 1404, ὅστις ὑπῆρξε καὶ ὁ τελευταῖος δεσπότης Ἀχαΐας.[5] Τὸ ἐνδιαφέρον πάντως δι' ἡμᾶς εἶναι ὅτι βυζαντινὴ ἤδη παράδοσις συνδέει τὸ ἐπίθετον Τζαμπλάκων μὲ τὴν Γενουατικὴν οἰκογένειαν τῶν Zaccaria καὶ ὑποδεικνύει ἴσως γενουατικὴν ἀρχὴν τῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακώνων.

[1] Bânescu, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 33, σημ. 6 καὶ σημ. 7.

[2] Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἔκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θρᾴκῃ καὶ Μακεδονίᾳ. Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως. Παράρτημα ΙΖ' τόμου 1886, σ. 48, ἀριθ. 7. Πρβ. αὐτόθι, σ. 47 περιγραφὴν τοῦ κώδικος.

[3] Bânescu, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 33 καὶ σημ. 7.

[4] Βλ. προχείρως Γ. Ι. Ζολώτα, Ἱστορία τῆς Χίου. Τόμ. Ιι. Ἐν Ἀθήναις 1924, σ. 356 κ.ἑ. G. Ostrogorsky, Geschichte des Byzantinischen Staates. München 1952, 390. Ph. P. Argenti, The occupation of Chios by the Genoese and their administration of the Island. Tom. I. Cambridge 1958, σ. 34 κ.ἑ.

[5] Βλ. Argenti, The occupation etc., ἔνθ' ἀνωτ. σ. 54, κ.ἑ.

Εἰς τὸ Σπουδαστήριον Παπυρολογίας καὶ Παλαιογραφίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ὑπάρχουν, πρὸ εἰκοσαετίας περίπου γενόμεναι, ὄχι πολὺ καλαὶ φωτογραφίαι ἐγγράφων, μεταξὺ ἄλλων καὶ τῆς μονῆς Βατοπεδίου,[1] ἀφορώντων εἰς δωρεὰς Τζαμπλακώνων πρὸς τὴν μονὴν ταύτην, ἐν μέρει ἀνεκδότων καὶ ἐν μέρει κακῶς ἐκδεδομένων. Κακαὶ φωτογραφίαι ἄνευ αὐτοψίας τῶν ἀντιστοίχων ἐγγράφων δὲν ὑπόσχονται πολλὰ ἐκ τῆς διπλωματικῆς αὐτῶν μελέτης καὶ δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσουν σπουδαίαν παρόρμησιν πρὸς μελέτην καὶ δημοσίευσιν αὐτῶν, ἐὰν τὸ ζήτημα τῆς προσωπογραφίας τῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακώνων δὲν εἶχεν ὡριμάσει διὰ τῆς προηγηθείσης βιβλιογραφίας καὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ κ. Lemerle. Τὸ ἐκ τῶν ἐν λόγῳ ἐγγράφων ὑλικὸν δὲν λύει ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ἱστορίας τῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακώνων, ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἄλλας γνωστὰς ἤδη πληροφορίας τῶν πηγῶν δύναται νὰ προσφέρῃ μικρὰν συμβολὴν εἰς τὸ ζήτημα, προβαίνομεν κατωτέρω εἰς τὴν μελέτην καὶ δημοσίευσιν τῶν ἐγγράφων τούτων.

Τὰ εἰς τοὺς Τζαμπλάκωνας ἀφορῶντα ἔγγραφα τῆς μονῆς Βατοπεδίου, φωτογραφίας τῶν ὁποίων ἔχομεν ὑπ' ὄψει, εἶναι τὰ ἑξῆς:

I. Ἀφιερωτήριον γράμμα Ἀρσενίου μοναχοῦ Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, μηνὸς Φεβρουαρίου, ἰνδικτιῶνος ὀγδόης, ἄνευ ἔτους (συμπερασματικῶς τοῦ 1355).

II. Μητροπολιτικὸν ἀντίγραφον ἀφιερωτηρίου ἐγγράφου τοῦ Ἀρσενίου μοναχοῦ τοῦ Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Μαΐου 1356, γενόμενον ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Λαρίσης Ἀντωνίου.

III. Δωρητήριον γράμμα τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου Δημητρίου Τζαμπλάκωνος καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ μεγάλης στρατοπεδαρχίσσης Εὐδοκίας Παλαιολογίνας Τζαμπλακωνίσσης πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Αὐγούστου 1362.

IV. Ἀφιερωτήριον γράμμα τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Αὐγούστου 1370.

V. Σιγιλλιῶδες γράμμα τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου (τοῦ Κοκκίνου, 1354—1355 καὶ 1364—1376) πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου, ἐπιβεβαιοῦν τὴν δωρεὰν τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1370 πρὸς τὴν αὐτὴν μονήν, τοῦ Σεπτεμβρίου 1371.

VI. Ἐνοικιαστήριον ἔγγραφον τοῦ Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Μαρτίου 1376.

Θὰ παραθέσωμεν πρῶτον τὰ κείμενα τῶν ἐγγράφων χωρὶς ἀξιώσεις

[1] Τὸ ὑπάρχον φωτογραφικὸν ὑλικὸν ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν μου πρὸς μελέτην ὁ καθηγητὴς τῆς Νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Λ. Πολίτης, εἰς τὸ Σπουδαστήριον τοῦ ὁποίου ἔχει περιέλθει τὸ ἀρχεῖον τοῦτο καὶ τὸν ὁποῖον θερμῶς εὐχαριστῶ.

καλῆς διπλωματικῆς ἐκδόσεως αὐτῶν (σημειοῦντες ὅμως ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ παρατηρηθῇ εἰς βυζαντινὸν ἔγγραφον, γνωστὸν ἐκ κακῆς φωτογραφίας), ἀφοῦ τὴν παροῦσαν ἐργασίαν ἐνδιαφέρει πρὸ παντὸς ἡ χρησιμοποίησις ὡρισμένων πληροφοριῶν ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων καὶ δὲν εἶναι ἐξ ἄλλου εἰς ἡμᾶς δυνατὴ ἡ ἀρτία διπλωματικὴ αὐτῶν ἔκδοσις.

2. *Τὰ ἔγγραφα τῶν Τζαμπλακώνων.*

1.

Ἀφιερωτήριον γράμμα **Ἀρσενίου** μοναχοῦ **Τζαμπλάκωνος** διὰ τὴν μονὴν τοῦ **Βατοπεδίου** τοῦ **Φεβρουαρίου** μηνός, ἰνδικτιῶνος ὀγδόης, ἄνευ ἔτους (συμπερασματικῶς τοῦ **1355** ἀναμφιβόλως).

Ἀρχεῖον: Φωτογραφία (λευκὸν ἐπὶ μαύρου) τοῦ Σπουδαστηρίου Παπυρολογίας καὶ Παλαιογραφίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (εἰς τὸ ἑξῆς Σπ. Π. Π.). Εἰς τὸ κάτω δεξιὸν ἄκρον φωτογραφηθὲν σημείωμα ἐπὶ τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. 3,34 Γ.

Ἐξωτερικόν: Εἰς τὸ κάτω ἀριστερὸν ἄκρον τὸ πρῶτον τρίτον τοῦ ἀπὸ τοῦ τέλους τρίτου στίχου ἐλλείπει λόγῳ ῥωγμῆς κατὰ τὴν ἐκεῖ δίπλωσιν.

Γραφή: Ἡ γραφὴ εἶναι γραφὴ κωδίκων τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος μὲ πολλὰς συντομογραφίας. Εἰς τὸν στίχον 14 καὶ εἰς τὴν ἑβδόμην λέξιν ἐγένετο διόρθωσις ὑπὸ μεταγενεστέρας χειρός, οὐδὲν νόημα δίδουσα. Ἡ διορθωθεῖσα λέξις θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο ἡ συνήθης εἰς τὴν τυπικὴν ταύτην φράσιν λέξις: «*νομῆς*» («*...μετὰ πάσης τῆς περιοχῆς καὶ ν ο μ ῆ ς καὶ τῶν δικαίων αὐτοῦ...*»).

Χρονολόγησις: Τὸ ἔγγραφον εἶναι χρονολογημένον μόνον διὰ μηνολογίου καὶ ἰνδικτιῶνος καὶ δὲν φέρει ἔτος. Τὸ ἑπόμενον ὅμως ἔγγραφον, τὸ δημοσιευόμενον ἐνταῦθα ἐν συνεχείᾳ, ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος καὶ φέρει χρονολογίαν ἔτους 1356. Εἰς ἀμφότερα τὰ ἔγγραφα ὁ ὑπογράφων Ἀρσένιος Τζαμπλάκων λέγει ὅτι ἔκτισεν ὁ ἴδιος ἰδίοις ἐξόδοις τὸ καστέλλιον Σλανέσιον (1, στ. 20-21, 2, στ. 8). Ὅθεν πρόκειται ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὰ δύο ἔγγραφα περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Ἀμφότερα εἶναι ἀφιερωτήρια σχεδὸν τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου, τὸ δεύτερον ὅμως, τοῦ 1356, περιέχει περισσοτέρας προσθήκας δωρεῶν. Ὅθεν τοῦτο εἶναι μεταγενέστερον τοῦ ἀχρονολογήτου πρώτου, διότι ὁ δωρητὴς εἰς αὐτὸ αὐξάνει τὰς δωρεάς του πρὸς τὴν μονήν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀπέχουν χρονολογικῶς πολὺ ἀλλήλων, διότι εἰς ἀμφότερα γίνεται λόγος περὶ τῆς πρώτης εἰσόδου τοῦ μοναχοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου (1, στ. 2 - 6, 2, στ. 30 - 36). Ἐπειδὴ δὲ τὸ βυζαντινὸν ἔτος, ἑπομένως καὶ ἡ ἰνδικτιών, ἀλλάσσει ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους, τὸ ἀχρονολόγητον ἔγγραφόν μας, τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶ-

νος, πρέπει νὰ εἶναι τοῦ ἔτους 1355, ἀφοῦ τὸ μεταγενέστερον τούτου, τοῦ ἑπομένου Μαΐου τῆς ἐνάτης ἰνδικτιῶνος, εἶναι τοῦ 1356, τὰ δ' ἔγγραφα δὲν ἀπέχουν μεταξύ των ἕνα δεκαπενταετῆ κύκλον ἰνδικτιώνων, ἀλλὰ πρέπει νὰ χρονολογηθοῦν ἐντὸς τῆς αὐτῆς δεκαπενταετίας μὲ ὀγδόην καὶ ἐνάτην ἰνδικτιῶνα. Τὸν Φεβρουάριον λοιπὸν τοῦ 1355 συνετάγη τὸ πρῶτον ἔγγραφον τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου.

Ἐκδόσεις: Ἀνέκδοτον. Ἀναφέρεται ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου ἐν Γρηγ. Παλαμᾷ 2 (1918), σ. 85 ἀριθ. 34.

Ἐν τῷ κειμένῳ ὑποδηλούμενα ἔγγραφα: 1) Ἔγγραφον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Γ' Δούκα Βατάτζη (1222 - 1254) διὰ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν Τζαμπλάκωνα, χορηγοῦν εἰς αὐτὸν τὸ κτῆμα Πρινάριον, 2) ἔγγραφον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ϛ' Καντακουζηνοῦ (λίαν πιθανῶς) (1347 - 1354), χορηγοῦν κτήματα εἰς τὸν νῦν μοναχὸν Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα καὶ ὑπονοούμενον ἐν τῇ φράσει τοῦ ἐγγράφου «*ἀπὸ τῆς πρὸς ἐμὲ ἐλεημοσύνης τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως*». Καντακουζηνὸς αὐτοκράτωρ τὸ 1355 δὲν ὑπάρχει πλέον βεβαίως, ἀλλὰ οἱ Τζαμπλάκωνες ὑπῆρξαν ὀπαδοὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ ὁ εὐεργετῶν αὐτοκράτωρ δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ εἶναι ὁ ἀντίπαλος αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Ε' (1341 - 1391). Ἀμφότερα τὰ ἔγγραφα δὲν ἐσώθησαν.

Περιεχόμενον: Ἀποφασίσας νὰ μονάσῃ εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ γενόμενος δεκτὸς ὡς ἀδελφὸς μοναχὸς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ὁ ὑπογράφων τὸ ἀφιερωτήριον τοῦτο ἔγγραφον, μοναχὸς Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, δωρίζει εἰς τὴν μονήν, ὄχι διὰ τὴν ἀπόκτησιν προνομίων ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, τὰ ἑξῆς προγονικὰ αὐτοῦ κτήματα: 1) τὴν παρὰ τοῦ πατρός του κληροδοτηθεῖσαν εἰς αὐτὸν μερίδα ἐκ τοῦ προγονικοῦ των κτήματος Πριναρίου. Τὸ κτῆμα τοῦτο ὁλόκληρον εἶχε παραχωρήσει διὰ χρυσοβούλλου εἰς τὸν πάππον του Τζαμπλάκωνα, τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν, ὁ ἀοίδιμος καὶ μακαρίτης αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης (1222—1254). Ἡ δὲ μερίς του περιελάμβανε α') παροίκους, διασκορπισθέντας ἐν μέρει κατὰ τὴν ταραχώδη ἐποχὴν τῶν ἐμφυλίων πολέμων (δύο Ἀνδρονίκων, Καντακουζηνοῦ, Ζηλωτῶν), β') ἐξαλειμματικὰς ὑποστάσεις, δηλαδὴ ἐγκαταλελειμμένας ἐκτάσεις, μὴ ἐχούσας φορολογούμενον καλλιεργητήν, γ') ἀμπελῶνας, καλλιεργουμένους καὶ μή, δ') χωράφια ἀρόσιμα, ε') μύλους, ϛ') ἄλλην ἔκτασιν γῆς, μὴ ἀροσίμου, ἀλλὰ βοσκησίμου, ζ') τὴν μερίδα του ἐκ τοῦ κτήματος εἰς τὴν Βελάν, η') τὴν μερίδα του ἐκ τοῦ κτήματος, ὅπου διαχειμάζουν τὰ ζῷα, τοῦ λεγομένου Θερμοποτάμου, καὶ ἐκ τῶν πλησίον αὐτοῦ εὑρισκομένων βοσκησίμων ἐκτάσεων, θ') τὴν μερίδα του ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐτησίας πανηγύρεως τοῦ Ἁγίου Συμεών, τῆς τελουμένης εἰς τὸ κτῆμά των εἰς τὴν Βελάν, ὅταν αὕτη ἀρχίσῃ νὰ τελῆται πάλιν, ι') τὸ μικρὸν ὀχυρὸν κάστρον,

τὸ λεγόμενον Σλανέσιον, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος ἔκτισεν ἐντὸς τοῦ μεριδίου του εἰς τὸ κτῆμα Πρινάριον. Ταῦτα πάντα κατέχων «ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης τοῦ αὐτοκράτορος», δηλαδὴ δι' αὐτοκρατορικοῦ χρυσοβούλλου, ἐπιβεβαιοῦντος αὐτῷ τὴν κυριότητα, ἀφιερώνει εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του καὶ οὐδεὶς ἐκ τῶν κληρονόμων καὶ συγγενῶν του ἔχει δικαίωμα νὰ ἀμφισβητήσῃ εἰς τὸ μέλλον τὴν ἐπὶ τούτων κυριότητα τῆς μονῆς.

Ἰδοὺ τώρα τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου :

† Ἐπεὶ ἐφάνη μοι καλὸν οἰκείᾳ βουλῇ, γνώμῃ τε καὶ προαιρέσει καὶ ἠκκούμβισα εἰς τὸ ἅγιον καὶ σε ‖ [2] *βάσμιον ὄρος, τὸ ἐν τῷ Ἄθῳ διακείμενον, καὶ ἐποίησα κατάστασιν καὶ πληροφορί(αν) λόγῳ μου εἰς τὴν* ‖ [3] *σεβασμίαν καὶ ἱερὰν μονήν, τὴν ἐπονομαζομένην τοῦ Βατοπεδίου, καὶ συνεβιβάσθην μετὰ τ(οῦ) ἐν αὐτῇ* ‖ [4] *εὑρισκομένου ὁσιωτ(ά)τ(ου) καθηγουμένου καὶ τ(ῶν) ἑτέρ(ων) πάντ(ων) τῶν ἀδελφ(ῶν) μου, τ(ῶν) τιμί(ων) μοναχῶν, ἵνα εὑρίσκωμαι* ‖ [5] *καὶ αὐτὸς ὡς εἷς ἀδελφός, καθὼς ηὐδόκησεν εἰς αὐτὸ τοῦτο ἡ πανάχραντος Μή(τη)ρ τοῦ ἀληθινοῦ Θ(εο)ῦ καὶ Σ(ωτῆ)ρ(ο)ς* ‖ [6] *ἡμῶν Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ καὶ ἐγένετο ἡ εἰς ἀμφοτέρους κατάστασις, ἔδοξέ μοι δὲ καὶ αὖθις καλὸν εἶναι καὶ δίκαιον* ‖ [7], *ἵνα διὰ σ(ωτη)ρί(αν) τῆς ἡμετέρας ψυχῆς καὶ τῶν ψυχῶν τ(ῶν) ἡμετέρων πάντ(ων), τῆς τε συνεύνου μου ἐκείνης καὶ τῶν* ‖ [8] *ἐξ ὀσφύος μου παίδων, δώσω καὶ ἀφιερώσω καὶ ἀπὸ τῶν γονικ(ῶν) μου κτημάτων, ὧν ἔχω ἀνενοχλήτων* ‖ [9] *καὶ ἐλευθέρων, οἵων μοι φανῶσιν, οὐχὶ διὰ πρόσκτησιν ἑτέρ(ων) ἀδελφάτων, ἀλλὰ διὰ μόνην καθαρ(ὰν)* ‖ [10] *προσένεξιν, ψυχικῆς σ(ωτη)ρί(ας) ἕνεκεν ἡμετέρας, ὡς εἴρηται, τὸ παρὸν κ(α)τ(ὰ) τὸ παρὸν ἀφιερῶ γονικόν μου κτῆμα, τὸ* ‖ [11] *λεγόμενον Πρινάριον, ἤγουν τὴν μερίδα, ἣν ἐνεμόμην, ἀφ' οὗ δέδωκε ταύτην πρός με ὁ αὐθ(έν)τ(ης) μου ὁ π(ατ)ήρ μου* ‖ [12] *ἐκεῖνος, ὃ δέδωκε διὰ θείου καὶ σεπτοῦ χρυσοβούλλ(ου) ὁ ἀοίδιμος καὶ μακαρίτης βασιλ(εὺς), κῦρ Ἰω(άννης) Δούκας* ‖ [13] *ὁ Βατάτζης, πρὸς τὸν αὐθ(έν)τ(ην) καὶ πάπποι μου τὸν Τζαμπλάκωνα ἐκεῖνον, τὸν δομέστικον τῶν σχολ(ῶν), καὶ ἀφιερῶ* ‖ [14] *τοῦτο μετὰ πάσης τῆς περιοχῆς καὶ [τῆς νομῆς] καὶ τ(ῶν) δικαί(ων) αὐτοῦ, καθὼς ἀρχῆθ(εν) τοῦτο ἐκεκτήμην,* ‖ [15] *ἤγουν τ(ῶν) παροίκων πάντ(ων), τῶν ἀρτίως εὑρισκομ(ένων) ἀπὸ τῆς τοῦ καιροῦ συγχύσεως καὶ ἀνωμαλί(ας), ὡσαύτως* ‖ [16] *καὶ τὰς ὑποστάσεις πάσας τὰς ἐξαλειμματικάς, ἔτι τε τ(ῶν) ἀμπέλων, τ(ῶν) ἐνεργουμ(ένων) καὶ τ(ῶν) μή, τῆς ἁπάσης* ‖ [17] *γῆς τῆς καματηρ(ᾶς), τ(ῶν) μυλώνων, καὶ τῆς ἑτέρ(ας) γῆς, τῆς ἀνηρότου καὶ νομαδιαί(ας), μετὰ καὶ τῆς μερίδ(ος),* ‖ [18] *ἧς εἶχον εἰς τὴν Βελὰν καὶ τῆς μερίδος μου τοῦ χειμαδίου τῶν ζῴων, τοῦ Θερμοποτάμου, καὶ τὰ πλησίον* ‖ [19] *τούτων νομαδιαῖα τόπια, τὴν τελουμένην πανήγυριν, τὴν εἰς αὐτὴν τὴν Βελάν, τοῦ Ἁγί(ου)*

---

1 ἐφάνει, ἠκούμβισα 15 ἀνομαλίας

καὶ ἐνδόξου Συμεών, || [20] εἰ δεήσ(ει) καιρὸς ἐνεργεῖσθαι, σὺν τούτοις καὶ τὸ καστέλλιον, ὅπερ ἔκτισα ἐγὼ μονομερῶς ἐντὸς τ(ῆς) || [21] περιοχῆς τῆς γῆς μου ἐξ οἰκεί(ων) κόπων καὶ ἀναλωμ(ά)τ(ω)ν, τὸ λεγόμενον Σλανέσιον. ταῦτα παραδίδωμι || [22] καὶ ἀφιερῶ, ἵνα κατέχωντ(αι) ἐν τῇ ῥηθείσ(ῃ) σεβασμίᾳ μονῇ ὡς ἐλεύθερα καὶ ἐκ γονικόθ(εν), καθὼς κατεῖχον καὶ αὐτὸς || [23] ταῦτα ἀπὸ τῆς πρὸς ἐμὲ ἐλεημοσύνης τοῦ κρατ(αι)οῦ καὶ ἁγ(ίου) ἡμ(ῶν) αὐθ(έν)τ(ου) καὶ βασιλ(έως), ὡς εἴρητ(αι), καὶ οὐδ(ὲν) ἔχῃ || [24] ἄδειάν τις τ(ῶν) ἁπάντ(ων) ἀπὸ τ(ῶν) παίδ(ων) μου ἢ τ(ῶν) ἑτέρ(ων) ἄλλων ἰδικ(ῶν) μου ἀνατρέψαι ἢ ἐνοχλῆσαι ταῦτα τὸ παράπ(αν), || [25] ἐπειδὴ ἀπὸ τούτ(ων), ὧν δεδήλωντ(αι), οὐδ(ὲν) δέδωκα ἢ εἰς προῖκα ἢ διὰ χάριτος ἢ διὰ ληγάτ(ου) τινὰ τῶν || [26] παίδ(ων) μου, ἀλλὰ ὦσιν εἰς τὴν ὑμετέραν δεσποτείαν καὶ ἀρχήν, διὰ τοῦτον δὴ τὸν σκοπὸν τῆς ψυχικ(ῆς) || [27] [ἐμοῦ σ(ωτη)ρί(ας), ὡς καὶ ἔφην. Διά] τε τοῦτο καὶ τὸ παρόν μ(ου) ἀφιερωτήριον γράμμα ἐγεγόν(ει) καὶ ἐπεδόθ(η) τῇ σε || [28] βασμίᾳ καὶ ἱερᾷ μονῇ καὶ τῷ μέρει παντὶ ταύτης εἰς ἀσφάλει(αν), μηνὶ Φεβρουαρ(ίῳ), Ἰν(δικτιῶνος) ὀγδόης, [καὶ] ὑπογράφεται || [29] παρ' ἐμοῦ διὰ τὸ βέβαιον καὶ ἀσφαλές. Ἀρσέν(ιος) μοναχός.

† ὁ Τζαμπλάκων †

Παρατηρήσεις

Στ. 2: *κατάστασις καὶ πληροφορία*= σχέσεις καὶ ἐμπιστοσύνη. Βλ. Fr. Dölger, Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges. Textband. München 1948 (εἰς τὸ ἑξῆς Dölger, Schatzk.), Nr. 27,19 Bem. (S.75), ὅπου καὶ ἄλλαι παραπομπαί.

Στ. 9: *ἀδελφᾶτον*= ἡ ὑπὸ τῆς μονῆς συντήρησις ἀδελφοῦ μοναχοῦ. Βλ. Dölger, Schatzk. Nr. 9, 61 Bem. (S. 47), ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Στ. 11: *Πρινάριον*· ὄνομα χωρίου καὶ περιοχὴ βασιλικῶν κτημάτων (ἐπίσκεψις), ἀναφερομένη ἤδη τὸ 1081 (Act. Lavra 35,17—36,5,32) καὶ εὑρισκομένη παρὰ τὸ Παγγαῖον ὄρος εἰς τὸ κατεπανίκιον Ποπολίας (βλ. Γ. Ι. Θεοχαρίδου, Κατεπανίκια τῆς Μακεδονίας. Μακεδονικά, παράρτημα 1. Θεσσαλονίκη 1954, σ. 53 κέ.). Πβλ. Dölger, Schatzk. Nr. 9,8—9.

Στ. 13: *δομέστικος τῶν σχολῶν*= στρατιωτικὸς διοικητὴς εἰδικῶν στρατιωτικῶν σωμάτων φρουρᾶς, λεγομένων σχολῶν. Βλ. R. Guilland, Le domestique des Scholes (Études sur l' histoire administrative de Byzance). REB 8 (1950), 5—51.

Στ. 16: *ἐξαλειμματικαὶ ὑποστάσεις*= ἐγκαταλειφθέντα ἀγροτικὰ κτήματα, μὴ ἔχοντα φορολογήσιμον καλλιεργητὴν καὶ ὑποχρεωτικῶς ἀνατεθειμένα εἰς ἄλλους. Βλ. Dölger, Schatzk. Nr. 115,13 u. Bem. (S. 315).

Στ. 18: *εἰς τὴν Βελάν*· χωρίον παρὰ τὸ Πρινάριον εἰς τὸ αὐτὸ κατεπανίκιον Ποπολίας. Ἡ εἰς αὐτὸ τελουμένη πανήγυρις τοῦ Ἁγίου Συμεὼν ἔχει διακοπῆ λόγῳ τῆς σερβικῆς κατακτήσεως (βλ. στ. 20: *εἰ δεήσει καιρὸς ἐνεργεῖσθαι*). Οὐδε-

23 ἔχει 25 λιγάτου *28 Φευρουαρίου*

μίαν λοιπὸν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν Βελλὰν καὶ ἐπισκοπὴν Βελλᾶς τῆς Ἠπείρου (=Φωτική). Ὑπάρχει καὶ ἐπισκοπὴ Βελλᾶς Νέων Πατρῶν καὶ χωρίον Βελλᾶ Καλαβρύτων. Περὶ τούτων βλ. Ν. Βέην ἐν Ἐπ. Ἑτ. Βυζ. Σπ. 2 (1925), σ. 122 σημ. 1.

Στ. 23: *τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως·* ὑπονοεῖται λίαν πιθανῶς ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Ϛ΄ Καντακουζηνὸς (1347-1354), τοῦ ὁποίου οἱ Τζαμπλάκωνες ὑπῆρξαν ὀπαδοί, μὲ ἀναδρομὴν οὕτω εἰς τὸ ἐγγὺς παρελθόν, καὶ ὄχι ὁ τὸ 1355 μόνος πλέον βασιλεύων Ἰωάννης Ε΄ Παλαιολόγος (1341-1391).

2.

Μητροπολιτικὸν ἀντίγραφον ἀφιερωτηρίου ἐγγράφου τοῦ **Ἀρσενίου** μοναχοῦ τοῦ **Τζαμπλάκωνος** πρὸς τὴν μονὴν τοῦ **Βατοπεδίου** τοῦ **Μαΐου 1356,** γενόμενον ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Λαρίσης **Ἀντωνίου** (Ἰούν. 1340-Μάϊος 1362).

Ἀρχεῖον: Φωτογραφία Σπ. Π. Π. (λευκὸν ἐπὶ μαύρου). Εἰς τὸ ἄνω ἀριστερὸν καὶ τὸ κάτω δεξιὸν ἄκρον ἐπὶ συμφωτογραφηθέντος τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. 3, 35 Β.

Ἐξωτερικόν: Μηχανικὴ καταστροφὴ εἰς τὸ μέσον τῶν πέντε πρώτων στίχων πλάτους 3-4 ἑκ. μ. καὶ ὕψους 3 ἑκ. μ. (βάσει συμφωτογραφηθείσης κλίμακος ὑποδεκαμέτρου).

Γραφή: Καθαρὰ καὶ πρὸς τὸ στρογγυλόσχημον τείνουσα γραφὴ κωδίκων ΙΔ΄ αἰῶνος μετὰ πολλῶν συντομογραφιῶν καὶ ἐλαχίστων ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Ἡ ὑπογραφὴ μετὰ τῶν τίτλων τοῦ μητροπολίτου ἐν μονοκονδυλιαῖς.

Χρονολόγησις ἀντιγράφου: Ἐν τῷ ἀντιγράφῳ ὑπάρχει βεβαίως ἡ πλήρης χρονολόγησις τοῦ πρωτοτύπου μὲ μῆνα, ἰνδικτιῶνα καὶ ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου (Μάϊος, ἰνδικτ. 9,6864=1356), ἡ ὁποία ἐλέγχεται ἀκριβής. (Βλ. H. Lietzmann-K. Aland, Zeitrechnung. Berlin 1956. Samml. Göschen Nr. 1085, S. 55). Πότε ὅμως ἐγένετο τὸ μητροπολιτικὸν ἀντίγραφον τοῦτο; Πότε δηλονότι μετὰ τὸ 1356 ὑπῆρξε μητροπολίτης Λαρίσης Ἀντώνιος; Οἱ κατάλογοι τῶν μητροπολιτῶν Λαρίσης εἶναι λίαν ἐλλιπεῖς. (Βλ. πίνακα τῶν ὑπαρχόντων καταλόγων παρὰ Ν. Α. Βέη ἐν Byzant.-neugr. Jahrbücher 4 [1923] σ. 351 σημ. 3). Ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Ἀντώνιος Λαρίσης εἶναι γνωστὸς (1340-1362). Βλ. Βέην ἐν Byzant.-neugr. Jahrb. 12 (1936), σ. 300-319. Εἰς τὰ «Βυζαντιακὰ γράμματα» τῶν Μετεώρων διεσώθη «*σιγιλλιῶδες ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα Ἀντωνίου μητροπολίτου Λαρίσης*» ἄνευ μὲν χρονολογίας, ἀλλὰ γραφὲν ἀσφαλῶς πρὸ τοῦ 1383. Βλ. Ν. Α. Βέη, Σερβικὰ καὶ βυζαντιακὰ γράμματα Μετεώρου. Βυζαντὶς 2 (1911-1912), σ. 2 καὶ σ. 18 κέ., ὅπου τὸ ἐν πίν. Δ΄ παρατιθέμενον πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ μητροπολίτου: «*ἡ Ἀντώνιος ἐλέῳ Θ(εοῦ) ἀρχιεπίσκοπος Λαρίσης ὑπέρτιμος καὶ*

ἔξαρχος Δευτέρας Θετταλίας καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ καθολικὸς κριτὴς τῶν ῥωμαίων †», συγκρινόμενον πρὸς τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἡμετέρου ἀντιγράφου, δεικνύει τὸν αὐτὸν γραφικὸν χαρακτῆρα, τὸν αὐτὸν ἑπομένως μητροπολίτην. Τὸ ἀντίγραφον λοιπὸν ἡμῶν ἐγένετο μετὰ τὸ 1356 καὶ πρὸ τοῦ 1362.

Ἐκδόσεις: Μικρὸν μέρος τοῦ κειμένου τοῦ ἀντιγράφου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδινοῦ ἐν περιοδικῷ Γρηγόριος Παλαμᾶς 11 (1927), σ. 366, ἤτοι ἀπὸ στ. 11 «ὡσαύτως μετὰ τούτων» — στ. 14 «εἰς περιβόλιον ἐνεργουμένου». Ἀναφέρεται (ἐσφαλμένως ὡς τοῦ Δημητρίου) ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου ἐν Γρηγ. Παλαμᾷ 2 (1918), σ. 86, ἀριθ. 35.

Περιεχόμενον: Ὁ μοναχὸς τῆς μονῆς Βατοπεδίου Ἀρσένιος Τζαμπλάκων διὰ τοῦ παρόντος ἐπισήμου καὶ ἐνώπιον μαρτύρων γενομένου ἀφιερωτηρίου ἐγγράφου του παραχωρεῖ εἰς τὴν μονὴν ὁριστικὴν κυριότητα ἐπὶ τῶν ἑξῆς κτημάτων του:

1) Ἐπὶ κληρονομικοῦ μεριδίου του ἐκ τοῦ κτήματος Πριναρίου, περιλαμβάνοντος α) ἀρόσιμα χωράφια, β) ἀμπέλια, γ) μυλοστάσια, δ) παροίκους καλλιεργητάς, ε) ἐγκαταλελειμμένα τμήματα γῆς ἄνευ φορολογησίμων καλλιεργητῶν, ϛ') ἰδιόκτιστον μικρὸν πύργον, Σλανέσιον καλούμενον, ζ) βοσκήσιμον ἔκτασιν, η) χώρους διαχειμάσεως ζῴων, θ) μερίδα ἐκ τῶν εἰσοδημάτων πανηγύρεως, τελουμένης κατ' ἔτος εἰς τὸ ἐγγὺς κείμενον προγονικὸν κτῆμα, Βελὰ ὀνομαζόμενον, 2) ἐπὶ ἰδιοκτήτων οἰκιῶν ἐντὸς τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης κειμένων, ἐν τῇ συνοικίᾳ τῆς Καταφυγῆς, καὶ περιλαμβανουσῶν μικρὸν ναὸν τῆς Παναγίας Καμαριωτίσσης, ὡς καὶ ἐλεύθερον χῶρον, χρησιμοποιούμενον ὡς περιβόλιον, 3) ἐπὶ τοῦ ἡμίσεος κληρονομικοῦ του μεριδίου ἐκ τοῦ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γαλικοῦ πατρικοῦ κτήματος, περιλαμβάνοντος α) ἁλυκὴν ἅλατος, β) παραθαλάσσια οἰκόπεδα καὶ γ) πύργον. Ταῦτα πάντα ὑπὸ τὴν ἀμοιβαίαν ὑποχρέωσιν τῆς μονῆς 1) νὰ συντηρῇ ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτὸν καὶ τέσσαρας ὑπηρέτας του καὶ νὰ θεωρῇ αὐτοὺς ὡς ἀδελφοὺς μοναχούς, ἐφ' ὅσον ζῶσι καὶ εὑρίσκονται ἐν τῇ μονῇ, 2) νὰ ἐπιτρέψῃ μετὰ θάνατον τὸν ἐνταφιασμόν του ἐντὸς τῆς μονῆς καὶ 3) νὰ μνημονεύῃ αὐτοῦ ὡς εὐεργέτου τῆς μονῆς, τῶν τέκνων του καὶ τῆς ἀδελφῆς του. Τὸ ἀμετάκλητον καὶ ἀπρόσβλητον τῆς συμφωνίας βεβαιοῦται καὶ ἐξασφαλίζεται δι' ἀρῶν κατὰ παντός, ὅστις ἤθελεν ἐπιχειρήσει ποτὲ ἀνατροπὴν τῆς ἀφιερώσεως, τῆς ὁποίας ἡ νομικὴ ἰσχὺς ἐπικυροῦται καὶ δι' ὑπογραφῆς μαρτύρων.

Ἰδοὺ τώρα τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου:

† [Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Π(ατ)ρ(ὸς) καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγ(ίου) Πν(εύματο)ς. Ἀρσέν] ιος μοναχὸς [καὶ] τα [πεινός, ὁ Τζαμπλάκ] ων, ὁ καὶ κάτωθ(εν) τοῦ παρόντος ὕφους οἰκειοχείρ(ως) ὑ[πογρά] ‖ ²ψαι ὀφείλων, τὸ παρὸν ἀφιερωτήριον ἐν[υπόγραφον] ἔγγραφόν μου [τίθημι καὶ

ποιῶ] ἀβιάστως καὶ ἀμεταμελήτ(ως) πρὸς τ(ὴν) σεβασμί(αν) βασι || [3]λικὴν ἁγιορειτικὴν μεγ(ά)λ(ην) [μονὴν] τοῦ Βατοπεδίου [καὶ πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ ἐνασκουμένους μοναχοὺς ἀπὸ παντ]ὸς τοῦ μέρους μου, δι' οὗ δὴ ἐνυπογράφου ἐγγράφου μου || [4] ἀφιερῶ εὐπροθύμως διὰ τὴν πολλήν, ἣν ἔχω πρὸς αὐτήν, σχέσιν καὶ [πληροφορίαν] σωματικῶς ἀπεντεῦ(θεν) καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς σήμερον παραδίδωμι || [5] τὴν ἀπὸ τῆς περιοχῆς τοῦ γονικοῦ ἡμῶν κτήματος, τοῦ Πριν[ρίου] [λεγομένου], ἀναλογοῦσάν μοι γονικόθ(εν) πᾶσαν μερίδα ἀπὸ τῆς ἐκεῖσε καματηρᾶς || [6] γῆς, τῶν ἀμπελίων τε καὶ μυλωνοστασίων καὶ [..9] [ἐν δια]φόροις τόποις διὰ τὸ ἀνώμαλον τοῦ καιρ(οῦ) εὑρισκομέν(ους) ἰδιοκτήτους μου || [7] παροίκους μετὰ καὶ τῶν ἐξαλειμμάτων τῶν παροίκων μου, οἵτινες ἔλειψαν ἀπὸ τῆς συγχύσεως τοῦ καιροῦ, ἔτι τε τοῦ παρ' ἐμοῦ ἐξ ἰδίων μου || [8] κόπων καὶ ἀναλωμάτων κτισθέντος ἐκεῖσε καστελλίου καὶ ἰδίως [μοι] προσόντος, τοῦ καλουμένου Σθλανεσίου. ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς ἐκεῖσε εἰς || [9] πρόβατα νομαδιαίας γῆς καὶ τῶν χειμαδίων τοῦ Θερμοποτάμου καὶ τῆς Βλαγάστεως μέχρι τῶν συνόρων τῶν γειτονούντων μοι Ἐλευθε || [10]ροπολιτῶν καὶ τῆς ἀνηκούσης μοι μερίδος ἀπὸ τῆς πανηγύρεως, τῆς κατ' ἔτος εἰς τὸ γονικόν μου κτῆμα τὴν Βελὰν γινομ(έ)ν(ης) ἐπὶ τῇ σε(βασ)μ(ίᾳ) μνήμῃ || [11] τοῦ Ἁγ(ίου) Συμεών. ὡσαύτ(ως) μετὰ τούτων ἀφιερῶ ὁμοίως καὶ παραδίδωμι πρὸ(ς) τ(ὴν) τοιαύτην τοῦ Βατοπεδίου μον(ὴν) καὶ τὰ ἐντὸς μ(ὲν)||[12] τῆς θεοσώστου πόλεως Θεσσαλονίκης καὶ κατὰ τὴν γειτονίαν τῆς Καταφυγῆς δεσποτικῶς προσόντα μοι, ὅσα καὶ οἷα ὁρῶνται || [13] τὴν σήμερον, οἰκήματά μου μετὰ καὶ τοῦ ἐκεῖσε πανσέπτου καὶ θείου ναοῦ, τοῦ εἰς ὄνομα τιμωμ(έν)ου τῆς πανυπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν || [14] Θ(εοτό)κου καὶ ἐπωνυμουμ(έν)ου τῆς Καμαριωτίσσης καὶ τοῦ περὶ αὐτὰ ἀνέτου ὅσου καὶ οἵου τοπίου, τοῦ καὶ νῦν ὡς εἰς περιβόλιον ἐνεργουμ(έν)ου, καὶ || [15] τὴν ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς δὲ ταύτης πόλεως Θεσσαλονίκης καὶ περὶ τὸν Γαλικὸν γονικοῦ μου κτήματος, τοῦ καλουμ(έν)ου τοῦ μεγ(ά)λ(ου) παπίου τοῦ || [16] Τζαμπλάκωνος, ἀναλογοῦσάν μοι ἡμίσειαν πᾶσαν μερίδα, ὅσην τε καὶ οἵαν, σὺν τῷ ἁρμυριχίῳ καὶ τοῖς ἐκεῖσε παραιγιαλί(οις) δικαίοις || [17] μου, μέχρι τῆς Χηναροῦς ἤ καὶ πέραθ(εν) τούτου, καθὼς ἐκρατεῖτο παρ' ἐμοῦ, ἀφ' ἧς ἁπάσης ἡμισεί(ας) μερίδος ὀφείλω ἐγὼ κατέχειν || [18] γῆν ζευγαρίων δύο, ὅπως ποιήσω ἐν αὐτῇ εἴτι ἂν βουληθήσομαι. ἡ γὰρ λοιπὴ τοῦ τοιούτου κτήματος ἡμίσεια μερὶς κατέχετ(αι) παρὰ τῶν || [19] μερῶν τῶν αὐταδέλφων μου, τοῦ τε μακαρίτου ἐκείνου Ἀσωματιανοῦ, τοῦ μεγ(ά)λ(ου) δουκὸς τοῦ Τζαμπλάκωνος, καὶ τοῦ μεγ(ά)λ(ου) στρατοπεδάρχου κ(υ)ρ(οῦ) Δημητρ(ίου)||[20] τοῦ Τζαμπλάκωνος, ἄνευ τῆς δι' ἐγγράφου συμφώνου προεκπροικισθείσης μερίδος πρὸς τὴν αὐταδέλφην μου ἐκείνην παρακοιμωμ(έν)ην, τὴν || [21] Τορνικίναν. οὗ δὴ κτήματος ὁ ἐν αὐτῷ νῦν ὁρώμενος πύργος ἀνεγερθεὶς ἐξ

---

3 Βατοπεδίου 8 καστελίου 11 Βατοπεδίου 15 παππίου (=παπία) 18 βουληθήσωμαι

ἰδίων μου ἐξόδων καὶ ἀναλωμ(ά)τ(ων) καὶ ἰδίως κατείχετο || [22] *παρ' ἐμοῦ, ὕστερον δὲ δι' ἐμὴν συγκατάβασιν, ἣν διέκρινα διὰ τὴν γνησιότ(η)τα τῶν ἀδελφῶν μου, ἐτάχθη παρ' ἐμοῦ μετέχεσθ(αι) καὶ παρὰ τῶν* || [23] *αὐταδέλφων μου ἐξ ἡμισείας, ὥσπερ μετέχουσι καὶ εἰς τὰ ἐκεῖσε τοῦ τοιούτου κτήματος λοιπὰ δίκαια. πλὴν ἐν προτιμήσει μετέχεσθαι* || [24] *αὐτοῦ παρ' ἐμοῦ τε αὐτοῦ καὶ τοῦ μέρους μου ὀφειλομ(έν)ου μοι εἰσαεί. ἀφιερῶ οὖν τὰ τοιαῦτα πάντα μετὰ πάντων τῶν δικαί(ων) καὶ προνο* || [25] *μίων αὐτῶν πρὸς τὴν τοιαύτην σεβασμίαν βασιλικὴν μεγ(ά)λ(ην) ἁγιορειτικὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ὡς ἂν ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ εἰς τοὺς ἑξῆς* || [26] *ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους κατασχοῦσα ἡ τοιαύτη σε(βασμί)α μονὴ καὶ τὸ μέρος αὐτῆς ταῦτα κατέχῃ καὶ νέμητ(αι) καὶ δεσπόζῃ αὐτῶν* || [27] *τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τοὺς ἑξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους κατὰ τελείαν δεσποτείαν καὶ ἀναφαίρετ(ον) κυριότητα καὶ* || [28] *οὔτε παρ' ἐμοῦ αὐτοῦ, οὔτε παρά τινος τοῦ μέρους μου εὕροι τὴν τυχοῦσαν εἰς τὸ ἑξῆς διενόχλησ(ιν) ἐπὶ τῇ κατοχῇ καὶ δεσποτείᾳ αὐτῶν, ἀλλὰ* || [29] *κατέχῃ καὶ νέμητ(αι) ταῦτα πάντα τελεί(ως), ἐξουσιωδῶς, κυρί(ως) καὶ ἀναφαιρέτ(ως) εἰς τοὺς ἑξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους, φυλαχθέντος* || [30] *ἐφ' ἡμᾶς καὶ τούτου, ἵνα κατὰ μὲν τὸ παρὸν εἰς τὴν ἐμὴν πᾶσαν ζωὴν εὑρίσκω καὶ ἐγὼ ἀδελφικὴν σχέσιν, προμήθειάν τε καὶ κυβέρνη(σιν) παρά τε* || [31] *τοῦ τῆς μονῆς προεστῶτος καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἑτέρων πάντων γερόντ(ων) καὶ λοιπῶν ἀδελφῶν τῆς τοιαύτης μονῆς, παρεχομ(έν)ων μοι καὶ τῶν προτεταγμέ* || [32]*νων μοι τεσσάρων διακονιῶν ἀνυστερήτως καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἄλλων ἀδελ(φ)ῶν τῆς τοιαύτης μονῆς, μετὰ δὲ θάνατόν μου κηδευθήσομαι καὶ* || [33] *ἐνταφιασθήσομαι παρὰ τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς ἐντίμως ὡς δεῖ καὶ μνημονεύωμαι ἐν αὐτῇ ὡς εἷς τῶν κτητόρων καὶ ὡς πολλ(ῶν) ἄξια ἀνα* || [34]*θεὶς καὶ ἀφιερώσας αὐτῇ, μνημονευομ(έν)ης καὶ τῆς συναδελφῆς μου μετὰ τῶν παιδίων μου, ἔχωσι δὲ καὶ οἱ εὑρεθησόμ(εν)οι ὑπουργοί μου μετὰ θά* || [35]*νατόν μου τὰς διακονί(ας) αὐτῶν ἀνυστερήτ(ως), μέχρις ἂν ζῶσιν εὑρισκόμ(εν)οι ἐν τῇ μονῇ καὶ ὑποτασσόμ(εν)οι τῷ προεστῶτι καὶ τοῖς ἑτέροις τῆς μονῆς μοναχοῖς,* || [36] *ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοί. καὶ τούτων οὕτω διατηρηθέντ(ων) μέχρι τέλους παρὰ τῶν τῆς τοιαύτ(ης) μονῆς ἀδελφῶν, οὔτ' ἐγὼ αὐτός, οὔτε τις ἕτερος τοῦ μέ* || [37] *ρους μου ἢ ἐν τῇ ζωῇ μου ἢ καὶ μετὰ θάνατόν μου ἕξομ(εν) ἄδειαν τὸ τυχὸν ἐκ τῶν τοιούτ(ων) κτημ(ά)των παρυποκρατῆσαι καὶ ἀποσπάσαι τῆς μον(ῆς) ἢ ἐνο* || [38] *χλῆσαι αὐτῇ καὶ διασεῖσαι ὅλως ἐπὶ τῇ κατοχῇ καὶ δεσποτείᾳ αὐτῶν, ἀλλ' εἴ τι καὶ βουληθήσεταί τις τοιοῦτον, ὅπερ ἀπεύχομαι, οὐ μόνον ἵνα* || [39] *μὴ εἰσακούητ(αι), ἐφ' οἷς ἂν ἴσως ἔχῃ λέγειν, ἀλλὰ πρὸς τῷ ἀποπέμπεσθαι τὸν τοιοῦτον, ὁποῖος ἂν καὶ εἴη, ἄπρακτον καὶ καταδεδικασμ(έν)ον παρὰ* || [40]

---

25 Βατοπεδίου 32 κηδευθήσωμαι, ἐνταφιασθήσωμαι 33 κτιτόρων

παντὸς δικαστηρίου, ἐπισπᾶτ(αι) εἰς ἑαυτὸν τὴν ἀπὸ τοῦ Κ(υρίο)υ ἡμῶν Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ καὶ τῆς αὐτοῦ ὑπερευλογημ(έν)ης ἀειπαρθένου μ(ητ)ρ(ὸ)ς ἀγανάκτησίν τε καὶ || [41] *ἀλλοτρίωσιν καὶ τὰς ἀρὰς τῶν τριακοσί(ων) δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων Π(ατέρ)ων κἀμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, συγκαταλεγόμενος μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα καὶ τῶν* || [42] *εἰπόντων τὸ ἄρον, ἄρον στ(αύ)ρωσον αὐτόν. πρὸς τὸ καὶ αὖθις ἐρρῶσθαι τὸ παρὸν ἀφιερωτήριον ἐνυπόγραφον ἔγγραφόν μου κατὰ πᾶσαν αὐτοῦ τ(ὴν) περί* || [43] *ληψιν, ἰσχύειν ὀφεῖλον καὶ ὡς πρακτικὸν σωματικῆς καὶ τοπικῆς παραδόσεως, ὅπερ καὶ ἐγράφη παρουσίᾳ τῶν οἰκεί(ων) τῷ κρατ(αι)ῷ καὶ ἁγ(ίῳ) ἡμῶν αὐθ(έν)τ(ῃ) καὶ* || [44] *βασιλεῖ, τοῦ τε ταττᾶ τῆς αὐλῆς κυρ(οῦ) Μανουὴλ τοῦ Ἀλληλούϊα, τοῦ Τζαούχη κυρ(οῦ) Θεοδώρου, τοῦ προκαθημ(έν)ου κυρ(οῦ) Μιχαὴλ τοῦ Ἀμασιανοῦ καὶ τοῦ Κουλλουρά* || [45]*κη κυρ(οῦ) Μανουήλ, διὰ χειρὸς Ἰω(άνν)ου κληρικοῦ καὶ ταβουλλαρίου τοῦ Ἀμαράντου, μηνὶ Μαΐῳ Ἰν(δικτιῶνος) ἐνάτης, ἔτους ϛου ωου ξου δου (=6864=1356), ἐνώπιον τῶν ὑπ(ογραφόν)τ(ων) μ(α)ρ(τύρων).* || [46] *ἡ ὑπογραφή: ὁ δοῦλος καὶ συμπεθερὸς τοῦ κρατ(αι)οῦ καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθ(έν)του καὶ βασιλέ(ως) Ἀρσένιος μοναχὸς ὁ Τζαμπλάκων. μεθ' ὃ ἐφεξῆς αἱ* || [47] *ὑπογραφαὶ τῶν μαρτύρων: οἱ δοῦλοι τοῦ κρατ(αι)οῦ καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθ(έν)του καὶ βασιλέ(ως) Μανουὴλ Ἀλληλούϊας ὁ ταττᾶς τῆς αὐλῆς, Θεόδωρος Τζαούχης, κυ(ρ)ὸς* || [48] *Ἀμασιανὸς ὁ προκαθήμ(εν)ος, Μανουὴλ ὁ Κουλλουράκης καὶ Ἰω(άννης) κληρικὸς καὶ ταβουλλάριος ὁ Ἀμάραντος μ(α)ρτ(υρῶν) καὶ βεβαιῶν ὑπ(έγραψ)α†*||[49]. *Τὸ παρὸν ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ ἀντιβληθ(ὲν) καὶ κατὰ πάντα ἐξισάζον εὑρεθ(ὲν) ὑπεγράφη δι' ἀσφάλει(αν) πλείονα καὶ βεβαίωσιν κ(α)τ(ὰ) τ(ὴ)ν εἰς ταῦτα συνήθειαν†*

† ὁ μ(η τ)ρ ο π ο λ (ί) τ η ς Λ α ρ ί σ σ η ς, ὑ π έ ρ τ ι μ ο ς καὶ ἔ ξ α ρ χ ο ς Δ ε υ τ έ ρ α ς Θ ε τ τ α λ ί α ς καὶ π ά σ η ς Ἑ λ λ ά(δ) ο ς Ἀ ν τ ώ ν ι ο ς †

Παρατηρήσεις

Στ. 1: *Ἀρσένιος* μοναχὸς *ὁ Τζαμπλάκων* εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου, διότι εἰς ἀμφότερα τὰ ἔγγραφα ὁ αὐτὸς ὑπογράφων ὁμιλεῖ περὶ πύργου, Σλανέσιον καλουμένου, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ἔκτισεν εἰς τὸ κτῆμα του Πρινάριον (1, στ. 21, 2, στ. 8). Τὴν δωρεὰν ἄλλωστε ταύτην τοῦ μοναχοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος μαρτυρεῖ καὶ ὁ Καντακουζηνὸς ὀλίγους μῆνας βραδύτερον, τὸν Σεπτέμβριον 1356, εἰς χρυσόβουλλόν του. Ἐπ. Ἑτ. Βυζ. Σπ. 4 (1927), σ. 239, στ. 22/23: «*...τὴν εἰς τὸ Πρινάρι γῆν, ἥτις ἀφιερώθη παρὰ τοῦ ἐν μοναχοῖς Τζαμπλάκωνος κῦρ Ἀρσενίου...*».

Στ. 9: *τῶν γειτονούντων μοι Ἐλευθεροπολιτῶν*· ὄχι ἡ σημερινὴ Ἐλευθερούπολις (παλαιὸν ὄνομα Πράβι) δυτικῶς τῆς Καβάλας καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἔξοδον τῆς μεταξὺ Παγγαίου καὶ Συμβόλου κοιλάδος(=βυζαντινὸν κατεπανίκιον Ποπολίας, βλ.

---

45 *ἐνάτης*

Θεοχαρίδου, Κατεπανίκια Μακεδονίας, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 53 κέ.), ἀλλὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Ἐλευθεραὶ (καὶ λιμὴν Ἐλευθερῶν) ΝΔ τῆς Καβάλας καὶ Ν τοῦ Πραβίου, τὸ ὁποῖον κακῶς ὠνομάσθη Ἐλευθερούπολις. Βλ. περὶ τῆς ἱστορίας καὶ θέσεως τῆς Ἐλευθερουπόλεως P. Lemerle, Philippes et la Macédoine orientale. Paris 1945 (Texte), σ. 267-8.

Στ. 12: *ἐντὸς τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης καὶ κατὰ τὴν γειτονίαν τῆς Καταφυγῆς·* περὶ τῆς Καταφυγῆς καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Καμαριωτίσσης ἀνεπτύχθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σημαντικὴ βιβλιογραφία. Βλ. τελευταίως Α. Ξυγγοπούλου, Καταφυγὴ - Ἀχειροποίητος. Μακεδονικὰ 4 (1958), σ. 441-448, ὅπου καὶ ἡ προηγουμένη βιβλιογραφία. Εἰδικῶς περὶ τοῦ ναοῦ τῆν Καμαριωτίσσης βλ. Α. Ξυγγοπούλου, Παναγία Καμαριώτισσα. Ἑλληνικὰ 14 (1956), τεῦχ. 2ον, σ. 453-457.

3.

Δωρητήριον γράμμα τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου **Δημητρίου Τζαμπλάκωνος** καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ μεγάλης στρατοπεδαρχίσσης **Εὐδοκίας Παλαιολογίνας Τζαμπλακωνίσσης** πρὸς τὴν μονὴν **Βατοπεδίου** τοῦ **Αὐγούστου 1362.**

Ἀρχεῖον: Φωτογραφία Σπ. Π. Π. (λευκὸν ἐπὶ μαύρου). Κατὰ τὸ μέσον τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς ἐπὶ συμφωτογραφηθέντος τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. 3, 35 Α.

Ἐξωτερικόν: Μακρόστενον σχῆμα. Ἄνευ φθορῶν.

Γραφή: Καθαρὰ γραφὴ κωδίκων ΙΔ' αἰῶνος μετ' ὀλίγων συντομογραφιῶν καὶ ὀλίγων ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Ὁ στρατοπεδάρχης ὑπογράφει ἰδιοχείρως μόνον διὰ τοῦ τίτλου του. Ἡ ὑπογραφὴ τῆς στρατοπεδαρχίσσης κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ κεφαλαίων χαρακτήρων καὶ πλήρης ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Ἡ ὑπογραφὴ (τίτλοι καὶ ὄνομα) τοῦ Βαλσαμῶνος ἐν μονοκονδυλιαῖς.

Διπλωματικά: Ὑπάρχει φωτογραφία Σπ. Π. Π. ἀκριβοῦς ἀντιγράφου (πλὴν τῶν ὑπογραφῶν), φέροντος τὴν ἀρχειακὴν σημείωσιν: Βατοπ. 3, 35 Γ καὶ γενομένου ὑπὸ ἀνωνύμου μητροπολίτου Πολυστύλου καὶ Πέτρας.

Ἐκδόσεις: Ἐξεδόθη μετὰ ἀναγνωστικῶν σφαλμάτων, παραλείψεως τμήματος τοῦ κειμένου (ἀπὸ στ. 14 «ἵλεως»—μέχρι στ. 32 «οὐρανῶν») καὶ ἄνευ ὑπογραφῆς τοῦ Βαλσαμῶνος ὑπὸ τοῦ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδινοῦ ἐν περιοδικῷ Γρηγόριος Παλαμᾶς 3 (1919), σ. 437/8. Ἀναφέρεται ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Γρηγ. Παλαμᾶς 2 (1918), σ. 86, ἀριθ. 35.

Περιεχόμενον: Ὁ ὑπογράφων μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων προβαίνει (ἐν Κωνσταντινουπόλει) εἰς ἀφιέρωσιν πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ τετάρτου μεριδίου του ἐκ τοῦ πατρικοῦ του κτήματος, τοῦ κειμένου παρὰ τὸν Γαλικὸν ποταμὸν Δ τῆς Θεσσαλονίκης. Τὰ ἄλλα τρία μερίδια τοῦ κτήματος ἔχουν ἤδη ἀφιερώσει πρὸς τὴν αὐτὴν μονὴν

πρὸ ὀλίγου χρόνου οἱ μακαρῖται πλέον σήμερον ἀδελφοί του Τζαμπλάκωνες. Τὴν ἀφιέρωσιν ποιεῖται διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του, ζητῶν ὡς ἀντιπαροχὴν παρὰ τῆς μονῆς μνημόνευσιν τοῦ ὀνόματός του ἐν ταῖς προσευχαῖς τῶν μοναχῶν, εἰδικὴν ὑπὲρ αὐτοῦ δέησιν κατὰ τὴν ἐν τῷ Ὀρθρῳ ἑκάστης Κυριακῆς ἐκφωνουμένην μικρὰν ἐκτενῆ καὶ τὰ κανονικὰ μνημόσυνα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς του εἰς τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου Ψυχοσωστρίας, μετόχιον τῆς μονῆς Βατοπεδίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ νὰ ταφῇ μετὰ θάνατον.

Τὴν ἀνενόχλητον κυριότητα τῆς μονῆς ἐπὶ τοῦ ἀφιερουμένου κτήματος ἐγγυᾶται καὶ ἡ ὑπογράφουσα σύζυγός του, παραιτηθεῖσα ἐπισήμως παντὸς παρόντος ἢ μελλοντικοῦ δικαιώματός της ἐπὶ τοῦ κτήματος ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἄρχοντος Μιχαὴλ Βαλσαμῶνος. Οὐδεὶς δὲ ἔχει δικαίωμα νὰ προσβάλῃ τὴν δωρεὰν ταύτην, ἡ ὁποία θὰ πρέπῃ νὰ παραμένῃ ἀλώβητος, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν βεβαίως ἐχθρικὰς ἐνεργείας τῶν τὰ μέρη ἐκεῖνα λεηλατούντων Σέρβων, πᾶς δὲ ἀποπειρώμενος τοιοῦτόν τι, εἴτε ἐκ τῶν τέκνων του εἴτε ἐκ τῶν συγγενῶν του, θὰ ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτοῦ τὴν τιμωρίαν τῆς Παναγίας καὶ τὴν κατάραν τοῦ δωρητοῦ.

Ἰδοὺ τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου:

† Ἐπεὶ δὴ φίλον εἴη Θ(ε)ῷ καὶ τὸ κατὰ δύναμιν, ὡς ἔδειξ(εν) αὐτὸς ἐπὶ τ(ῆς) παλαιᾶς ἐκείν(ης) χήρ(ας) τὰ δύο λεπτὰ δεξάμενος || [2] *εὐμεν(ῶς) καὶ ἐπαινέσας φιλοτίμως, ὡς ἀπ' ὀρθῆς γνώμης καὶ προθύμου προαιρέσ(εως) προσαχθέντα, δέξαιτο καὶ τὸ ἡμέτερ(ον)* || [3] *ἀνάθημα εὐμενῶς ἀντὶ τῶν ἀπείρων αὐτοῦ, ὧν ἐδωρήσατο ἡμῖν εὐεργεσιῶν, εἰ καὶ τ(ὰ) καθ' ἡμῶν* || [4] *ἡ ἀταξία τοῦ καιροῦ ἀρτίως δυστυχῶς ἐσχεδίασεν, οὐ τὸ εὐτελὲς καὶ σμικρὸν τοῦ δώρου ἀναλογισάμενος,* || [5] *ἀλλὰ τὸ πρόθυμον καὶ εὔγνωμον καὶ εὐχάριστον ἡμῶν ἀποδεξάμενος. τὸ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου αὐθεντ(ῶν)* || [6] *καὶ γονέων ἐκείνων δοθέν μοι τέταρτ(ον) μεριδικὸν ἀπὸ τοῦ καθόλ(ου) κτήματος, τοῦ καλουμένου Γαλικοῦ, τοῦ πλησί(ον)* || [7] *τῆς μεγαλοπόλεως καὶ περιβοήτου Θεσσαλονίκης διακειμένου, ἀνατίθημι καὶ αὐτὸς τῇ Μ(ητ)ρὶ τοῦ* || [8] *Θ(εο)ῦ μου καὶ ἀποχαρίζομαι τοῦτο πρὸς τὴν αὐτῆς σεβασμίαν μονήν, τὴν κεκλημένην τοῦ Βατοπεδίου,* || [9] *τὴν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει διακειμένην, ὥστε ἔχειν αὐτὸ τοὺς ἐν αὐτῇ νῦν εὑρισκομένους τιμιωτάτους* || [10] *μοναχοὺς καὶ τοὺς μέλλοντας αὖθις ποτὲ ἔσεσθαι καὶ ἀποφέρεσθαι τὴν ἀπὸ τούτου πρόσοδον εἰς κυβέρ* || [11] *νησιν καὶ προμήθειαν αὐτῶν, καθὼς καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων τριῶν μεριδικῶν τοῦ αὐτοῦ κτήματος* || [12] *ἀποκερδαίνουσιν, ὅσον ἀπὸ τῆς πρὸ μετρίου καιροῦ ἐπιγενομένης προσενέξεως παρὰ τῶν μακαριτῶν* || [13] *καὶ φιλτάτων μου αὐταδέλφων ἐκείνων, τῶν Τζαμπλακώνων, πρὸς τὴν αὐτὴν σεβασμίαν βασι(λικ)ὴν* || [14] *μονὴν ψυχικῆς ἕνεκα σ(ωτη)ρίας αὐτῶν τε καὶ τῶν ἁγίων ἡμῶν αὐθεντῶν καὶ γονέων. ὅθεν καὶ ὁ* || [15] *φείλουσιν οἱ ἐν*

τῇ εἰρημένῃ σεβασμίᾳ βασιλικῇ μονῇ τῆς ὑπεραγίας μου Θ(εοτό)κου τῆς Βατοπεδιν(ῆς) || [16] ἐνασκούμενοι μνείαν ποιεῖσθαι ἐν ταῖς πρὸς Θ(εὸ)ν <εὐχαῖς> αὐτῶν καὶ ἐντεύξεσιν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀθλίας || [17] καὶ ταλαιπώρου ψυχῆς, ποιεῖν δὲ ἀμεταθέτως καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἐν τῷ Ὄρθρῳ μικρὰν || [18] ἐκτενῆ καὶ ἐκφωνεῖν αὐτοὺς ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ τλήμονος τὸ Κ(ύριε) ἐλέησον τρίς. ὀφείλουσι δὲ || [19] πρὸς τούτοις καὶ οἱ ἐνασκούμενοι τιμιώτατοι μοναχοὶ ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τῆς ὑπεράγνου || [20] Μ(ητ)ρ(ὸ)ς τοῦ Θ(εο)ῦ καὶ ἐπικεκλημένης τῆς Ψυχοσωστρίας, τῇ διακειμένῃ ἐν ταύτῃ τῇ θεοδοξάστῳ καὶ θεο || [21] μεγαλύντῳ Κωνσταντινουπόλει, τῇ εἰς μετόχιον οὖσῃ τῆς σεβασμίας βασιλικῆς μονῆς τοῦ Βατο || [22] πεδίου, ἐν ᾗ μέλλει ἐνσοριασθῆναι ὁ ἐμὸς νεκρός, εἴπερ ἀρτίως τὴν ζωὴν ἐκμετρήσω, ἀπο || [23] πληρῶσαι καλῶς κατὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν τὰ εἰθισμένα μνημόσυνα τῆς ψυχῆς μου, ὅπως || [24] ἵλεώς μοι αὐτὸς ὁ Θ(εὸ)ς γένοιτο πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ Μ(ητ)ρ(ός), ἐφ' οἷς ὡς ἄν(θρωπ)ος πε || [25] πλημμέληκα τῶν σωτηριωδῶν καὶ ἁγίων αὐτοῦ ἐντολῶν παρακούσας. καθέξουσιν οὖν || [26] οἱ ἐν τῇ εἰρημένῃ σεβασμίᾳ βασιλικῇ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου καὶ τὸ ἡμέτερον τέταρτ(ον) μεριδικὸν κυρί(ως) || [27] καὶ δεσποτικῶς, ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπάστως καὶ ποιεῖν εἰς αὐτὸ πάντα, ὅσα ἂν δόξωσι || [28] λυσιτελῆ δηλονότι καὶ ὠφέλιμα αὐτοῖς τε καὶ τῇ μονῇ, μήτε παρ' ἐμοῦ μήτε παρὰ τῆς || [29] συζύγου μου, τῆς δι' ἐπερωτήσεως τοῦ ἐπὶ τῶν κρίσεων τῆς ἁγιωτάτης μεγάλ(ης) τοῦ Θ(εο)ῦ ἐκκλησί(ας) || [30] ἐξάρχου, πρεσβυτέρου καὶ ταβουλλαρίου Μιχαὴλ τοῦ Βαλσαμὼν ἀποβαλομένης πάντα νόμον, τ(ὸν) || [31] βοηθοῦντα αὐτῇ ἐπὶ τοῖς καινοτομηθεῖσιν αὐτῆς προικιμαίοις πράγμα(σ)ι, μήτε δὲ καὶ πρὸς || [32] τῶν παίδων ἡμῶν εὑρίσκουσιν εἰς αὐτὸ διενόχλησιν ἢ διασεισμὸν τὸν τυχόντα, ἐπειδὴ γνώμῃ || [33] καὶ θελήσει αὐτῶν τὸ παρὸν ἐκδοτήριον γράμμα ἐποιησάμην πρὸς τὴν μονὴν κατὰ τὸν ἀναγεγραμμ(έν)ον || [34] τρόπ(ον), ἀλλὰ μᾶλλον δεφένδευσιν τὴν δυνατὴν καὶ προσήκουσαν, εἴπερ ἐξ ἄλλου τινὸς εὑρίσκουσι(ν) οἱ μοναχοὶ || [35] τὸν τυχόντα διασεισμόν, ἄνευ τῶν ἐκεῖσε γειτνιαζόντων καὶ λεηλατούντων τὰ περὶ τὴν Θεσσαλο || [36] νίκην χωρία θεοστυγῶν Τριβαλῶν. εἰ δὲ μετὰ τὴν ἀποβίωσίν μου βουληθείη τις ἀπὸ τῶν ἐμ(ῶν) || [37] ἢ τῶν ἔξωθεν ἀνατρέψαι καὶ καταλῦσαι εἰς τὸ ἀποσπάσαι καὶ ἀφελέσθαι τὸ εἰρημένον κτῆμα ἀπὸ τῆς || [38] σεβασμίας βασιλικ(ῆς) μονῆς τοῦ Βατοπεδίου καὶ ἰδιοποιήσασθαι, εὔχομαι τῷ Θ(ε)ῷ, ἵνα ἔχοι τὴν ὕπερα || [39] γίαν δέσποιναν Θ(εοτό)κον, ἧς ἔστι κτῆμα τὸ διαληφθὲν Γαλικόν, ἀντίδικον καὶ ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντ(ι) || [40] αἰῶνι καὶ μήτε ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἀπολαύσειεν εὐπραγίας ἢ καλοῦ τινος ἢ αὐτὸς ἢ οἱ παῖδες || [41] αὐτοῦ, μήτε ἐν τῷ μέλλοντι τύχοιεν τῆς ἐπηγγελμένης πᾶσι χριστιανοῖς βασιλείας τῶν

---

17 ταλεπώρου 18 ἐκτενήν, τρεῖς 31 καινοτομηθείσειν

οὐ(ρα)νῶν. || [42] *ἐγένετο δὲ τὸ παρόν μου γράμμα καὶ ὑπεγράφη τῇ ἡμετέρᾳ χειρὶ καὶ τῆς συζύγου μου εἰς βεβαίωσιν* || [43] *τ(ῆς) εἰρημ(έν)ης μονῆς καὶ ἀσφάλειαν ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ, μηνὶ* || [44] *Αὐγούστῳ, ἰνδικτιῶνος πεντεκαιδεκάτ(ης)* ✝

|| [45] ✝ *ὁ δοῦλος τοῦ κρατ(αι)οῦ καὶ ἁγ(ίου) ἡμ(ῶν) αὐθ(έν)τ(ου) καὶ βασιλ(έως) Δημήτρ(ιος) Τζαμπλάκων ✝ ὁ μέγας* || [46] *στρατοπεδάρχης* ✝

|| [47] ✝ *Ἐὐδοκία Παλεολογίνα Τζαμπλακόνησα* || [48] *ἡ μαιγάλη στρατωπαιδάρχησα* ✝

|| [49] ✝ *ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων τῆς ἁγιωτ(ά)τ(ης) μ(ε)γ(ά)λ(ης) τοῦ Θ(εο)ῦ ἐκκλη(σίας)* || [50] *ἔξ(αρ)χος πρε(σβύτερ)ος καὶ ταβουλλάρ(ι)ος Μιχαὴλ ὁ Βαλσαμών* ✝

Παρατηρήσεις

Στ. 9-12: *Ψυχοσωστρίας* μονή· μετόχιον τῆς μονῆς Βατοπεδίου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς μονῆς ἐν γένει βλ. R. Janin, La geographie écclesiastique de l' Empire byzantin. Tom. III: Les églises et les monastères. Paris 1953, p. 252. Τὰ ἔγγραφα τῆς παραχωρήσεως τῆς μονῆς ὡς μετοχίου εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ γέροντος Ἀροκαδίου Βατοπεδινοῦ, Γράμματα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Ψυχοσωστρίας. Byzant.-neugr. Jahrbücher 13 (1937), σ. 308δ'-308ιγ'. Πβλ. καὶ Döller, Schatzk. Nr. 43/4.

Στ. 29/30 καὶ 49/50: *ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων... Μιχαὴλ ὁ Βαλσαμών* ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων εὑρίσκετο εἰς τὴν τετάρτην πεντάδα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων. Βλ. Ψευδο-Κωδινόν, Βόνν. σ. 116 (Ματθαίου μοναχοῦ). Πβλ. καὶ Χρυσοστ. Μ. Δημητρίου, ἀρχιμ., Οἱ ἐξωκατάκοιλοι ἄρχοντες τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. (Texte und Forschungen zur byzant.-neugriechischen Philologie Nr. 7). Ἀθῆναι 1927, σ. 26 κ.ἑ.

4α.

Ἀφιερωτήριον γράμμα τοῦ **Μιχαὴλ Καβαλλαρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος** πρὸς τὴν μονὴν **Βατοπεδίου** τοῦ **Αὐγούστου 1370.**

Ἀρχεῖον: Φωτογραφία Σπ. Π. Π. (λευκὸν ἐπὶ μαύρου). Εἰς τὴν κάτω ἀριστερὰν πλευρὰν ἐπὶ συμφωτογραφηθέντος τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. 3,34.

Ἐξωτερικόν: Μακρόστενον σχῆμα. Δύο μεγάλαι καὶ τρεῖς μικραὶ ὀπαὶ ἐκ φθορᾶς τοῦ ὑλικοῦ εἰς τὸ κάτω δεξιὸν ἄκρον, καταστρέψασαι τὸ δεξιὸν τρίτον τῶν τριῶν τελευταίων στίχων τῶν ὑπογραφῶν.

Γραφή: Λίαν μικρογράμματος γραφὴ μετὰ πολλῶν συνδέσεων γραμμάτων καὶ συντομογραφιῶν. Ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου μετὰ

πολλῶν κεφαλαίων χαρακτήρων. Ἡ ὑπογραφὴ (τίτλοι καὶ ὄνομα) τοῦ ταβουλλαρίου Μιχαὴλ Ζωμῆ ἐν μονοκονδυλιαῖς.

Διπλωματικά: Ὑπάρχει φωτογραφία Σπ. Π. Π. (λ. ἐπὶ μ.) παραλλαγῆς τοῦ ἐγγράφου, ὁμοίου περιεχομένου, ἀλλὰ διαφορετικῆς διατυπώσεως. Φέρει εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ κατὰ τὸν αὐτόν, ὡς ἀνωτέρω, τρόπον τὴν ἀρχειακὴν σημείωσιν: Βατοπ. 3, 34 Β. Ἔχει τὸ αὐτὸ μακρόστενον σχῆμα καὶ ἐλλείπει μικρὸν τμῆμα εἰς τὸ μέσον τῆς κάτω στενῆς πλευρᾶς. Φέρει τὰς αὐτὰς ὑπογραφάς, ὡς καὶ τὸ πρῶτον, πλὴν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Φακρασῆ, ἡ θέσις τῆς ὁποίας παραμένει κενή. Ἀντ' αὐτοῦ καὶ τελευταῖος κατὰ σειρὰν ὑπογράφει ὁ ῥεφερενδάριος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας διάκονος Δημήτριος, τὸ ἐπίθετον τοῦ ὁποίου ἐλλείπει λόγῳ τῆς ἀναφερθείσης φθορᾶς εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην. Τὸ ἔγγραφον λοιπὸν ἐγένετο εἰς δύο διαδοχικὰς μορφάς, αἱ ὁποῖαι ὑπεγράφησαν μεσολαβήσαντος ὀλίγου χρόνου (ἀμφότεραι φέρουν τὴν αὐτὴν χρονολογίαν: Αὔγουστος 1370), καθ' ὃν ἐκωλύθη εἷς ἐκ τῶν πρώτων μαρτύρων καὶ ἀντικατεστάθη, διὰ νὰ ὑπάρχῃ εἰς ἀμφότερα ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς μαρτύρων. Ποῖος ὁ λόγος τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ ἐγγράφου μετὰ διαφορετικῆς διατυπώσεως δὲν εἶναι φανερόν.

Ἐκδόσεις: Ἀνέκδοτον. Ἀναφέρεται (ἐσφαλμένως ὡς τοῦ Μανουὴλ) ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου ἐν Γρηγ. Παλαμᾷ 2 (1918), σ. 86, ἀριθ. 34.

Περιεχόμενον: Ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος ὁ Τζαμπλάκων ἀφιερώνει εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου καλλιεργήσιμον γῆν καὶ ἐγκατάστασιν διαχειμάσεως ζῴων εἰς τὸ προγονικόν του κτῆμα Πρινάριον. Ταῦτα ἀπετέλουν κληρονομικὸν μερίδιον αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του Ἀλεξίου Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος. Ἄλλα τμήματα τοῦ ἰδίου κτήματος εἶχον ἀφιερώσει πρὸ ἐτῶν εἷς τὴν αὐτὴν μονὴν οἱ μακαρῖται τώρα ἀνεψιοί του Τζαμπλάκωνες, ἀλλ' αὐτός, ἐμποδισθεὶς τότε, προβαίνει τώρα εἰς τὴν ἀφιέρωσιν καὶ τοῦ ἰδικοῦ του μεριδίου. Ὡς ἀντιπαροχὴν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀναγραφῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποθαμένου ἀδελφοῦ του Ἀλεξίου, τοῦ ἄλλοτε συνιδιοκτήτου τοῦ ἀφιερουμένου μεριδίου, εἰς τὰ δίπτυχα (βρέβιον) τῆς μονῆς, διὰ νὰ μνημονεύηται ὑπὸ τῶν μοναχῶν εἰς τὰς λειτουργίας, νὰ τοῦ παραχωρηθῇ δὲ μονίμως κελλίον ἐν τῇ μονῇ καὶ αἱ ὑπηρεσίαι ἑνὸς ὑπηρέτου ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν εἴτε αὐτὸς εἴτε εἷς ἐκ τῶν παίδων ἢ ἐγγόνων του ἤθελε ποτὲ καταφύγει εἰς τὴν μονήν. Τὸ ἀμετάκλητον καὶ ἀνενόχλητον τῆς προσκυρώσεως ταύτης ἐγγυῶνται αἱ ὑπογραφαὶ αὐτοῦ καὶ τῶν μαρτύρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπογράφουν δύο υἱοί του, πᾶς δὲ ἀποπειρώμενος ἀνατροπὴν τῆς δωρεᾶς ἐκτίθεται εἰς τὴν τιμωρίαν τῆς Παναγίας καὶ εἰς τὴν κατάραν τοῦ δωρητοῦ.

Ἰδοὺ τώρα τὰ κείμενα τῶν δύο παραλλαγῶν τοῦ ἐγγράφου:

4 α.

† Αἱ εἰς τὰς ἱερὰς καὶ σεβασμί(ας) μονὰς καὶ τοὺς ἄλλ(ους) εὐαγεῖς οἴκους γινόμεναι ἀφιερώσεις καὶ προ(σ)κυρώσεις παρ' ἀν(θρώπ)ων || [2] καὶ προσενέξεις οὐ μόνον θεοφιλεῖς εἰσι καὶ εὐάρεστοι τ(ῷ) Θ(ε)ῷ, ἀλλὰ καὶ λί(αν) ψυχωφελεῖς καὶ σ(ωτη)ριώδεις. ἀντὶ γὰρ ἄλλων || [3] ὅρμων καὶ λιμέν(ων) προβεβλημένων καὶ αὗται εἰσί, τοῦ ἀπὸ τῆς μεγάλ(ης) ταύτ(ης) τοῦ βίου θαλάσσης καὶ τοῦ κοσμικοῦ καὶ ἀστάτου || [4] κλύδωνος ἀπαίροντος εἰς τὴν ἐκεῖσε κατάστασ(ιν) καὶ διαγωγὴν προσδεχόμεναι καὶ διαναπαύουσαι καὶ τὸ πολὺ τῶν ἁμαρτιῶν, || [5] ὅπερ ἐπεσώρευσ(εν) ἐνθάδε ψυχή, διαλύουσαί τ(ε) καὶ ἀφανίζουσαι. κἀγὼ τοίνυν ὁ δοῦλ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγί(ου) ἡμῶν αὐθ(έν)του καὶ βασιλέ(ως) || [6] Καβαλλάρι(ος) Μιχ(αὴ)λ ὁ Τζαμπλάκων, ὁ κατωτ(έ)ρ(ω) τοῦ παρόντος ὕφ(ους) οἰκειοχείροις μου γράμμασ(ιν) ὑπογράψας πρὸς τὴν τῶν || [7] γεγραμμένων πίστωσιν καὶ ἀσφάλει(αν), πλημμελήσας ἐν βίῳ καὶ εἰς Θ(εὸ)ν ἔχων ἀκαταισχύντους ἐλπίδ(ας), τὸν διὰ || [8] τὴν σ(ωτη)ρί(αν) ἡμῶν ἄν(θρωπ)ον γεγονότα, ἵνα κατ(ὰ) τὸ μέγα καὶ ἄφατον αὐτοῦ ἔλεος τύχω τῆς ἀφέσε(ως) τῶν ἁμαρτιῶν μου, ἠβουλήθ(ην) || [9] πρὸ καιροῦ ἀφιερῶσαι εἰς τὴν κατ(ὰ) τὸ Ἅγ(ιον) Ὄρος τοῦ Ἄθω διακειμένην σεβασμί(αν) καὶ ἱερὰν βασιλικὴν μονήν, τ(ὴν) || [10] εἰς ὄνομα τιμωμένην τῆς πανυπεράγνου Δεσποίν(ης) καὶ Θεομ(ήτο)ρος καὶ ἐπικεκλημ(έ)ν(ην) τοῦ Βατοπεδί(ου), τὴν εἰς τὸ Πρινάριον || [11] εὑρισκομένην γῆν μετὰ καὶ τοῦ χειμαδίου, ἣν εἴχομ(εν) ἀπὸ γονικότ(η)τ(ος) ἐγώ τε καὶ ὁ αὐτάδελφός μου κῦρ Ἀλέξιος ὁ Καβαλλάρι(ος) || [12] ἐκεῖνος, καθὼς εἶχον καὶ οἱ ἡμέτ(ε)ροι ἀνεψιοὶ οἱ Τζαμπλακωναῖοι ἐκεῖνοι καὶ ἀφιέρωσαν τῇ αὐτῇ μονῇ ἕνεκα || [13] ψυχικῆς σ(ωτη)ρί(ας). συνέβη δέ μοι τότε καὶ ἐνεμποδίσθην διά τι. ἀρτί(ως) δὲ ἀφιερῶ καὶ προ(σ)κυρῶ ἑκουσί(ως), οἰκειοθελ(ῶς), || [14] αὐτοβουλήτ(ως), αὐτοπροαιρέτως καὶ ἀμεταμελήτ(ως) τὴν γῆν ταύτην μετὰ καὶ τοῦ χειμαδ(ίου) καὶ πάσης τῆς νομῆς καὶ περιο || [15] χῆς αὐτῆς καὶ τῶν προσόντ(ων) μοι ἐν αὐτῇ δικαιωμάτ(ων) δι' ἐγγράφου ἀφιερωτ(η)ρί(ου), ταβουλλαρικοῦ, πεπιστωμένου || [16] ὑπογραφῇ οἰκειοχείρ(ῳ) καὶ κατησφαλισμένῃ ὑπογραφαῖς τῶν τε γνησί(ων) μου παίδων καὶ τ(ῶν) κάτωθ(εν) ὑπογραψόντων || [17] μαρτύρων, τοῦ τε αὐθέντου μου τοῦ υἱοῦ μου, τοῦ οἰκεί(ου) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) Φακρασῆ κυ(ροῦ) Μανουὴλ || [18] τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ τοῦ οἰκείου τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντ(ου) καὶ βασιλ(έως) κυ(ροῦ) Δημητρ(ίου) τοῦ Μελιτηνιώτ(ου), τοῦ ἐντι || [19] μοτάτου ἱερέ(ως) καὶ ρεφερενδ(α)ρ(ίου) κυ(ροῦ) Μιχ(αὴ)λ τοῦ Κρυονερίτ(ου), δεσποτικ(ῶς) καὶ ἀνα-

1 γινομένας 3 τῆς ἀπὸ 4 πρὸς δεξόμεναι 5 ἀπεσώρευσεν
10 Βατοπαιδίου 15 προσώντων, δικαιομάτων 16 ὑπογραψώντων
19 ραιφερενδαρίου

φαιρέτως, ἀναποσπάστως καὶ ἀνενοχλήτ(ως) || [20] εἰς τελεί(αν) ἐξουσί(αν) κατὰ ἀναφαίρετον πάντῃ καὶ ἀναπόσπαστον κυριότ(η)τ(α) τῆς τοιαύτ(ης) σεβασμί(ας) μονῆς. καὶ ἀντὶ τ(ῆς) || [21] ἀφιερώσεώς μου ταύτ(ης) τὸ μ(ὲν) ἐμὸν ὄνομα καὶ τοῦ αὐταδέλφου μου ἐκείνου, τοῦ Καβαλλαρ(ίου) κυ(ροῦ) Ἀλεξίου, καταγραφῶσι<ν> ἐν τῷ σεπτῷ || [22] βρεβίῳ τῆς μονῆς καὶ μνημονεύεσθαι ἕξω καὶ αὐτοὶ συνήθως παρὰ τῶνδε τῶν μοναχῶν, ὁπόταν δὲ καὶ αὐτὸς πα || [23] ραγίνωμαι ἐκεῖσε, δίδωσι πρός με κελλίον καὶ διακονί(αν) ἀδελφάτου ἑνὸς καὶ ἔχω εἰς ὑπηρεσί(αν) καὶ ἀνάπαυσίν μου, || [24] καθὼς καὶ οἱ τιμιώτατοι γέροντες. εἴπερ δέ μοι συμβῇ καὶ οὐκ ἀπέλθω ἐκεῖσε, ἔχειν τὴν τοιαύτην συμφωνίαν || [25] καὶ κατάστασ(ιν) ἕνα τινὰ ἀπὸ τῶν ἐξ ἐμοῦ γνησίων μου παίδων ἢ καὶ ἐγγόνων, ὃν ἂν αὐτὸς προστάξω. ταύτην || [26] δὴ τοίνυν τὴν ἀφιέρωσιν καὶ προσένεξιν ἐπιβεβαιῶ, ἐπικυρῶ, ἀποκαθιστῶ καὶ κατασφαλίζομαι διὰ τοῦ παρόντος || [27] μου ἀφιερωτηρίου, ταβουλλαρικοῦ γράμμ(α)τος, ὡσὰν ἔχῃ <ἡ> ἱερὰ καὶ σεβασμία βασιλικὴ τοῦ Βατοπεδίου μονὴ τὴν εἰ || [28] ρημένην γῆν ἀναφαιρέτως, ἀναποσπάστως, ἀνεγκρατήτως, ἀκωλύτως παρὰ παντὸς προσώπου συγγενικοῦ || [29] τε καὶ ἐξωτερικοῦ κατὰ τελεί(αν) δεσποτείαν καὶ κυριότ(η)τ(α), λόγῳ κληρονομίας ἀκωλύτου, διηνεκοῦς καὶ μονίμου. καὶ ποι || [30] ῇ ἐπ' ἐμοὶ ἅπαντ(α) τὰ ἀναγεγραμμένα, ἃ καὶ ῥητῶς καταγράφονται ἐν τῇ παρούσῃ μου ἐγγράφῳ προσκυρώσει, || [31] ὡς ὁρᾶται. τούτ(ων) οὕτω τελουμέν(ων) ἀπὸ τοῦ νῦν μέχρις ἂν συνισταμένη διατελῇ ἡμῖν καὶ ὁ παρὼν διαρ || [32] κῇ αἰὼν καθέξει καὶ ἡ μονὴ τὴν εἰς τ(ὸ) Πρινάριον εἰρημένην μοι γῆν μετὰ καὶ τοῦ χειμαδίου ἐξουσιωδῶς || [33] καὶ ἀναφαιρέτ(ως) εἰς τοὺς ἑξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους. εἰ δέ τις πειραθήσεταί ποτε τῶν καιρῶν ὁλι || [34] κῶς ἢ μερικῶς ἀποσπάσαι ταύτην τῇ τοιαύτῃ σεβασμίᾳ ἱερᾷ καὶ βασιλικῇ μονῇ εἴτε αὐτὸς || [35] ἔγω γε, εἴτε τῶν γνησίων μου, εἴτε καὶ τῶν ἐξωτερικῶν, ἵν' εἴη ἐπισπώμενος κατ(ὰ) τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς || [36] τὰς ἀρὰς τῶν τριακοσί(ων) δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρ(ων) Π(ατέ)ρων καὶ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, εὕρῃ δὲ καὶ τῇ Θ(εοτό)κῳ μου || [37] ἐν ἐκείν(ῃ) τῇ ἡμέρᾳ ἀντίδικον. τὸ δὲ παρ(ὸν) ἀφιερωτ(ή)ρ(ιον) εἴη ἐρρωμένον καὶ οὕτως καὶ πάγιον καὶ παντελῶς || [38] ἀκατάλυτον κατ(ὰ) πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περίληψιν. ὅπερ ἐξεθέμην ἐνώπιον τῶν εἰρημένων μαρτύρων, || [39] τῶν ὀνομαστὶ ὑπογραφόντων καὶ διαλαμβανομέν(ων) ἐνταῦθα, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐξ ἐπιτροπῆς ἐμῆς γράψαντος || [40] τὸ παρ(ὸν) ἀφιερωτ(ή)ρ(ιον) γράμμα, τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέ(ως) καὶ ταβουλλαρίου Μιχ(αὴ)λ τοῦ Ζωμῆ, καὶ ἐπεδόθη τοῖς εἰρημένοις || [41] τιμιωτάτοις μοναχοῖς καὶ ἀνετέθη τῇ διειλημμένῃ σεβασμίᾳ καὶ ἱερᾷ βασιλικῇ μονῇ, τῇ ἐπ' ὀνόματι || [42] τιμωμένῃ τῆς ὑπεράγνου Θεομήτ(ο)ρος δεσποίν(ης) ἡμῶν καὶ ἐπικεκλημένῃ τοῦ Βατοπεδίου

---

22 βρεβείω, ὁπώταν 23 δίδοσι 27 ἀφιερωταρίου 41 διειλημένῃ

ἐπὶ τῷ προσεῖναι || [43] *αὐτῇ εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν, κατὰ μῆνα Αὔ(γου)στ(ον) τ(ῆς) η' ἰν(δικτιῶνος) τοῦ ϛου ωου οου ὀγδόου ἔτους ϯ*

|| [44] *ϯ ὁ δοῦλ(ος) τοῦ κρα(ταιοῦ) καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλ(έως) ϯ Μιχαὴλ ὁ Καβαλάριος ϯ*

|| [45] *ϯ ὁ δοῦλ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθ(έντ)ου καὶ βασιλ(έως) Ἰω(άνν)ης Τζαμπλάκων ὁ Καβαλλάριος ϯ*

|| [46] *ϯ ὁ δοῦλος τοῦ κρατ(αι)οῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) Ἀλέξιος Καβαλάριος ὁ Τζαμπλάκων ϯ*

|| [47] *ϯ ὁ δοῦλος τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) μαρτυρῶν ὑπέγραψα ὁ Μελιτηνιώτ(ης) Δημήτρ(ιος) ϯ*

|| [48] *ϯ ὁ δοῦλος τοῦ κρατ(αι)οῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) μαρτυρῶν ὑπέγραψα Φακρασ(ῆς) ὁ Καντα* || [49] *(κου)ζηνός ϯ*

ϯ ὁ ῥαιφερενδ(ά)ρ(ιος) ἱερεὺς ὁ Κρυονερίτ(ης) παρατυχὼν καὶ αὐτὸς ὑπέγραψα ϯ

|| [50] *ϯ τὴν παροῦσαν ἔγγραφον ἀφιέρωσ(ιν) καὶ προσκύρωσιν ἐκ προτροπῆς τοῦ ἀφι[ερώσαν]τος* || [51] *καὶ προσκυρώσαντος γράψας καὶ κυρώσ(ας) ὑπέγραψα [....δι' ἀσφ[άλειαν*

|| [52] *ὁ εὐτελὴς ἱερεὺς καὶ ταβουλλάριος Μιχαὴλ [ὁ Ζωμῆς] ϯ*

4 β.

ϯ Αἱ εἰς τὰς ἱερὰς καὶ σεβασμί(ας) μονὰς καὶ τοὺς ἄλλ(ους) εὐαγεῖς οἴκους γινόμεν(αι) ἀφιερώσεις καὶ προσκυ || [2] *ρώσεις παρ' ἀν(θρώπ)ων καὶ προσενέξεις οὐ μόνον θεοφιλεῖς εἰσι καὶ εὐάρεστοι τ(ῷ) Θ(ε)ῷ, ἀλλὰ καὶ λί(αν)* || [3] *ψυχωφελεῖς καὶ σ(ωτη)ριώδεις. ἀντὶ γὰρ ἄλλων ὅρμων καὶ λιμέν(ων) καὶ αὗταί εἰσι τοῦ ἀπὸ τῆς* || [4] *μεγάλ(ης) ταύτ(ης) τοῦ βίου θαλάσσης καὶ τοῦ κοσμικοῦ καὶ ἀστάτου κλύδωνος ἀπαίροντος εἰς τὴν ἐκεῖσε* || [5] *κατάστασ(ιν) καὶ διαγωγὴν προσδεχόμεναι καὶ διαναπαύουσαι καὶ τὸ πολὺ τῶν ἁμαρτιῶν, ὅπερ ἐπεσώ* || [6] *ρευσ(εν) ἐνθάδε ψυχή, διαλύουσαί τε καὶ ἀφανίζουσαι. καὶ ἐγὼ τοίνυν ὁ δοῦλ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν* || [7] *αὐθέντου καὶ βασιλέ(ως) Καβαλλάριος Μιχαὴλ ὁ Τζαμπλάκ(ων), ὁ κατωτέρω τοῦ παρόντος μου γράμμ(α)τ(ος)* || [8] *ὑπογράψαι ὀφείλων πρὸς τὴν τῶν γεγραμμένων πίστ(ιν) καὶ ἀσφάλειαν, πολλὰ μ(ὲν) κ(α)τ(ὰ) τὸν βίον μου* || [9] *πλημμελήσας, ἐλπίδας δὲ κεκτημ(έν)ος εἰς αὐτὸν τ(ὸν) δι' ἡμᾶς καὶ τὴν σ(ωτη)ρίαν ἡμῶν ἄν(θρωπ)ον γεγονότα καὶ τὴν*

ἅμα || [10] ρτίαν αἴροντα τοῦ κόσμου, ὅπως κ(α)τ(ὰ) τὸ μέγα ἔλεος αὐτοῦ τὸ πολὺ τῶν ἁμαρτιῶν μου πέλαγος ἀφανίσῃ, ἐβουλή || [11] θην μ(ὲν) πρὸ καιροῦ ψυχικῆς ἕνεκα σ(ωτη)ρίας ἀφιερῶσαι πρὸς τὴν κ(α)τ(ὰ) τὸ Ἅγ(ιον) Ὄρος τὸν Ἄθω διακειμ(έν)ην σεβασμίαν || [12] βασιλικὴν μονήν, τ(ὴν) εἰς ὄνομα τιμωμ(έν)ην τῆς πανυπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν Θ(εοτό)κου καὶ ἐπικεκλημ(έν)ην τοῦ Βατοπεδίου || [13] τὴν εἰς τὸ Πρινάριον εὑρισκομένην γῆν μετὰ καὶ τοῦ χειμαδίου, ἣν εἴχομ(εν) ἀπὸ γονικότητος ἐγώ τε καὶ ὁ ἀδελφός μου || [14] κῦρ Ἀλέξιος ὁ Καβαλλάριος ἐκεῖνος, ὅπου καὶ οἱ ἡμέτεροι ἀνεψιοί, οἱ Τζαμπλάκωνες ἐκεῖνοι, ἔχοντες || [15] γῆν ἑτέραν, ἀφιέρωσαν ταύτην τῇ ῥηθείσῃ σε(βασμίᾳ) μονῇ ψυχικ(ῆς) ἕνεκ(εν) σ(ωτη)ρίας αὐτῶν, διὰ δέ τινα συμβᾶσαν || [16] αἰτίαν οὐκ ἐγένετο τότε. ἀρτίως δὲ διὰ τοῦ παρόντος μου ταβουλλαρικοῦ ἀφιερωτηρίου γράμματος, || [17] βεβαιωθῆναι ὀφείλοντος τῇ ἐμῇ οἰκειοχείρῳ ὑπογραφῇ καὶ ταῖς τῶν γνησί(ων) μου παίδων καὶ ἑτέρων ἀξιοπίστ(ων) || [18] μαρτύρων, ἀφιερῶ καὶ προσκυρῶ τὴν εἰρημ(έν)ην γῆν μετὰ τοῦ χειμαδίου πρὸς τὴν δηλωθεῖσαν σε(βασμί)αν || [19] τοῦ Βατοπεδίου μονὴν ἑκουσί(ως) καὶ οἰκειοθελῶς, αὐτοπροαιρέτως τε καὶ ἀμεταμελήτως, ὀφείλει || [20] τοίνυν αὕτη δὴ ἡ ἱερὰ καὶ σε(βασμί)α μονὴ ἐπιλαβέσθαι ταύτης καὶ κατασχεῖν αὐτὴν εἰς κληρονομίαν || [21] μόνιμον καὶ διηνεκῆ δεσποτικῶς τε καὶ κυρί(ως), αὐθεντικῶς τε καὶ ἐξουσιαστικῶς κ(α)τ(ὰ) ἀναφαί || [22] ρετον πάντῃ καὶ ἀναπόσπαστον κυριότητα καὶ δεσποτείαν, ἔχουσα ἄδειαν ποιεῖν ἐπ' αὐτῇ || [23] πᾶν, ὅπερ ἂν βούληται καὶ παρὰ τῶν φιλευσεβῶν νόμων ἐφεῖται ποιεῖν τ(οὺς) γνησί(ους) δεσπότας ἐπὶ τοῖς || [24] ἑαυτῶν πράγμα(σ)ι, μηδενὸς ἔχοντος ἄδειαν ἐπενεγκεῖν αὐτῇ τ(ὴν) τυχοῦσαν καταδυναστείαν ἢ δι || [25] ενόχλησι(ν) ἐπὶ τῇ κατοχῇ καὶ νομῇ καὶ δεσποτείᾳ ταύτης. ἀντὶ γοῦν τῆς ἀφιερώσεώς μου ταύτης || [26] ὀφείλει καταγραφῆναι τὸ ἡμέτερον ὄνομα καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Καβαλλαρίου || [27] ἐκείνου ἐν τῷ ἱερῷ βρεβίῳ τῆς μονῆς ταύτης, ὡσὰν μνημονευώμεθα καὶ ἡμεῖς ἔξω παρὰ τῶν || [28] μοναχῶν κ(α)τ(ὰ) τ(ὴν) συνήθειαν. ὅταν δὲ ἀπέλθω ἐκεῖ, ἵνα ἔχω καὶ ἐγὼ κελλίον ἐν τῇ μονῇ καὶ ἀ || [29] δελφᾶτον ἓν εἰς ὑπηρεσίαν καὶ ἀνάπαυσίν μου, καθὼς ἔχουσι πάντες οἱ τοῦ μοναστηρίου ἀδελ(φ)οί. || [30] εἴπερ δὲ συμβαίη μὴ ἀπελθεῖν με ἐκεῖ, ἵνα ἔχῃ τὴν συμφωνίαν καὶ κατάστασ(ιν) ταύτην, τοῦ τε || [31] κελλίου καὶ τοῦ ἀδελφάτου, εἴς τις τῶν γνησίων μου παίδων, ὃν ἂν ἐγὼ διακρίνω. καὶ || [32] τούτου γινομ(έν)ου παρὰ τῆς μονῆς, καθὼς εἶπον, ὀφείλει αὕτη κατέχειν τὴν ῥηθεῖσαν εἰς τὸ Πρι || [33] νάριον γῆν ἀκωλύτως πάντῃ καὶ ἀνεμποδίστως μετὰ καὶ τοῦ χειμαδίου ἔτι τε ἀναφαιρέτ(ως) || [34] καὶ ἀναποσπάστως κ(α)τ' ἀναφαίρετον κληρονομίαν, μηδενὸς ὄντος τοῦ ἀντικαθισταμένου || [35] αὐτῇ, ἐφ' οἷς ἂν ἔχοι πράττειν ἐπ' αὐτῇ, μήτε ἐμοῦ αὐτοῦ, μήτε τινὸς ἑτέρου

---

27 βρεβείῳ

προσώπου || [36] *συγγενικοῦ μοι, εἰ καὶ τῶν λίαν γνησιωτάτων ἐστίν, ἢ ἐξω-*
τερικοῦ. εἰ δέ τις πειραθείη ποτὲ || [37] *τῶν καιρῶν ἀποσπάσαι τ(ὴν) εἰρη-*
μ(έν)ην γῆν ἀπὸ τῆς μονῆς ταύτης ἢ ὅλην ἢ μέρος, ἵνα ἔχῃ τὰς ἀρὰς || [38]
τῶν ἁγίων πάντων καὶ τῆς Παναγί(ας) δεσποίνης ἡμῶν τῆς Θ(εοτό)κου.
ὁ δὲ τοιοῦτος ὀφείλει καὶ παρὰ παντὸς || [39] *δικαστηρίου ἀποδιώκεσθαι ὡς*
ἱερόσυλος. τὰ γὰρ ἅπαξ ἀφιερωθέντα τῷ Θ(ε)ῷ ἀναπόσπαστα ὀφεί || [40] *λουσι*
μένειν εἰς τ(οὺς) ἑξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόν(ους). τούτου γὰρ χάριν
ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἀφιερω || [41] *τήριόν μου γράμμα, πιστωθὲν τῇ ἡμετέ-*
ρᾳ οἰκειοχείρῳ ὑπογραφῇ καὶ ταῖς τῶν γνησίων μου παίδων || [42] *καὶ ὑπὸ*
μαρτύρων ἀξιοπίστων βεβαιωθὲν καὶ διὰ πάντων ἀσφαλῶς τελεσιουργη-
θέν, καὶ ἐπεδόθη || [43] *τῇ διαληφθείσῃ σεβασμίᾳ μονῇ, τῇ εἰς ὄνομα τιμω-*
μ(έν)ῃ τ(ῆς) πανυπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν Θ(εοτό)κου || [44] *καὶ ἐπικεκλη-*
μ(έν)ῃ τοῦ Βατοπεδίου, ἐπὶ τῷ προσεῖναι αὐτῇ εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ
τὴν ἀσφάλειαν. || [45] *κ(α)τ(ὰ) μῆνα Αὔγουστον τ(ῆς) ἐνισταμ(ένης) ὀγδόης ἰν-*
(δικτιῶν)ος τοῦ ϛου ωου ἑβδομηκοσιοῦ ὀγδόου ἔτους ✝

|| [46] *✝ ὁ δοῦλ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντ(ου) καὶ βασι-*
λ(έως)

✝ Μ(ι)χαὴλ ὁ Καβαλάρης ✝

[47] *✝ ὁ δοῦλ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντ(ου) καὶ βασιλ(έως)*
✝ Ἰω(άν)ης Καβαλλάριος ὁ Τζαμπλάκων ✝

[48] *✝ ὁ δοῦλ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντ(ου) καὶ βασιλ(έως)*
✝ Ἀλέξιος Καβαλάριος ὁ Τζαμπλάκων ✝

[49] *✝ ὁ δοῦλ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλ(έως)*
✝ Δημήτρ(ιος) ὁ Μελιτηνιώτ(ης) μ(α)ρ(τυρῶν) ὑ-
π(έγραψα) †

[50] *ὁ δοῦλ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντ(ου) καὶ βασιλ(έως)*
. . . . . .

[51] *✝ ὁ ῥαιφερενδ(ά)ρ(ιος) τ(ῆς) ἁγιωτ(ά)τ(ης) μητρο-*
πόλ(εως) Ἐξαμιλίου Μιχαὴλ ἱερεὺς ὁ Κρ[υονε-
ρίτης] ✝

[52] *✝ ὁ εὐτελὴς ἱερεὺς καὶ ταβουλλάριος Μιχαὴλ*
ὁ Ζωμῆς μ(α)ρτυρῶν ὑπ[έγραψα] ✝

[53] *✝ ὁ ταβουλλάριος τ(ῆς) ἁγιωτ(ά)τ(ης) τ(οῦ)*
Θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησί(ας) διάκονος || [54] *Δημή-*
τριος ὁ [..... μα]ρτυρῶν ὑπέγραψα ✝

Παρατηρήσεις.

Στ. 22 4 α: *καὶ μνημονεύεσθαι ἔξω καὶ αὐτοὶ συνήθως παρὰ τῶν μοναχῶν* = στ. 27/8 4 β: *ὡσὰν μνημονευώμεθα καὶ ἡμεῖς ἔξω παρὰ τῶν μοναχῶν κατὰ τὴν συνήθειαν.* Ἡ δευτέρα διατύπωσις εἶναι ἡ ὀρθοτέρα. Ἡ μνημόνευσις τοῦ ὀνόματος τοῦ δωρητοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀδελφοῦ του θὰ γίνεται ἔξω τοῦ Ἱεροῦ καὶ κατὰ τὴν

μεγάλην Εἴσοδον τῶν ἁγίων καὶ τιμίων δώρων καὶ ὄχι εἰς τὴν Πρόθεσιν, ὅπου μνημονεύονται τὰ ὀνόματα τῶν κοινῶν πιστῶν.

Στ. 46 4 α = στ. 48 4 β: *Ἀλέξιος Καβαλλάριος ὁ Τζαμπλάκων.* Ὁ ὑπογράφων οὕτω φέρει τὸ αὐτὸ ὄνομα τοῦ ἀποθαμένου θείου του, ἀδελφοῦ τοῦ πατρός του Μιχαήλ.

Στ. 51 4 β: *τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἐξαμιλίου.* Μητρόπολις τῆς ἐπαρχίας Θράκης ὑπαγομένη εἰς τὸν τρίτον ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον. Βλ. Notitias Episcopatum. Migne, PGr. 107, στήλ. 372: δ' ὁ Ἐξαμιλλίου.

5.

Σιγιλλιῶδες γράμμα τοῦ πατριάρχου **Φιλοθέου** (τοῦ Κοκκίνου, 1354—1355 καὶ 1364—1376) πρὸς τὴν μονὴν **Βατοπεδίου**, ἐπιβεβαιοῦν τὴν δωρεὰν τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος τοῦ Αὐγούστου 1370 πρὸς τὴν αὐτὴν μονήν, τοῦ **Σεπτεμβρίου 1371.**

Ἀρχεῖον: Φωτογραφία Σπ. Π. Π. (λευκὸν ἐπὶ μαύρου). Εἰς τὸ κάτω ἀριστερὸν ἄκρον ἐπὶ συμφωτογραφηθέντος τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. Σιγίλλιον 3, 34.

Ἐξωτερικόν: Μακρόστενον σχῆμα. Ἄνευ φθορῶν. Εἰς τὸ κάτω ἄκρον καὶ μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ πατριάρχου συνεφωτογραφήθη ἡ μήρινθος μετὰ τῆς (μολυβδίνης) σφραγῖδος, φερούσης ἔκτυπον τὸ ὄνομα καὶ τοὺς τίτλους τοῦ πατριάρχου: ΦΙΛΟΘΕΟΣ † | ΕΛΕΩ Θ(ΕΟ)Υ ΑΡΧΙ— ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ | ΚΩΝ(Σ)ΤΑΝΤΙΝΟ | (Υ)ΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ | ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙ | ΚΟΥΜΕΝΙΚ | (ΟΣ) Π(ΑΤ)ΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀναφερόμενα ἔγγραφα: Ἀναφέρεται τὸ προηγούμενον ἀφιερωτήριον ἔγγραφον τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος.

Ἐκδόσεις: Ἀναφέρεται ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Γρηγ. Παλαμᾶς 2 (1918), σ. 86, ἀριθ. 34, καὶ Ἑλληνικὰ 3 (1930), σ. 45.

Περιεχόμενον: Ἐπειδὴ ἐχρειάσθη νὰ ἐκδοθῇ καὶ πατριαρχικὸν σιγίλλιον, ἐπικυροῦν τὴν δωρεὰν τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ὁ πατριάρχης σὺν τῇ ἐπαναλήψει ὅλου τοῦ περιεχομένου τοῦ δωρητηρίου ἐγγράφου κηρύσσει ἔγκυρον καί, τηρουμένων τῶν ὅρων, πάντοτε ἰσχυρὰν τὴν συμφωνίαν καὶ θέτει ὑπὸ ἀφορισμὸν πάντα, ὅστις ἤθελεν ἀποπειραθῆ νὰ ἀνατρέψῃ ταύτην.

Ἰδοὺ τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου:

† Φιλόθεος ἐλέῳ Θ(εο)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Κω(νσταντινουπό)λε(ως), Νέ(ας) Ῥώμης καὶ οἰκουμ(ε)νικὸς π(ατ)ριάρχης †.

† Ἐπεὶ ὁ οἰκεῖος τῷ κρατίστῳ καὶ ἁγ(ίῳ) μου αὐτοκράτ(ο)ρι Καβαλλάριος κῦρ Μιχαὴλ || [2] *ὁ Τζαμπλάκων ἀφιέρωσε διὰ γράμματος αὐτοῦ, πεπιστωμ(έν)ου τῇ οἰκειο* || [3] *χείρῳ αὐτοῦ ὑπογραφῇ καὶ τῶν γνησίων παίδων αὐτοῦ καὶ ἑτέρων ἀξιο* || [4] *πίστων προσώπων καὶ τῇ τοῦ ταβελλίωνος*

πρὸς τὴν κ(α)τ(ὰ) τὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ || [5] Ἄθω σεβασμίαν μονήν, τὴν εἰς ὄνομα τιμωμένην τῆς πανυπεράγνου || [6] μου δεσποίνης καὶ Θεομήτορος καὶ ἐπικεκλημένην τοῦ Βατοπεδίου, ἣν ἔχει ἀπὸ || [7] γονικότητος γῆν εἰς τὸ Πρινάριον μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ χειμαδίου ψυχικῆς || [8] ἕνεκεν σ(ωτη)ρίας αὐτοῦ, ὡσὰν καταγραφῇ τὸ αὐτοῦ ὄνομα καὶ τὸ τοῦ ἀδ(ελφ)οῦ || [9] αὐτοῦ, Καβαλλαρίου τοῦ κυροῦ Ἀλεξίου ἐκείνου, ἐν τῷ τῆς μονῆς ταύτης βρε || [10] βείῳ καὶ μνημονεύωνται καὶ αὐτοὶ συνήθως, ὁπηνίκα δὲ ἐθελήσει ἀπ || [11] ελθεῖν ἐκεῖ, ἵνα διδῶται αὐτῷ κελλίον εἰς καταμονὴν καὶ ἀδελφᾶτον || [12] ἕν, εἰ δὲ οὐ συμβαίη αὐτῷ παραγενέσθαι ἐκεῖ, ἵνα τηρῆται ἡ τοιαύτη κατά || [13] στασις πρὸς ἕνα τῶν παίδων αὐτοῦ, ὃν ἂν οὗτος διακρίνοι, οὗτινος || [14] δηλονότι γράμμ(α)τος ἐμφανισθέντος τῇ ἡμῶν μετριότητι παρὰ τῶν ἑνα || [15] σκουμένων τῇ εἰρημένῃ σεβασμίᾳ μονῇ ἐδέησε προβῆναι ἐπ' αὐτῷ || [16] καὶ γράμμα σιγιλλιῶδες αὐτῆς, τὸ παρὸν ἀπολύει ἡ μετριότης || [17] ἡμῶν, δι' οὗ καὶ παρακελεύεται τὸ στέργον ἔχειν καὶ βέβαιον καὶ τὸ δη- || [18] λωθὲν γράμμα καὶ κατὰ πάντα ἐρρωμμένον καὶ ἀκατάλυτον || [19] κ(α)τ(ὰ) τὴν τούτου περίληψιν ἐπιλάβηται ἡ διαληφθεῖσα μονὴ || [20] τῆς εἰς τὸ Πρινάριον γῆς μετὰ καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ χειμαδίου καὶ κατέχῃ || [21] καὶ νέμηται ταύτην μετὰ πάντων τῶν δικαίων καὶ προνομίων αὐτῆς || [22] κυρίως καὶ δεσποτικῶς, ἔτι τε ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπάστως || [23] εἰς διηνεκῆ καὶ μόνιμον κληρονομίαν καὶ ἐπικράτειαν, ἔχουσα ἐπ' ἀδεί(ᾳ) || [24] ποιεῖν ἐπ' αὐτῇ πᾶν, ὅπερ ἂν βούληται, μηδενὸς ὄντος τῶν ἁπάντων, || [25] ὅστις ἂν εἴη, εἴτε τῶν συγγενῶν αὐτοῦ καὶ γνησίων, εἴτε καὶ τῶν ἔξωθεν, || [26] τοῦ ὀφείλοντος ἐπενεγκεῖν αὐτῇ τὴν τυχοῦσαν διενόχλησι(ν) καὶ καταδυ || [27] νασταίαν τινὰ καὶ ἐπήρειαν ἕνεκεν τῆς κατοχῆς αὐτῆς ἢ τοῦ βουληθη || [28] σομένου ἀποσπάσαι ταύτην τῆς εἰρημένης μονῆς ἢ ὅλην ἢ μέρος. || [29] εἰ δέ τις εἰς τοῦτο ἀπονοί(ας) ἐλάσαι θελήσειεν, ὥστε χεῖρα πλεονέκτιν καὶ || [30] ἅρπαγα ἐπιθῆναι αὐτῇ καὶ κ(α)τ(ὰ) τῶν τῷ Θ(ε)ῷ ἀφιερωθέντων τολμῆσαι χωρεῖν, || [31] ἅπερ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον παρὰ παντὸς ὀφείλουσιν ἀναπόσπαστα μένειν, || [32] ὁ τοιοῦτος ὑποπεσεῖται μὲν τῇ τῶν ἱεροσύλων καταδίκῃ, ἔχει δὲ αὐτὸν || [33] καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν ὑπὸ βάρ(ος) φρικώδους ἐπιτιμίου ἀφορισμοῦ || [34] [.....]. ὀφείλει μέντοι καὶ ἡ ῥηθεῖσα μονή, ἅπερ συνεφώνησε μετὰ τοῦ || [35] Καβαλλαρίου ποιεῖν καὶ καταγράψαι μ(ὲν) ἐν τῷ βρεβείῳ τὸ τούτου ὄνομα || [36] καὶ τὸ τοῦ ἀδε(λφ)οῦ αὐτοῦ, ὁπόταν δὲ ἐθελήσῃ ἐκεῖ παραγενέσθαι, δοῦναι αὐτῷ || [37] κελλίον εἰς καταμονὴν καὶ ἀδελφᾶτον ἕν. εἰ μέντοι γε οὐκ ἀπέλθοι οὗτος, || [38] ἵνα τηρῆται ἡ συμφωνία αὕτη, πρὸς ὃν ἂν αὐτὸς διακρίνοι παῖδα αὐτοῦ. || [39] καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἀσφάλειαν ἀπολέλυται καὶ τὸ παρὸν σιγιλλιῶδ(ες) || [40] γράμμα τῆς ἡμῶν μετριότητος κ(α)τ(ὰ) μῆνα Σεπτέβριον τῆς ἐνισταμένης || [41] ἐνάτης ἰν(δι-

---

10 βρεβίῳ ἐθελήσῃ. 18 ἐρρωμένον 35 βρεβίῳ 40 Σεπτέμβριον

κτιῶνος) τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἐνάτου ἔτους ϯ. ‖ [42] *ϯ Φιλόθεος ἐλέῳ Θ(εο)ῦ ἀρχι* ‖ [43] *επίσκοπος Κωνσταντινουπόλ(εω)ς* ‖ [44] *Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς* ‖ [45] *π(ατ)ριάρχης ϯ.*

Παρατηρήσεις

Στ. 4: *καὶ τῇ τοῦ ταβελλίωνος* (ὑπογραφῇ). Ἐκ τῆς μνείας τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ταβελλίωνος, τοῦ ὑπογράψαντος ἀντὶ τοῦ Φακρασῆ τὴν δευτέραν παραλλαγὴν τοῦ ἐγγράφου τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος (στ. 53 4 β: ὁ ταβουλλάριος), καὶ ἐκ τῆς φράσεως «*ὁ τοιοῦτος ὑποπεσεῖται μὲν τῇ τῶν ἱεροσύλων καταδίκῃ*» (στ. 32), ἡ ὁποία μόνον εἰς τὴν δευτέραν παραλλαγὴν τοῦ ἐγγράφου τοῦ Μιχαὴλ Τζαμπλάκωνος ὑπάρχει (στ. 39 4 β: *ἀποδιώκεσθαι ὡς ἱερόσυλος*), καταφαίνεται ὅτι ὁ πατριάρχης τὴν δευτέραν ταύτην παραλλαγὴν ἔχει ὑπ' ὄψει του καὶ αὐτὴ ἦτο ἡ ἐπίσημος μορφὴ τοῦ ἐγγράφου, ἡ ὁποία ἐπεδείχθη εἰς τὸν Πατριάρχην. Περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος τοῦ ταβελλίωνος βλ. Ducange, Gl. Gr. ἐν λέξει ταβελλίων (= ταβουλλάριος, ὁ γράφων τὰ συμβόλαια. Gl. Basilic. = νομικός). Νομικός, ἐν ὀγδόῃ πεντάδι παρὰ Ψευδο-Κωδινῷ, Βόνν. σ. 6. Χρυσοστόμου Μ. Δημητρίου, Οἱ ἐξωκατάκοιλοι ἄρχοντες κλ., ἔνθ' ἀνωτ. σ. 25.

6.

Ἐνοικιαστήριον ἔγγραφον τοῦ **Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος** πρὸς τὴν μονὴν τοῦ **Βατοπεδίου**, τοῦ **Μαρτίου 1376.**

Ἀρχεῖον: Φωτογραφία Σπ. Π.Π. (λευκὸν ἐπὶ μαύρου). Κάτω καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ πλάτους τοῦ ἐγγράφου, μεταξὺ τῶν δύο ὑπογραφῶν ἐπὶ συμφωτογραφηθέντος τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. 3, 29.

Ἐξωτερικόν: Σχεδὸν τετράγωνον σχῆμα. Ἄνευ φθορῶν.

Γραφή: Βιαστική, ἀκαλλιγράφητος γραφὴ ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου τοῦ ΙΔ' αἰ. μετ' ὀλίγων συντομογραφιῶν καὶ ἄνευ σχεδὸν ὀρθρογραφικῶν σφαλμάτων.

Ἀναφερόμενα ἔγγραφα: Ἀναφέρεται ὅτι τὸ παρὸν ἔγγραφον ἐγένετο εἰς διπλοῦν. Διεσώθη βεβαίως τὸ τῆς μονῆς ἀντίγραφον. Ἀναφέρονται ἀορίστως πρόσταγμα ἀγνώστου ἄρχοντος καὶ ἄλλα κτητορικὰ ἔγγραφα (ἀφιερωτήρια) τοῦ ἐν Βεροίᾳ μετοχίου τοῦ Προδρόμου, ἀποδεικνύοντα τὴν ἐπὶ τοῦ περιβολίου κυριότητα τῆς μονῆς Βατοπεδίου. Διεσώθησαν. Βλ. περαιτέρω παρατήρησιν εἰς στ. 3-5 τοῦ παρόντος ὑπ' ἀριθ. 6 ἐγγράφου.

Ἐκδόσεις: Ἀναφέρεται ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, ἐν Γρηγ. Παλαμᾷ 2 (1918), σ. 85, ἀριθ. 29.

Περιεχόμενον: Ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων, κατέχων κληρονομικῶς παρὰ τοῦ μακαρίτου πατρός του καὶ τοῦ μακαρίτου πάππου του, μεγάλου παπία τοῦ Τζαμπλάκωνος, περιβόλιον ἐντὸς τῆς Βεροίας, ὁμολογεῖ ὅτι κατόπιν τῆς γενομένης δίκης καὶ σχετικῆς ἐξετάσεως, καθ' ἣν ἡ μονὴ προσεκόμισε πρόσταγμα ἄρχοντος καὶ ἄλλα κτητορικὰ ἔγγραφα, τὸ περιβόλιον

ἀνήκει πράγματι εἰς τὸ ἐν Βεροίᾳ μετόχιον τοῦ Προδρόμου τῆς μονῆς Βατοπεδίου, τὸ ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Σαραντηνοῦ. Μετὰ τὴν ὑπὲρ τῆς μονῆς ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου, ἐνθυμούμενος τώρα καὶ τὴν μεγάλην ἀγάπην τοῦ πάππου του, μεγάλου παπία, πρὸς τὴν μονὴν καὶ τὰς πολλὰς δωρεάς του πρὸς αὐτὴν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἀνακαλύπτει καὶ τὴν ἰδικήν του καλὴν διάθεσιν πρὸς τὴν μονήν. Ἐπειδὴ ὅμως ἀγαπᾷ πολὺ τὸ περιβόλιον, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ περισσότερα τῶν δένδρων ἐφύτευσεν ὁ ἴδιος, ἐπιθυμεῖ νὰ κρατήσῃ τοῦτο ἐφ᾽ ὅσον ζῇ, πληρώνων ἐνοίκιον πρὸς τὴν μονὴν ἐξ οὐγγίας δουκάτων κυκλοφοροῦντος καθαροῦ νομίσματος, καὶ μετὰ θάνατον νὰ περιέλθῃ τοῦτο μετὰ πασῶν τῶν γενομένων ἐν αὐτῷ βελτιώσεων εἰς τὴν μονήν, ἡ ὁποία τότε μόνον δικαιοῦται νὰ καταργήσῃ ὁριστικῶς καὶ τὴν θύραν, διὰ τῆς ὁποίας τὸ περιβόλιον συγκοινωνεῖ πρὸς τὴν παρακειμένην οἰκίαν του. Τὴν συμφωνίαν ταύτην οὐδεὶς ἐκ τῶν κληρονόμων του ἢ ἄλλων συγγενῶν του ἔχει δικαίωμα νὰ ἀνατρέψῃ. Ἐὰν δὲ ὁ ἴδιος δυστροπήσῃ εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ ἐνοικίου, διαλυομένης τῆς συμφωνίας, ἡ μονὴ θὰ ἀναλάβῃ τὸ κτῆμά της καὶ θὰ καταργήσῃ τὴν πρὸς τὴν οἰκίαν του θύραν συγκοινωνίας τοῦ περιβολίου. Τὸ ἔγγραφον τῆς συμφωνίας ταύτης ἐγένετο εἰς διπλοῦν καὶ ἕκαστον μέρος ἔλαβεν ἓν ἀντίγραφον.

Ἰδοὺ τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου:

✝ Ὁ δοῦλος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέ(ως) Ἀλέξιος ὁ Τζαμπλάκων, γράμμασιν οἰκειοχείροις ἐν τῷ τέλει ὑποτάξαι ὀφείλων, ‖ [2] *τὸ παρὸν τῆς ἐκλήψεως ἔγγραφον τίθεμαι καὶ ποιῶ ἑκουσί(ως) καὶ ἀμεταμελήτ(ως) εἰδήσει καὶ γνώμῃ καὶ τοῦ εὐαγοῦς βασιλικοῦ σεκρέτου πρὸς σὲ* ‖ [3] *τὸν τιμιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ οἰκονόμον τοῦ ἐν τῇ θεοσώστῳ πόλει Βεροίᾳ μετοχίου τῆς σε(βασμίας) βασιλικῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου,* ‖ [4] *τοῦ εἰς ὄνομα τιμωμένου τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου καὶ ἐπικεκλημένου τοῦ Σαραντηνοῦ [μονύδρ]ιον, καὶ διὰ σοῦ πρὸς* ‖ [5] *ἅπαν τὸ μέρος τῆς σε(βασμίας) τοῦ Βατοπεδίου μονῆς, ἐπειδὴ γὰρ ἕνεκα τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Βεροίᾳ περιβολίου, τοῦ κατὰ τὴν γειτονίαν τοῦ Σκωρονύχου* ‖ [6] *διακειμ(έ)νου, ὅπερ κατεῖχον ἐγὼ ἐκ διαδοχῆς ἀπό τε τοῦ μακαρίτου αὐθέντου καὶ π(ατ)ρ(ό)ς μου καὶ ἀπὸ τοῦ μακαρίτου αὐθέντου καὶ πάππου μου, μεγάλου* ‖ [7] *παπίου τοῦ Τζαμπλάκωνος, ἐπὶ χρόνοις ἤδη πολλοῖς, γέγονεν ἀρτίως κρίσις καὶ ἐξέτασις καὶ ἀνεφάνη ἀπὸ τῶν ὑπὸ σοῦ προ<σ>κομισθέντων* ‖ [8] *δικαιωμ(ά)τ(ων) καὶ τοῦ θείου καὶ προσκυνητοῦ προστάγμ(α)τος, μᾶλλον δὲ πρὸ τούτων καὶ ἀπὸ τῆς ὁμολογί(ας) ἐμοῦ, ἐλεγχθέντος ὑπὸ τῆς οἰκεί(ας)* ‖ [9] *συνειδήσε(ως), ὅτι ὁμολογουμένως ἐστὶ τὸ περιβόλιον τοῦ Προδρόμου, ἤτοι τῆς καθ᾽ ὑμ(ᾶς) σε(βασμίας) βασιλικῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου, καὶ* ‖ [10] *διὰ τοῦτο ἐδικαιώ-*

---

3 Βερροίᾳ 5 Βερροίᾳ 7 Σκορονύχου

θητε εἰς τὴν δεσποτείαν αὐτοῦ. μετὰ δὲ τοῦτο προεβαλλόμην ἐγὼ τὴν σχέσιν καὶ διάθεσιν, ἣν εἶχεν ὁ μακαρίτης αὐθέντης || [11] καὶ πάππος μου, ὁ μέγας παπί(ας) ἐκεῖνος, πρὸς τὴν καθ' ὑμᾶς μονήν, καὶ ὅση<ν> ζῶν καὶ ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ ἐνεδείξατο πρὸς ὑμ(ᾶς). πρὸς δὲ || [12] τούτοις ἀνεκάλυψα καὶ τὸν ἡμέτερον σκοπόν τε καὶ λογισμόν, ὃν ἔχω πρὸς τὴν μονήν, καὶ διὰ ταῦτα ἐζήτησα καὶ ἠξίωσα σέ τε τὸν || [13] οἰκονόμον καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς μεγάλης μονῆς εὑρεθέντας ἐνταῦθα τιμιωτάτους ἱερομονάχους καὶ λοιποὺς ἁγίους π(ατέ)ρας, ἵνα || [14] τέρψεως χάριν καὶ ἡδονῆς, ἧς ἔχω ἐν τῷ περιβολίῳ, καὶ ὅτι ἄνευ τῶν συκαμίνων τὰ λοιπὰ τῶν δένδρων κατεφύτευσα ἐγὼ οἰκείαις || [15] χερσὶν ἐάσητε τοῦτο ἐπὶ πάκτῳ ἐφ' ὅρῳ παντὶ τῆς ἐμῆς μόνης ζωῆς, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναλάβηται τοῦτο ἡ μονή, μεθ' ὧν || [16] ἐν αὐτῷ ποιήσω βελτιωμ(ά)τ(ων) καὶ ἀπὸ τῶν κτημ(ά)τ(ων) μου, ὅσον ἂν ὁδηγηθῶ ἀπὸ τοῦ Θ(εο)ῦ, καὶ κατενεύσατε πρὸς τοῦτο καὶ ὑμεῖς || [17] καὶ συνέθεσθε, ἀπιδόντες πρὸς τὴν ἡμετέραν εὐγνωμοσύνην, ὅτι ἀπήλλαξα ὑ(μᾶς) προθεσμιῶν καὶ λοιπῶν ἄλλων ἀναγκαίων, || [18] ἅπερ ἔχει ἡ μετὰ φιλονεικί(ας) κρίσις. ἰδοὺ ἐκλαμβάνομαι τὸ τοιοῦτον περιβόλιον ὑμῶν μετὰ πάντων τῶν δικαί(ων) καὶ προνομί(ων) αὐτοῦ || [19] ἐπὶ συμφωνίᾳ τοιαύτῃ, ὡσὰν κατέχω καὶ νέμωμαι καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν ἀποφέρωμαι πρόσοδον μονομερῶς καὶ παρ' ὅλην μου τὴν ζωήν, || [20] βελτιῶν καὶ συνιστῶν αὐτὸ μετὰ φόβου Θ(εο)ῦ κατὰ πάντα μοι τὸν ἐγχωροῦντα καὶ δυνατὸν τρόπον καὶ παρέχω κατ' ἐνιαυτὸν πρὸν τὴν || [21] μονὴν χάριν πάκτου αὐτοῦ δουκάτων πραττομέν(ων) ἀψόγων οὐγγί(ας) ἐξ ἀπροφασίστως καὶ μετὰ πάσης εὐθύτητος καὶ ἀληθεί(ας) καὶ γίνητ(αι) || [22] τοῦτο, ἕως ἂν μετὰ τῶν ζώντων τελῶ, ἡνίκα δὲ τελευτήσω, παραλάβῃ τοῦτο ἡ μονή, μεθ' ὧν ἂν ἐν αὐτῷ ποιήσω βελτιωμάτων, || [23] καὶ ἔχῃ τοῦτο κατὰ τελείαν δεσποτείαν καὶ ἀναφαίρετον κυριότητα καὶ ἄλλο, εἴ τι ὁδηγηθεὶς ἀφήσω ἐκ τῶν ἡμετέρων κτημ(ά)τ(ων), μηδεμί(αν) || [24] ἄδειαν ἐχόντων τῶν παίδων μου ἤ τινος ἑτέρου τῶν ἡμετέρων μετὰ τὴν ἐμὴν τελευτὴν ἢ περὶ τοῦ περιβολίου ἢ περὶ τοῦ κτήματος, οὗπερ ἀφιερώσω, || [25] τὸν οἰονδήτινα λόγον κινήσας ἢ ὅλως τῇ μονῇ διενοχλήσας. ταῦτα μὲν μετὰ τὴν ἐμὴν τελευτήν. εἰ δ' ἔτι τῷ βίῳ περιὼν ἐγὼ σκληρὸς || [26] φανῶ καὶ ἀγνώμων περὶ τὴν τοῦ ταχθέντος πάκτου ἀπόδοσιν ἢ τοῖς αὐτόθι λοιποῖς τοῦ μοναστηρίου δικαίοις ἐπήρειάν τινα || [27] ἢ βλάβην ἢ ζημίαν προξενῶν, ἵν' αὐτίκα τοῦ πακταλίου ἀναιρουμ(έν)ου ἀναλαμβάνηται ἡ μονὴ τὸ ἑαυτῆς περιβόλιον καὶ ποιῇ || [28] εἰς αὐτὸ τὸ δοκοῦν αὐτῇ, φραττομένης αὐτίκα καὶ τῆς τοῦ ἡμετέρου οἰκήματος θυρικῆς ὑπανοίξε(ως), δι' ἧς εἰσάγομαι εἰς τὸ || [29] περιβόλιον, ἐφ' ὅσον δὲ εὐγνωμονῶν παρέχω τὸ συμφωνηθὲν πάκτον, ἐνεργῇ καὶ ἡ θύρα, κτισθῇ δὲ μετὰ τὴν ἐμὴν τελευτήν, || [30] ὅταν καὶ τὸ περιβόλιον ἀναλάβηται ἡ μονή. ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ δύο πρὸς ἀλλήλ(ους) ἀμοιβαῖα ἐξεθέμεθα ἔγγραφα, μη(νὶ) Μαρτ(ίῳ) ιβ', || [31] ἰν(δικτιῶνος) ιδ', ἔτους ϛωπδου †

32 † ὁ δοῦλος τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέ(ως) †
Ἀλέξιος ὁ Τζαμπλάκων †
33 † Ἰωάννη(ς) κληρικὸς ὁ Σγουρόπ(ου)λος γράψας καὶ μ(α)ρ(τυρ)ῶν ὑπ(έγραψ)α †

Παρατηρήσεις

Στ. 2: *τοῦ εὐαγοῦς βασιλικοῦ σεκρέτου* Πρόκειται περὶ τοῦ δικαστηρίου τοῦ καθολικοῦ κριτοῦ, τοῦ δικάσαντος τὴν μεταξὺ τῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου καὶ τοῦ Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος διαφορὰν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἢ ἴσως ἐπὶ τόπου. Περὶ τοῦ βασιλικοῦ σεκρέτου βλ. P. Lemerle, Recherches sur les institutions judiciaires à l'époque des Paléologues. Παγκάρπεια. Mélanges Henri Grégoire (Annuaire de l' Institut de Philologie et d'histoire orientales et slaves, tom. IX). Bruxelles 1949, p 372/3. Περὶ τῶν τοπικῶν καθολικῶν κριτῶν βλ. Lemerle, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 377. Πβλ. καὶ παλαιότερον Τοῦ αὐτοῦ, Le juge général des Grecs et la réforme judiciaire d' Andronic III. Mémorial Luis Petit (Archives de l' Orient Chrétien, I). Bucarest 1948, p. 310.

Στ. 3-5: *ἐν Βεροίᾳ μετοχίου... τοῦ... Προδρόμου... ἐπικεκλημένου τοῦ Σαραντηνοῦ.* Εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου ὑπάρχουν τὰ ἔγγραφα τῆς ὑπὸ τοῦ σκουτερίου Θεοδώρου τοῦ Σαραντηνοῦ ἱδρύσεως τοῦ μοναστηρίου τοῦ Προδρόμου παρὰ τὴν Βέροιαν καὶ τῆς ἀφιερώσεως αὐτοῦ εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου ὡς μετοχίου. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἶναι: 1) Χρυσόβουλλος λόγος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου τοῦ 1324: Βατοπ. 3, 25. 2) Ἡ διαθήκη τοῦ σκουτερίου Θεοδώρου τοῦ Σαραντηνοῦ τοῦ 1325: Βατοπ. 3, 26. 3) Πρακτικὸν ἀπογραφέως τῶν κτημάτων τῆς μονῆς Προδρόμου τοῦ 1338: Βατοπ 3, 27. 4) Σημείωμα δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης Δωρόθεον ἐπὶ τῆς διεκδικήσεως τοῦ μετοχίου τοῦ Προδρόμου ὑπὸ τῆς ἐπαρχίσσης Ἀριανιτίσσης τοῦ 1375: Βατοπ. 3, 28. 5) Ἀφιερωτήριον ἔγγραφον τῆς Θεοδώρας Σουλτανίνας Μονομαχίνας πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου τοῦ 1376: Βατοπ. 3, 30. (Φωτογραφίαι Σπ. Π. Π.). Βλ. καὶ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Ἁγιορειτικῶν κωδίκων σημειώματα. Β' ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς μονῆς Βατοπεδίου. Γρηγ. Παλαμᾶς 2 (1918), σ. 84/5, ἀριθ. 25, 26, 27, 28, 30. Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 (στ. 89) ἀναφέρεται ἡ ἀνωτέρω (στ. 5) «κατὰ τὴν γειτονίαν τοῦ Σκορονύχου αὐλὴ» τοῦ ἡμετέρου ἐγγράφου.

Στ. 21: *δουκάτων πραττομένων* κυκλοφορούντων χρυσῶν νομισμάτων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς παλαιοτέρους τύπους τοῦ αὐτοῦ μὲν νομίσματος, ἀλλὰ διαφορετικοῦ εἰς βάρος χρυσοῦ καὶ ἐκτὸς κυκλοφορίας. Τὰ τοιαῦτα νομίσματα ἐλέγοντο καὶ πολιτευόμενα. Βλ. V. Laurent, Τὸ πολιτικόν. Monnaie divisionnaire de l'époque des Paléologues. Cronica Numismatica si Arheologica. Bukarest 1940, Nr. 119-120. Βιβλιοκρισία ὑπὸ Fr. Dölger ἐν BZ 42 (1943-49), 360 κέ. Πβλ. H. Hunger ἐν BZ 48 (1955), 301 (Bem. Z. 5).

3. Τζαμπλάκωνες τοῦ ΙΓ' αἰῶνος.

Εἰς τὸ πρῶτον ἔγγραφον ἡμῶν (1, τοῦ 1355) ἀναφέρονται τρεῖς γενεαὶ Τζαμπλακώνων, πάππος δηλαδή, υἱὸς καὶ ἔγγονος. Εἰς τὸ ἔγγραφον ὁμιλεῖ ὁ ἔγγονος, ὁ μοναχὸς τῆς μονῆς Βατοπεδίου Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, καὶ ἀναφέρει ἀνωνύμως τὸν πατέρα του, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκληρονόμησε μέρος τοῦ κτήματος Πριναρίου, καὶ τὸν πάππον του, δομέστικον τῶν σχολῶν ἐπὶ αὐ-

τοκράτορος Ἰωάννου Γ' Δούκα Βατάτζη (1222 –1254), εἰς τὸν ὁποῖον ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἐδώρησε τὸ πρῶτον τὸ ἐν λόγῳ κτῆμα.[1] Ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν λοιπὸν Τζαμπλάκων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ γενάρχης τῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακώνων τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, διότι εἶναι ὁ πρῶτος τόσον ἐνωρὶς ἀναφερόμενος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος ἀπέκτησε μέγα στρατιωτικὸν ἀξίωμα[2] καὶ ἤρχισε νὰ σχηματίζῃ τὴν περιουσίαν τῆς οἰκογενείας ἤδη πρὸ τῆς ἀνακαταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1261. Τόσον δὲ αὐτός, ὥριμος βεβαίως ἀνὴρ ἐπὶ Βατάτζη, ὅσον καὶ ὁ υἱός του, ὁ πατὴρ τοῦ μοναχοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ἀνήκουν εἰς τὸν ΙΓ' αἰῶνα καὶ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν εἰς τὰς συγχρόνους πηγάς.

Εἰς ταύτας ὅμως δὲν ἀναφέρεται, ὡς γνωστόν, δομέστικος τῶν σχολῶν Τζαμπλάκων, τοὐλάχιστον εἰς τοὺς συγχρόνους ἱστοριογράφους, ὡς π. χ. ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱστορικὸς τῆς ἐποχῆς Ἀκροπολίτης, ἄλλως ὁ δομέστικος θὰ ἦτο ἤδη γνωστὸς καὶ πρὸ τῆς μνείας του εἰς τὸ ἀνέκδοτον μέχρι τοῦδε ἔγγραφόν μας. Τοὐναντίον ὁ Παχυμέρης ἀναφέρει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος (1259 –1282) διώρισε τὸ 1272 «*τατᾶν τῆς αὐλῆς*», παιδαγωγὸν δηλαδὴ τῶν βασιλικῶν πριγκίπων, τὸν ἐκ Χριστουπόλεως (Καβάλας) καταγόμενον Τζαμπλάκωνα.[3] Χρονολογικῶς ὁ τατᾶς οὗτος Τζαμπλάκων τοῦ 1272 εἶναι κατὰ μίαν σχεδὸν γενεὰν νεώτερος τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν Τζαμπλάκωνος. Τοῦτο, διότι, ἐνῷ ὁ εἷς εὑρίσκεται πρὸ τοῦ 1254 εἰς τὴν κορυφὴν τῆς σταδιοδρομίας του ὡς δομέστικος τῶν σχολῶν, ὁ ἕτερος εὑρίσκεται τὸ 1272 εἰς τὴν ἀρχὴν σχεδὸν τῆς ἰδικῆς του, ὡς ἁπλοῦς τατᾶς. Ἀλλὰ τοπικῶς πλησιάζουν οὗτοι, διότι ὁ μὲν δομέστικος ἔλαβε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος κτῆμα, κείμενον ὀλίγον δυτικώτερον τῆς Χριστουπόλεως,[4] ὁ δὲ τατᾶς κατήγετο ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς Χριστουπόλεως.

---

[1] Ἐπαναλαμβάνομεν τὸ χωρίον τοῦ ἐγγράφου 1, στ. 11 - 13: «...*ἤγουν τὴν μερίδα, ἣν ἐνεμόμην, ἀφ' οὗ δέδωκε ταύτην πρός με ὁ αὐθέντης μου ὁ πατήρ μου ἐκεῖνος, ὁ* (κτῆμα Πρινάριον δηλαδὴ) *δέδωκε διὰ θείου καὶ σεπτοῦ χρυσοβούλλου ὁ ἀοίδιμος καὶ μακαρίτης βασιλεὺς κὺρ Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης πρὸς τὸν αὐθέντην καὶ πάππον μου τὸν Τζαμπλάκωνα ἐκεῖνον, τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν...*».

[2] Περὶ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀξιώματος τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν βλέπε R. Guilland, Études sur l' histoire administrative de Byzance. Le domestique des Scholes. REB 8 (1950), 5 - 51. Εἰς τὴν μελέτην ταύτην δὲν ἦτο δυνατὸν βεβαίως νὰ εἶναι γνωστὸς ὁ ἐν ἀνεκδότῳ ἐγγράφῳ ἀναφερόμενος δομέστικος τῶν σχολῶν Τζαμπλάκων.

[3] Παχυμ., Βόνν. Ι, 319, 1: «...*καὶ τρίτον τὸν ἐκ Χριστοῦ πόλεως Τζαμπλάκωνα τατᾶν τῆς αὐλῆς αὐτοῦ ἐγκαθίστησιν* (ὁ Μιχαὴλ Η')». Τί ἦτο ὁ τατᾶς, μᾶς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Δούκας, Βόνν. σ. 250, 14: «...*ὡς εἴποι τις κατὰ τὴν ἡμετέραν κοινὴν γλῶσσαν τατᾶ ἤγουν παιδαγωγέ..*».

[4] Τὸ κτῆμα Πρινάριον ἔκειτο, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἔξοδον τῆς μεταξὺ Παγγαίου καὶ Συμβόλου κοιλάδος, ὀλίγον δηλαδὴ δυτικώτερον τῆς Χριστουπόλεως (Καβάλας).

Ἡ θέσις τοῦ κτήματος τοῦ δομεστίκου δεικνύει ὅτι καὶ ὁ δομέστικος ἐκ Χριστουπόλεως πρέπει νὰ κατήγετο καὶ οἱ δύο οὗτοι Τζαμπλάκωνες ἀνήκουν λίαν πιθανῶς εἰς τὴν αὐτὴν ἐν Χριστουπόλει ἐγκατεστημένην οἰκογένειαν Τζαμπλακώνων. Ὁ βαθμὸς ὅμως τῆς συγγενείας των παραμένει ἄγνωστος. Δυνατὸν νὰ εἶναι ἐξάδελφοι. Δυνατόν, τὸ πολύ, ὁ τατᾶς νὰ εἶναι ἀνεψιὸς τοῦ δομεστίκου, ὄχι ὅμως καὶ υἱός, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω.

Ὁ πάππος πάντως Τζαμπλάκων ἀπέθανε μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν. Τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ βέβαιον, διότι ἄλλως, ἐὰν δηλαδὴ εἶχε προχωρήσει ἀκόμη περισσότερον εἰς τὴν ἱεραρχίαν καὶ εἶχε γίνει ἀπὸ δομέστικος (31ος βαθμὸς) μέγας παπίας π. χ. (22ος βαθμός), ὁ ἐγγονὸς Ἀρσένιος θὰ τὸν ἀνέφερεν, ὡς εἶναι φυσικόν, μὲ τὸν τελευταῖον βαθμόν.[1] Ἀφοῦ ὅμως ὁ ἔγγονος ὁμιλῶν περὶ τοῦ μακαρίτου πάππου του λέγει «*πρὸς τὸν αὐθέντην καὶ πάππον μου τὸν Τζαμπλάκωνα ἐκεῖνον, τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν*», αὐτὸς εἶναι ὁ τελευταῖος ἀνώτερος βαθμὸς τοῦ πάππου του, μὲ τὸν ὁποῖον καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖνος. Ὁ αὐτὸς ὅμως ἔγγονος, ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἑκτὸς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ παρὰ τὸν Γαλικὸν ποταμὸν κειμένου γονικοῦ του κτήματος, λέγει ὅτι τοῦτο ἐκαλεῖτο «*τοῦ μεγάλου παπίου τοῦ Τζαμπλάκωνος*».[2] Ὁ ἴδιος κατέχει ἡμίσειαν μόνον κληρονομικὴν μερίδα ἐκ τοῦ κτήματος καὶ ἡ ὀνομασία αὕτη τοῦ κτήματος δὲν προέρχεται βεβαίως ἀπὸ αὐτόν. Ἑπομένως τὸ κτῆμα εἶχεν ἀποκτήσει τὴν ἀνωτέρω ὀνομασίαν ἐκ παλαιοτέρου ἰδιοκτήτου μεγάλου παπία, ὁ ὁποῖος ἦτο ἰδιοκτήτης ὁλοκλήρου τοῦ κτήματος καὶ ὄχι συγκληρονόμος μερίδος αὐτοῦ, ὡς ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων. Ἐκ τούτου, μὴ ὄντος μόνου ἰδιοκτήτου, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὀνομασθῇ τὸ κτῆμα.

Ποῖος λοιπὸν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ὁ πρὸ τοῦ ἐγγόνου Ἀρσενίου μέγας παπίας, ἀφοῦ ὁ πάππος αὐτοῦ εἶχε φθάσει, ὡς εἴδομεν, μόνον μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν καὶ ὡς τοιοῦτος ἀπέθανεν; Ὁ πατὴρ τοῦ Ἀρσενίου βεβαίως, ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἀμέσως προηγουμένην γενεάν. Ὁ πάππος δὲν εἶναι. Καὶ πέραν τοῦ πάππου δὲν ἠμποροῦμεν νὰ προχωρήσωμεν, ἀναζητοῦντες παλαιότερον μέγαν παπίαν Τζαμπλάκωνα εἰς τοὺς χρόνους

---

[1] Ὁ μέγας παπίας (22ος βαθμὸς) εἶναι μεγαλύτερος τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν (31ος βαθμός). Βλ. Ψευδο-Κωδινοῦ, De officiis Cp. cap. II. Βόνν. σ. 10. Οἱ βαθμοὶ τῶν ἀξιωμάτων ἀριθμοῦνται, ὡς γνωστόν, ἀπὸ τοῦ μεγαλυτέρου καὶ πρώτου ἀξιώματος τοῦ Καίσαρος μὲ αὔξοντα μὲν ἀριθμόν, κατιούσης ὅμως τῆς κλίμακος τῶν ἀξιωμάτων. Ὅσον αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἀξιώματος, τόσον τοῦτο κατέρχεται τὴν κλίμακα τῆς ἱεραρχίας καὶ ἀντιστρόφως ὁ προοδεύων εἰς τὴν ἱεραρχίαν καὶ ἀνερχόμενος τὴν κλίμακα τῶν ἀξιωμάτων ἐλαττώνει διαρκῶς τὸν αὔξοντα ἀριθμὸν τοῦ ἀξιώματός του.

[2] Ἀνωτέρω, ἔγγραφον 2, στ. 15-16: «..*τὴν ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς δὲ ταύτης τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης καὶ περὶ τὸν Γαλικὸν γονικοῦ μου κτήματος, τοῦ καλουμένου τοῦ μεγάλου παπίου τοῦ Τζαμπλάκωνος, ἀναλογοῦσάν μοι ἡμίσειαν πᾶσαν μερίδα..*».

τῆς Λατινοκρατίας ἢ εἰς τοὺς χρόνους τῶν ἀγώνων πρὸς τὸ Δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου ἐν Μακεδονίᾳ, ὁπότε φαίνεται δύσκολος ὁ σχηματισμὸς κτηματικῆς περιουσίας εἰς ταραγμένην περιοχὴν καὶ ἡ ἀπόκτησις κτήματος παρὰ τὸν Γαλικὸν ὑπὸ ἀνθρώπου τῆς ἀντιπάλου αὐτοκρατορίας τῆς Νικαίας. Τοιοῦτόν τι ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ μόνον μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Βατάτζη εἰς τὴν Μακεδονίαν τὸ 1242.[1]

Ἡ ὀνομασία λοιπὸν τοῦ γονικοῦ κτήματος τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο «*τοῦ μεγάλου παπία Τζαμπλάκωνος*», μαρτυρεῖ ἀναμφιβόλως ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Ἀρσενίου, ὅστις καὶ ἐκληροδότησεν εἰς τὸν υἱόν του ἡμίσειαν μερίδα τοῦ οὕτω καλουμένου κτήματος, ἦτο μέγας παπίας. Ἔχομεν οὕτω πρὸ τοῦ Ἀρσενίου μέγαν παπίαν Τζαμπλάκωνα. Ποῖος δύναται νὰ εἶναι οὗτος;

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1332 ἐμφανίζεται εἰς μέγας παπίας Ἀντώνιος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος ὑπογράφει τὴν μεταξὺ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ' καὶ Βενετῶν συνθήκην[2] καὶ ὁ ὁποῖος παραδόξως οὐδέποτε ἄλλοτε ἀναφέρεται οὔτε πρὸ οὔτε μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην. Χρονολογικῶς οὗτος θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι υἱὸς τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν καὶ πατὴρ τοῦ μοναχοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος καὶ οὕτω θὰ ἐπληροῦτο τὸ μεταξὺ τοῦ πάππου καὶ τοῦ ἐγγόνου κενὸν μὲ ἕνα μέγαν παπίαν Τζαμπλάκωνα, ὅπως φαίνεται πράγματι νὰ ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Ἀρσενίου. Τὸ ὄνομα βεβαίως Ἀντώνιος εἶναι μοναχικὸν ὄνομα καὶ δὲν φέρουν συνήθως τοῦτο λαϊκὰ πρόσωπα. Τοῦτο γεννᾷ τὴν ὑποψίαν, ὅτι ἄλλο ἦτο τὸ κατὰ κόσμον ὄνομα τοῦ Τζαμπλάκωνος τούτου καὶ διὰ τοῦτο ἴσως δὲν συναντῶμεν αὐτὸν πρὸ τοῦ 1332, τοὐλάχιστον μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο. Θὰ ὑποκρύπτεται ὅμως, λίαν πιθανῶς, εἴς τινα πρὸ τοῦ 1332 ἄλλως ἀναφερόμενον Τζαμπλάκωνα. Ὁ τὸ 1272 πάντως τατᾶς τῆς αὐλῆς Τζαμπλάκων δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ὁ τὸ 1332 μέγας παπίας Ἀντώνιος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος νὰ προώδευσεν ἀπὸ τοῦ μικροτέρου ἀξιώματος τοῦ τατᾶ τῆς αὐλῆς (36ος βαθμὸς)[3] εἰς τὸ πολὺ μεγαλύτερον ἀξίωμα τοῦ μεγάλου παπία (22ος βαθμός). Τοῦτο, διότι ὁ τοὐλάχιστον τριακοντούτης τὸ 1272 τατᾶς μετὰ ἑξηκονταετίαν ὁλόκληρον, τὸ 1332, θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο ἐνενηκοντούτης τοὐλάχιστον γέρων καὶ λίαν ὑπερῆλιξ διὰ νὰ λαμβάνῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους καὶ νὰ ὑπογράφῃ ἐπίσημον συνθήκην. Διὰ τοῦτο εἴπομεν ἤδη ὅτι ὁ τατᾶς τῆς αὐλῆς Τζαμπλάκων πρέπει

---

[1] G. Ostrogorsky, Geschichte des byzantinischen Staates. München. 2. Aufl. 1952, σ. 350.

[2] Miklosich - Müller, Acta 3, XXV (Andr. Pal. pacta cum Venetis Nov. 1332), σ. 111: «..(ἐπωμόσατο.. ἡ βασιλεία μου παρόντων..).. *τοῦ μεγάλου παπίου κυροῦ Ἀντωνίου τοῦ Τζαμπλάκωνος..*». Ἐπίσημος λατινικὴ μετάφρασις εἰς Diplomatarium Veneto - Levantinum I, 234.

[3] Ψευδο - Κωδινοῦ, De officiis Cp. cap. II. Βόνν. σ. 10.

νὰ ἦτο ἄλλο μέλος τῆς ἐν Χριστουπόλει οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακώνων, ὀλίγον νεώτερον τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν Τζαμπλάκωνος, ἀβεβαίου ὅμως συγγενικῆς πρὸς αὐτὸν σχέσεως.

Οὕτω λοιπὸν διαχωρίζεται ὁ μέγας παπίας τοῦ 1332 Ἀντώνιος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι οὔτε ὁ μέχρι τοῦ βαθμοῦ μόνον τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν προχωρήσας Τζαμπλάκων τῶν χρόνων τοῦ Βατάτζη, οὔτε ὁ λίαν ὑπερῆλιξ κατὰ τὸ ἔτος 1332 τατᾶς Τζαμπλάκων τοῦ 1272, ἀλλὰ θὰ ἠμποροῦσε κάλλιστα νὰ εἶναι ὁ ζητούμενος μέγας παπίας Τζαμπλάκων ὁ πατὴρ τοῦ μοναχοῦ Ἀρσενίου.

Ἐκ τούτων καθίσταται σαφὲς ὅτι ἐντὸς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος διακρίνονται δύο γενεαὶ Τζαμπλακώνων. Ἡ πρώτη γενεὰ εἶναι ἡ τοῦ πάππου, τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ εἶχε γεννηθῆ δεκαετίαν τοὐλάχιστον πρὸ τοῦ 1222, περὶ τὸ 1210 λοιπόν, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ δρᾶσις ἐμπίπτει ἐντὸς τῆς τριακονταετίας περίπου τῶν χρόνων τοῦ Βατάτζη (1222 - 1254). Ἡ δευτέρα γενεὰ εἶναι ἡ τοῦ υἱοῦ, γενομένου μεγάλου παπία, εἴτε αὐτὸς εἶναι ὁ τὸ 1332 ἀναφερόμενος Ἀντώνιος Τζαμπλάκων εἴτε ὄχι. Ἡ τρίτη βεβαίως γενεὰ εἶναι ἡ τοῦ ἐγγόνου, μοναχοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ἀλλ' αὕτη ἐμπίπτει κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν ΙΔ' αἰῶνα καὶ θὰ τὴν παρακολουθήσωμεν ἐν τοῖς ἑπομένοις.

4. *Τζαμπλάκωνες τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.*

Εἰς τὸ δεύτερον ἔγγραφον ἡμῶν (2, τοῦ 1356) ὁ μοναχὸς πλέον τῆς μονῆς Βατοπεδίου Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, ὁ υἱός, ὡς εἴδομεν προηγουμένως, ἑνὸς μεγάλου παπία, ἀπαριθμεῖ τοὺς γνησίους ἀδελφούς του. Οὗτοι εἶναι: 1) ὁ τὸ 1356 ἀποθαμένος ἤδη Ἀσωματιανός, ἤτοι ὁ μέγας δοὺξ Τζαμπλάκων,[1] 2) ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος ὁ Τζαμπλάκων καὶ 3) μία ἀδελφή, ἡ παρακοιμωμένη Τορνίκινα, ἡ σύζυγος δηλ. τοῦ παρα-

[1] Ἐπαναλαμβάνομεν τὸ χωρίον τοῦ ἐγγράφου 2, στ. 18 - 22: «*...ἡ γὰρ λοιπὴ τοῦ τοιούτου κτήματος ἡμίσεια μερὶς κατέχεται παρὰ τῶν μερῶν τῶν αὐταδέλφων μου, τοῦ τε μακαρίτου ἐκείνου Ἀσωματιανοῦ, τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Τζαμπλάκωνος, καὶ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου κυροῦ Δημητρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος, ἄνευ τῆς δι' ἐγγράφου συμφώνου προεκπροικισθείσης μερίδος πρὸς τὴν αὐταδέλφην μου ἐκείνην παρακοιμωμένην, τὴν Τορνικίναν..*». Τὸ πρόβλημα εἶναι, ἐὰν ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος Ἀσωματιανὸς καὶ ὁ μέγας δοὺξ ὁ Τζαμπλάκων εἶναι δύο διαφορετικὰ πρόσωπα ἢ ἓν καὶ τὸ αὐτό, ὁπόταν «*τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Τζαμπλάκωνος*» εἶναι παράθεσις εἰς τὸ «*Ἀσωματιανοῦ*» καὶ τίθεται μεταξὺ κομμάτων. Ἀλλὰ τί σημαίνει Ἀσωματιανὸς καὶ διατί δὲν ἀναφέρεται τὸ μικρὸν ὄνομα τοῦ μεγάλου δουκός, ὅπως ἀναφέρεται τὸ μικρὸν ὄνομα «Δημήτριος» τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου; Ἀσωματιανὸς πρέπει ἐνταῦθα νὰ εἶναι βαπτιστικὸν ὄνομα, ἀσύνηθες βεβαίως, καὶ ὄχι ὄνομα ἐπίθετον, σημαῖνον τὸν καταγόμενον ἐκ χωρίου Ἀσώματοι, ὡς ἦτο τὸ παρὰ τὰ Κουμουτζηνὰ (σημ. Κομοτηνὴ) φρούριον Ἀσώματοι, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Καντακουζηνὸς καὶ τὸ ὁποῖον προσχωρῆσαν εἰς αὐτὸν τὸ 1343 ἐπολιορκήθη ὑπὸ δυνάμεων ἐκ Κωνσταντινουπό-

κοιμωμένου Τορνίκη. Δύο λοιπὸν ἄρρενες καὶ μία γυναῖκα εἶναι οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἀρσενίου.

Πρὶν ὅμως παρακολουθήσωμεν τοὺς ἀδελφούς του, πρέπει νὰ ἐρευνήσωμεν τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ μοναχοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, περὶ τοῦ ὁποίου πολλά, ὄχι πάντοτε ἀκριβῆ, ἐγράφησαν μέχρι τοῦδε.[1]

α) Ὁ μοναχὸς Ἀρσένιος Τζαμπλάκων.

Ὁ μοναχὸς τῆς μονῆς Βατοπεδίου Ἀρσένιος ὑπογράφει εἰς δύο πρὸς τὴν μονὴν ταύτην ἀφιερωτήρια ἔγγραφά του (1, τοῦ 1355 καὶ 2, τοῦ 1356) ἰδιοχείρως, ὅπως εἴδομεν, οὕτω: «*μοναχὸς Ἀρσένιος Τζαμπλάκων*» καὶ τίποτε περισσότερον. Εἴκοσι τρία ὅμως ἔτη προηγουμένως (τὸ 1333) ὑπογράφει ἐν Θεσσαλονίκῃ ὡς μάρτυς πωλητήριον ἔγγραφον τῆς μονῆς Χελανδαρίου κρατικὸς ὑπάλληλος, ὑπογράφων οὕτως: «*ὁ δοῦλος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως Ἀρσένιος μοναχὸς Τζαμπλάκων, ὁ μέγας παπίας*».[2]

Τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ὅτι δηλαδὴ ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος μοναχὸς Τζαμπλάκων τοῦ παλαιοῦ χελανδαρινοῦ ἐγγράφου τοῦ 1333 καὶ ὁ ἡμέτερος μοναχὸς Ἀρσένιος Τζαμπλάκων τῆς μονῆς Βατοπεδίου τοῦ 1355/6 εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, λαμβάνομεν πολλὰ ἔτη βραδύτερον ἀπὸ ἔγγραφον τῆς μονῆς Βατοπεδίου, τὸ ὁποῖον τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1375 ἀναφέρει παρελθόντα πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ λέγει: «*Ὁ μέγας παπίας ἐκεῖνος καὶ Ἀρσένιος ὁ Τζαμπλάκων, πρὸ ἱκανῶν*

λεως. (Καντακ., Βόνν. II, 415, 15 καὶ 418, 10). Ὁ ἴδιος ὁ Καντακουζηνός, ὁμιλῶν δὶς περὶ τῆς δράσεως τοῦ μεγάλου δουκὸς Τζαμπλάκωνος τὸ 1348, δὲν ἀναφέρει τὸ μικρὸν αὐτοῦ ὄνομα. (Καντακ., Βόνν. III, 74,8 καὶ 77,9). Ἐὰν τὸ Ἀσωματιανὸς μόνον του ἐσήμαινε χωριστὸν πρόσωπον, οὐδὲν θὰ ἐδείκνυε ὅτι τοῦτο εἶναι εἷς Τζαμπλάκων. Χρειάζεται ὅμως νὰ λεχθῇ κατὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἀδελφῶν Τζαμπλακώνων ὅτι καὶ οὗτος εἶναι Τζαμπλάκων. Διὰ ταῦτα φρονοῦμεν ὅτι τὸ «*μέγας δούξ*» εἶναι παράθεσις καὶ ὁ μέγας δοῦξ Τζαμπλάκων ἔφερε τὸ σπάνιον βαπτιστικὸν ὄνομα Ἀσωματιανός. Ἀσωματιανὸς σημαίνει βεβαίως τὸν ἀφιερωμένον εἰς τοὺς Ἀσωμάτους ἢ Ἀρχαγγέλους, ὅπως ὅλα τὰ βαπτιστικὰ χριστιανικὰ ὀνόματα Ἁγίων. Ὅτι οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα καὶ ὅτι ὁ μέγας δοῦξ καὶ ὁ Ἀσωματιανὸς εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον θὰ ὑποστηριχθῇ περαιτέρω καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεριδίων τοῦ κληρονομικοῦ κτήματος Πρινάριον, τὰ ὁποῖα ἦσαν τέσσαρα.

[1] Ὑπὸ τῶν μέχρι τοῦδε μὲ τοὺς Τζαμπλάκωνας ἀσχοληθέντων. Βιβλιογραφίαν βλ. ἐνταῦθα ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ. Κριτικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ὑπαρχουσῶν συγχύσεων ἔκαμεν ὁ Lemerle, Autour d' un prostagma etc., ἔνθ' ἀνωτ. σ. 283 σημ. 3, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐξέφρασεν ἀμφιβολίας περὶ τῆς γενικῶς πιστευομένης ταυτίσεως Ἀλεξίου - Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, τῆς ὁδηγούσης εἰς παράδοξα σχόλια, ὅπως π.χ. ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς ἐν προλήψει ἀποδίδει εἰς τὸν Ἀλέξιον τὸν μετέπειτα τίτλον του τοῦ μεγάλου παπία καὶ ὀνομάζει αὐτὸν Ἀρσένιον πρὶν λάβῃ οὗτος τὸ μοναχικὸν τοῦτο ὄνομα. «C' est étrange» ἐπιλέγει δικαίως ὁ Lemerle, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 283 σημ. 3.

[2] Act. Chil. 123,85 (24 Δεκεμβρίου 1333).

ἤδη χρόνων εἷς καὶ αὐτὸς γεγονὼς τῆς ἡμετέρας ποίμνης καὶ ἀδελφότητος, ἐν αὐτῇ κατέλυσε τὸν βίον. Ὅτε δὲ ἤμελλε τελευτᾶν, διαθήκην διαθέμενος ἔγγραφον ἄλλα τέ τινα τῆς περιφανοῦς πόλεως Θεσσαλονίκης ἐκτὸς προσκυροῖ τῇ καθ' ἡμᾶς μονῇ καὶ δὴ καὶ ἣν εἶχε κατοικίαν ἐντὸς τῆς πόλεως ἀφιεροῖ πρὸς ἡμᾶς, διεφθαρμένην οὖσαν τῷ πλέονι μέρει καὶ κεχαλασμένην ὑπὸ τῶν συγχύσεων, αἳ πολλάκις διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίαν ἐν Θεσσαλονίκῃ γεγόνασι...».[1] Ἡ ἐν τῷ ἐγγράφῳ ὅμως τούτῳ ἀναφερομένη διαθήκη τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ἄλλοτε μοναχοῦ τῆς μονῆς Βατοπεδίου, εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 ἔγγραφον ἡμῶν καὶ ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ κειμένη κατοικία αὐτοῦ ἀναφέρεται εἰς τοὺς στ. 12 - 15 τοῦ ἡμετέρου ἐγγράφου. Πρόκειται λοιπὸν ἀσφαλῶς περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ἤτοι ὁ Τζαμπλάκων τοῦ χελανδαρινοῦ ἐγγράφου τοῦ 1333 καὶ ὁ ἡμέτερος μοναχὸς Ἀρσένιος εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ἀλλὰ τὸ ἀπρόοπτον συμπέρασμα εἶναι ἄλλο, ὅτι ὁ ἡμέτερος δηλαδὴ μοναχὸς τῆς μονῆς Βατοπεδίου Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ἦτο μέγας παπίας καὶ μοναχὸς ἤδη τὸ 1333, ὅτε ὑπέγραψε τὸ χελανδαρινὸν ἔγγραφον, εἴκοσι δύο λοιπὸν ἔτη πρὶν ἔλθῃ νὰ μονάσῃ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου τὸ 1355. Πραγματικὸς ὅμως μοναχός, κεκαρμένος ἐν μονῇ, φαίνεται ὅτι ἐγένετο μόνον τὸ 1355, ὅταν ἡλικιωμένος πλέον ἦλθε νὰ ἡσυχάσῃ εἰς τὸ Βατοπέδι. Μέχρι τότε ἦτο «ἰδιώτης μοναχός», μὴ καρεὶς ἐν μονῇ, ἀλλὰ φορῶν αὐτοβούλως τὸ καλογηρικὸν ῥάσον. Τοιοῦτοι «ἰδιῶται μοναχοί», κοσμοκαλόγηροι ἢ καλογεροταμμένοι, ὅπως τοὺς ὀνομάζει ἀκόμη σήμερον ὁ λαός, ὑπῆρχον πολλοὶ εἰς τὸν βυζαντινὸν κόσμον, ὅπως μαρτυρεῖ καὶ ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης.[2] Οὕτως ἐξηγεῖται, πρῶτον, πῶς μοναχὸς ὢν φέρει τὸν τίτλον μέγας παπίας καὶ ἐκτελεῖ χρέη κρατικοῦ ὑπαλλήλου, ὑπογράφων τὸ 1333 ἔγγραφον τῆς μονῆς Χελανδαρίου μὲ τὸν γνωστὸν τύπον τῆς ὑπογραφῆς κρατικῶν ὑπαλλήλων: *ὁ δοῦλος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως.* Οὕτως ὑπογράφουν μόνον κρατικοὶ ὑπάλληλοι. Εὑρίσκεται λοιπὸν ἀκόμη ἐν δράσει εἰς τὸν κόσμον. Οὕτως ἐξηγεῖται, δεύτερον, τί σημαίνει ἡ φράσις τοῦ Καντακουζηνοῦ «*τὰ μοναχῶν ἡμφιεσμένον, ὥσπερ εἴωθε*» κατὰ τὴν ἀφήγησιν τῆς διαπομπεύσεως τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος.[3] Ἦτο λοιπὸν συνηθισμένος νὰ

---

[1] Γρηγόριος Παλαμᾶς 4 (1920), σ. 631.

[2] De sacr. ordin. Migne, PG. 155 στήλ. 468 A: «*...ὁμοίως δὲ καὶ τῆς πνευματικῆς πατρότητος λειτούργημα οὐ χρὴ δωρεῖσθαι μοναχοῖς ἰδιώταις, χειροτονίαν ὅλως μὴ ἔχουσιν..*». Πρβ. τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ χωρίου τοῦ Καντακουζηνοῦ (Βόνν. III, 275,5 κέ.), τοῦ ὀνομάζοντος τὸν Νικόλαον Βάσιλαν «*ὄντα ἔτι ἰδιώτην*», τοῦ Ihor Ševčenco ἐν Dumparton Oaks Papers 11 (1957), σ. 86 σημ. 54.

[3] Καντακ., Βόνν. II, σ. 256 - 257. Αὐτόθι, σ. 257,1: «*τὰ μοναχῶν, ὥσπερ εἴωθεν, ἠμφιεσμένον*». Δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ ἀμφιέσεως συνήθους κατὰ τὰς διαπομπεύσεις καὶ ἐξαλείφεται ἡ ἀμφιβολία τοῦ Lemerle, ἔνθ' ἀνώτ. σ. 283 σημ.

φορῇ τὸ καλογηρικὸν ῥάσον, χωρὶς νὰ εἶναι μοναχὸς ἀνήκων εἰς μονήν. Οὕτως ἐξηγεῖται, τρίτον, διατί εἰς τὰ ἀφιερωτήριά του ἔγγραφα πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου δὲν παραθέτει πλέον εἰς τὴν ὑπογραφήν του τὸν τίτλον του : μέγας παπίας, ἀλλὰ ὑπογράφει ἁπλῶς : *μοναχὸς Ἀρσένιος Τζαμπλάκων*. Τώρα πλέον ἐγένετο πραγματικὸς μοναχὸς καὶ ἐγκατέλειψε τὸν κόσμον καὶ τοὺς τίτλους τῆς κοσμικῆς ζωῆς.

β) Ὁ μέγας παπίας Ἀλέξιος - Ἀρσένιος Τζαμπλάκων.

Τὰ πράγματα ὅμως δὲν εἶναι τόσον ἁπλᾶ, ὅσον παρεστήσαμεν αὐτὰ κατ' ἀρχὰς διὰ τὴν σαφήνειαν. Γενικῶς πιστεύεται ὅτι ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ἐλέγετο κατὰ κόσμον Ἀλέξιος καὶ ὅτι ἔλαβε τὸ μοναχικὸν ὄνομα Ἀρσένιος, ὅταν εἰσῆλθεν ὡς μοναχὸς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου. Μὲ ἄλλους λόγους πιστεύεται ὅτι ὁ ἐκ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐγγράφων τῆς παρὰ τὰς Σέρας μονῆς τοῦ Προδρόμου γνωστὸς μέγας παπίας **Ἀλέξιος** Τζαμπλάκων καὶ ὁ μέγας παπίας **Ἀρσένιος** Τζαμπλάκων τοῦ Καντακουζηνοῦ πάλιν καὶ τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἄθω εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον.[1] Ὑπάρχει ὅμως μία δυσκολία. Ὁ Καντακουζηνὸς ἀναφέρει **μέγαν παπίαν** Ἀλέξιον Τζαμπλάκωνα τὸ 1327,[2] εἰς ἐποχὴν δηλαδὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλέξιος - Ἀρσένιος δὲν πρέπει νὰ ἦτο ἀκόμη μέγας παπίας, ἀφοῦ μέχρι τὸ 1332 τοὐλάχιστον μέγας παπίας εἶναι ὁ Ἀντώνιος Τζαμπλάκων, τὸν ὁποῖον εἴδομεν εἰς τὰ προηγούμενα ὑπογράφοντα τὴν μετὰ τῶν Βενετῶν συνθήκην τὸ 1332. Ἐξ ἄλλου ὁ Καντακουζηνὸς ἀναφέρει ἐπίσης μέγαν παπίαν **Ἀρσένιον** Τζαμπλάκωνα τὸ 1330,[3] εἰς ἐποχὴν δηλαδή, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλέξιος δὲν εἶχε γίνει ἀκόμη μοναχὸς μονῆς καὶ δὲν εἶχεν ὀνομασθῆ Ἀρσένιος (1355). Εἰς ταῦτα ἐδόθη ἡ ἐξήγησις, ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ὁμιλεῖ ἐν ἀναχρονισμῷ καὶ μεταφέρει ἐκ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν γράφει τὴν ἱστορίαν του (μετὰ τὸ 1354), τίτλους καὶ ὀνόματα εἰς τὸ παρελθόν.[4] Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ τὸ ἔγγραφον τῆς μονῆς Χελαν-

---

7. Ἄλλωστε ὁ κωμῳδούμενος ὑπὸ τοῦ ὄχλου ὡς «*Πατριάρχης Καντακουζηνοῦ*» Τζαμπλάκων (Καντακ., Βόνν. II, σ. 257,7) εἶναι φυσικώτερον νὰ ἦτο ῥασοφόρος παρὰ ἁπλοῦς ἰδιώτης.

[1] Βλ. Fr. Dölger ἐν BZ 31 (1931), σ. 451. (Ἐν βιβλιοκρισίᾳ τοῦ N. Bânescu). Βλ. ἐπίσης R. Guilland ἐν Études Byzantines 3 (1945), σ. 208-210, ὅστις ταυτίζει τὸν Ἀλέξιον πρὸς τὸν Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα.

[2] Καντακ., I, 52. Βόνν. I, 262,15 κέ.: «*Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος τοῦ μεγάλου παπίου ἐνάγοντος πρὸς τοῦτο, ἐκ Χριστουπόλεως κρύφα πρὸς αὐτὸν διαλεγομένου..*». (Τὸ 1327).

[3] Καντακ , II, 22. Βόνν. I, 437,18 κέ.: «*Ἀρσένιος δὲ Τζαμπλάκων ὁ μέγας παπίας παρελθὼν ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐδίωκε τὸν Συργιάννην ἀπιστίας..*». (Ἐσφαλμένως, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, τὸ 1330).

[4] Fr. Dölger ἐν BZ 31 (1931), σ. 451.

δαρίου, τὸ ὁποῖον τὸ 1333 φέρει τὴν ὑπογραφὴν μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος καὶ ὄχι Ἀλεξίου. Εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐδόθη ἡ ἐξήγησις, ὅτι ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Ἀρσενίου ἐτέθη ἐκ τῶν ὑστέρων εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἰς τὴν θέσιν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Ἀλεξίου, καὶ τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Τζαμπλάκωνος τούτου εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου, ὁπότε ἔλαβεν οὗτος τὸ μοναχικὸν ὄνομα Ἀρσένιος, μετὰ δηλαδὴ τὸ 1355, ἐνῷ τὸ ἔγγραφον τὸ 1333 δὲν θὰ ἔφερεν οὐδεμίαν ὑπογραφὴν μοναχοῦ, ἀφοῦ ὅλαι αἱ ἄλλαι ὑπογραφαί του εἶναι λαϊκῶν ἀρχόντων.[1]

Ἡ λύσις ὅλων αὐτῶν τῶν δυσκολιῶν εἶναι ἴσως ἁπλουστέρα. Ἤδη ἔχει γεννηθῆ ἡ πρώτη ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς ταυτίσεως Ἀλεξίου - Ἀρσενίου Τσαμπλάκωνος,[2] δὲν παρετηρήθη ὅμως ὅτι τὸ ὄνομα Ἀντώνιος εἶναι μοναχικὸν καὶ δυνατὸν νὰ ὑποκρύπτῃ ἄλλον Τζαμπλάκωνα. Διὰ ταῦτα ἡμεῖς εἰς τὰ ἑπόμενα θὰ θεωρήσωμεν τὸν μέγαν παπίαν Ἀλέξιον Τζαμπλάκωνα καὶ τὸν μέγαν παπίαν Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα προσωρινῶς ὡς δύο διαφορετικὰ πρόσωπα.

Εἰς δύο προστάγματα τῶν συμφιλιωμένων πρὸς καιρὸν αὐτοκρατόρων, ἓν τοῦ Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Ἰουλίου 1326 καὶ ἓν τοῦ Ἀνδρονίκου Γ' πάλιν τοῦ Ἰουλίου 1326, ἀμφότερα διατηρηθέντα εἰς τὴν παρὰ τὰς Σέρρας μονὴν τοῦ Προδρόμου, ἐμφανίζεται, ὡς γνωστόν, τὸ πρῶτον ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων ὄχι ὡς μέγας παπίας (22ος βαθμός),[3] ἀλλὰ μὲ πολὺ μικρότερον βαθμόν, ὡς μέγας τζαούσιος (37ος βαθμός). Ὁ μέγας τζαούσιος οὗτος εἶναι διοικητὴς τῶν Σερρῶν καὶ τῶν κάστρων μεταξὺ Παγγαίου καὶ Συμβόλου (Πολίας).[4] Ἡ διοικητικὴ λοιπὸν αὐτοῦ περιοχὴ ἐμπίπτει εἰς τὸ μερίδιον Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Γέροντος κατὰ τὴν συμφωνηθεῖσαν τὸ 1321 μεταξὺ πάππου καὶ ἐγγόνου διανομὴν τοῦ κράτους. Εἶναι συνεπῶς διωρισμένος εἰς τὴν ἐμπιστευτικὴν αὐτὴν θέσιν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατὰ τεκμήριον παραμένει πιστὸς εἰς τὸν Ἀνδρόνικον τὸν Β'. Τὸ ἑπόμενον ὅμως ἔτος 1327 ὁ Καντακουζηνὸς ἀναφέρει μέγαν παπίαν πλέον Ἀλέξιον Τζαμπλάκωνα, δρῶντα εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν καὶ ἐνεργοῦντα κρυφίως ὑπὲρ Ἀν-

---

[1] Fr. Dölger, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 451.

[2] P. Lemerle, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 283, σημ. 3.

[3] Βλ. André Guillou, Les archives de Saint-Jean-Prodrome sur le mont Ménécée. Paris 1955, σ. 75 καὶ σ. 78: «...*ἡ Οἰκεῖε τῇ βασιλείᾳ μου μέγα τσαούσιε κεφαλὴ τῆς θεοσώστου πόλεως Σερρῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν κάστρων καὶ τῆς χώρας Πολίας κῦρ Ἀλέξιε Τζαμπλακών..*». Περὶ μεγάλου τσαουσίου βλ. R. Guilland, Sur quelques grands dignitaires byzantins du XIVe siècle. Τόμ. Κωνστ. Ἀρμενοπούλου. Θεσσαλονίκη 1952 (Ἐπ. Ἐπετ. Σχολ. Νομ. καὶ Οἰκον. Ἐπιστ. Γ'), σ. 183 κέ. (μέγας τζαούσιος), σ. 188 κέ. (μέγας τζαούσιος Ἀλέξιος Τζαμπλάκων). Πρβ. Fr. Dölger ἐν BZ 31 (1931), σ. 451.

[4] Περὶ κατεπανικίου Πολίας βλ. Γ. Ι. Θεοχαρίδου, Κατεπανίκια Μακεδονίας. Θεσσαλονίκη 1954, σ. 53 κέ.

δρονίκου Γ' τοῦ Νέου, ὁ ὁποῖος τὸ ἔτος τοῦτο ἦλθε διὰ δευτέραν φορὰν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν πάππον του Ἀνδρόνικον Β'.[1] Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ διοικητοῦ Σερρῶν καὶ τῶν κάστρων Ποπολίας Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος τοῦ 1326, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ ἔλαβε, διὰ νὰ κολακευθῇ ἴσως καὶ νὰ ἐξισφαλισθῇ ἡ νομιμοφροσύνη του, παρὰ τοῦ Ἀνδρονίκου Β' τὸν πολὺ μεγαλύτερον βαθμὸν τοῦ μεγάλου παπία.[2] Τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι οὗτος ἐνεργεῖ κρυφίως ὑπὲρ τοῦ ἀντιπάλου τοῦ κυρίου του δεικνύει, νομίζομεν, ὅτι ἐπισήμως θεωρεῖται ἄνθρωπος τοῦ Ἀνδρονίκου Β', ἐνῷ κρυφίως τὸν προδίδει. Αὐτὴν τὴν ἐπαμφοτερίζουσαν προδοτικὴν στάσιν ἐτήρησαν, ὡς γνωστόν, πολλοὶ ἀξιωματοῦχοι καὶ μεγιστᾶνες κατὰ τὸν πόλεμον τῶν δύο Ἀνδρονίκων καὶ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Καντακουζηνοῦ (ὅπως π.χ. ὁ Συργιάννης, ὁ Συναδηνὸς καὶ ὁ Κοκκαλᾶς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην), μὴ διαβλέποντες ποῖος ἐν τέλει θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ προσπαθοῦντες νὰ διατηρήσουν ἀξιώματα καὶ περιουσίας. Τὸν αὐτὸν Ἀλέξιον Τζαμπλάκωνα, ἂν καὶ δὲν ἀναφέρεται τὸ μικρὸν αὐτοῦ ὄνομα, ἄφησε προφανῶς εἰς Ζίχναν μετὰ τῶν ἀποσκευῶν καὶ τῶν ἀχθοφόρων ζῴων ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Γ', ὅταν εἰδοποιήθη τὸ 1328 ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη ἦτο ἑτοίμη νὰ παραδοθῇ ἐκ νέου εἰς αὐτὸν καὶ ἔσπευσε πρὸς τὰ ἐκεῖ.[3] Ἐξεδηλώθη λοιπὸν φανερῶς τὸ 1328, ὅταν διεφαίνετο πλέον ἡ καταστροφὴ τοῦ γέροντος αὐτοκράτορος, ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων ὑπὲρ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Νέου.

Μετὰ τὸ 1328 ἐξαφανίζεται τὸ ὄνομα Ἀλέξιος καὶ συμβαίνουν τὰ περίεργα, τὸ 1330 νὰ ἐμφανίζεται παρὰ τῷ Καντακουζηνῷ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, τὸ 1332 εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν συνθήκην μέγας παπίας Ἀντώνιος Τζαμπλάκων καὶ ἀπὸ τοῦ 1333 πάλιν μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ἢ μόνον μέγας παπίας Τζαμπλάκων. Διὰ νὰ ἐξομαλυνθῇ αὐτὴ ἡ δυσκολία ἐγένετο ἡ ταύτισις Ἀλεξίου - Ἀρσενίου καὶ διὰ νὰ ὑπερπηδηθῇ ὁ μεσολαβὼν ἐνοχλητικὸς Ἀντώνιος ἀπεδόθη εἰς τὸν Καντακουζηνὸν ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἀξιώματος «μέγας παπίας» εἰς τὸν Ἀλέξιον, ὅταν μέγας παπίας ἦτο ἀκόμη ὁ Ἀντώνιος, καὶ ἡ πρόληψις τοῦ μοναχικοῦ ὀνόματος «Ἀρσένιος», ὅταν οὗτος ἐλέγετο εἰσέτι Ἀλέξιος, μὴ ὢν ἀκόμη μοναχός.

Τί ἀπέγινεν ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων μετὰ τὸ 1338; Ἐὰν ἀπέθανεν ἢ ἄλλως ἀπεσύρθη τῆς δημοσίας ζωῆς, ποῖος τὸν διεδέχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου παπία; Εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Καντακουζηνοῦ τὸ πρῶτον τὸ 1330

---

[1] Κανταακ. Ι, 52. Βόνν. Ι, 262,15 κέ.: «...*Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος τοῦ μεγάλου παπίου ἐνάγοντος πρὸς τοῦτο, ἐκ Χριστουπόλεως κρύφα πρὸς αὐτὸν διαλεγομένου..*».

[2] Βλ. ἀνωτέρω σημ. 1, σελ. 155.

[3] Κανταακ. Ι, 53. Βόνν. Ι, 267, 9 κέ.: «...*τά τε ἀχθοφόρα τῶν ζῴων καὶ τὰς ἀποσκευὰς καὶ στρατιωτῶν ὅσοι μὴ εὐπόρουν ἵππων εὐρώστων καὶ τὰ πολέμια ἀγαθῶν καταλέλοιπεν ἀπολεξάμενος ἐν Ζίχνᾳ ἅμα Τζαμπλάκωνι τῷ μεγάλῳ παπίᾳ καί τισιν ἑτέροις ὀλίγοις..*».

ἐμφανίζεται ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος κατηγορεῖ τὸν Συργιάννην, ὅτι συγκροτεῖ συνωμοτικὴν ὀργάνωσιν ὁρκίζων Θεσσαλονικεῖς νὰ παραμείνουν, ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ, πιστοὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν μέλλοντα νὰ γεννηθῇ διάδοχον τοῦ θρόνου, τὸν ἔπειτα Ἰωάννην Ε΄.[1] Αἱ χρονολογίαι ὅμως τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἱστορίας του ἐλέγχονται, ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ St. Binon, μὴ ἀκριβεῖς. Δεδομένου ὅτι αἱ συνωμοτικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Συργιάννη ἔλαβον χώραν ὀλίγον πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ε΄, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὴν 18ην Ἰουνίου τοῦ 1332,[2] δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπεκαλύφθη δύο ἔτη προηγουμένως, τὸ 1330, συνωμοσία, ἡ ὁποία πράγματι ἐγένετο μετὰ δύο ἔτη, τὸ 1332. Ἡ ἀποκάλυψις ἄρα τῆς συνωμοσίας τοῦ Συργιάννη καὶ ἑπομένως καὶ ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν μερικοὺς μῆνας μετὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1332, ἴσως καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1333, ἀφοῦ ἡ συνωμοσία ἀπεκαλύφθη χρόνον τινὰ μετὰ τὴν ἐξύφανσίν της.

Οὐδεὶς λοιπὸν μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ἀναφέρεται πράγματι ἀπὸ τοῦ 1328, τὴν τελευταίαν φοράν, καθ' ἣν ἀναφέρεται ὁ Ἀλέξιος, μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1332, τὴν πρώτην φοράν, καθ' ἣν ἀναφέρεται ὁ Ἀντώνιος Τζαμπλάκων. Τὴν 24 Μαΐου ὅμως τοῦ 1328 παρῃτήθη τοῦ θρόνου ὁ γέρων αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Β΄, τὸν ὁποῖον κατεπρόδωσεν, ὡς εἴδομεν, ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων, καὶ μετὰ δύο ἔτη, τὸ 1330, ἀναγκασθεὶς νὰ ἀποσυρθῇ εἰς μονὴν ἔλαβε τὸ μοναχικὸν ὄνομα Ἀντώνιος. Ὀλίγους δὲ μῆνας πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς μετὰ τῶν Βενετῶν συνθήκης καὶ τῆς μοναδικῆς ἐμφανίσεως τοῦ μεγάλου παπία Ἀντωνίου Τζαμπλάκωνος ἀπέθανε τὴν 13 Φεβρουαρίου 1332 ὁ αὐτοκράτωρ - μοναχὸς Ἀνδρόνικος - Ἀντώνιος. Δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποθέσωμεν ἄρά γε, οὐδενὸς πλέον ἐμποδίζοντος πρὸς τοῦτο, ὅτι ὁ ἄλλοτε εὐεργετηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ διοικητὴς Σερρῶν μέγας παπίας Ἀλέξιος Τζαμπλάκων, αἰσθανόμενος τύψεις διὰ τὴν προδοσίαν του, ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ εὐεργέτου του τὸν ἐμιμήθη, διὰ νὰ ἐξιλεωθῇ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐφόρεσεν ἐν τῷ κόσμῳ ἀκόμη τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα, μετονομασθεὶς καὶ αὐτὸς εἰς Ἀντώνιον, βοηθοῦντος καὶ τοῦ ἀρχικοῦ γράμματος τοῦ ὀνόματός του ; Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν εἰκασίαν, ἀλλὰ ἡ ταύτισις Ἀλέξιος - Ἀντώνιος αἴρει περισσοτέρας δυσκολίας, παρὰ ἡ ταύτισις Ἀλέξιος - Ἀρσένιος, ἡ ὁποία, μὴ γνωρίζουσα ποῦ νὰ τοποθετήσῃ τὸν Ἀντώνιον Τζαμπλάκωνα, ἐπιρρίπτει εἰς τὸν Καντακουζηνὸν τὴν εὐθύνην ἀπιθάνων ἀναχρονισμῶν. Ἄλλωστε θὰ ἴδωμεν περαιτέρω ὅτι δὲν εἶναι πιθανὸν ὁ Ἀρσένιος νὰ ἐλέγετο κατὰ κόσμον Ἀλέξιος, ἀφοῦ ἔχει

---

[1] Καντακ. II, 22. Βόνν. I, 437, 15 κέ.

[2] St. Binon, A propos d' un prostagma inédit d' Andronic III Paléologue. BZ 38 (1938), σ. 382 καὶ σ. 386.

ὁμώνυμον υἱὸν Ἀλέξιον. Θεωροῦμεν λοιπὸν λίαν πιθανὸν ὅτι πρὸ τοῦ Νοεμβρίου 1332 ὁ μέγας παπίας Ἀλέξιος Τζαμπλάκων ἐφόρεσεν ἐν τῷ κόσμῳ ἀκόμη τὸ καλογηρικὸν ῥάσον καὶ μετωνόμασεν ἑαυτὸν εἰς Ἀντώνιον.

Ὁ μέγας παπίας Ἀντώνιος Τζαμπλάκων δὲν ἐμφανίζεται πλέον μετὰ τὸ 1332. Ὁ Καντακουζηνός, ὁ ὁποῖος παρίστατο τότε ὡς μάρτυς κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τοῦ 1332, οὐδέποτε ἀνέφερε μέγαν παπίαν Ἀντώνιον Τζαμπλάκωνα, πρᾶγμα περίεργον, προκειμένου περὶ μεγάλου κρατικοῦ ὑπαλλήλου, ὑπογράφοντος συνθήκην τοῦ κράτους. Ὁ Καντακουζηνὸς γνωρίζει μόνον Ἀλέξιον καὶ Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα. Φαίνεται ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης ὁ Ἀντώνιος Τζαμπλάκων εἰσῆλθεν εἰς μονὴν καὶ ἀπεσύρθη τοῦ δημοσίου βίου. Ἡ ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης ἦτο ἡ τελευταία ὑπηρεσιακὴ πρᾶξις τοῦ μεγάλου παπία, ὁ ὁποῖος ἡτοιμάζετο ἤδη νὰ εἰσέλθῃ εἰς μονήν. Ἀμέσως κατόπιν, τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 1333, ἐμφανίζεται μέγας παπίας Ἀρσένιος πλέον Τζαμπλάκων, τοῦ ὁποίου, ὡς εἴδομεν, καὶ ὁ πατὴρ ὑπῆρξε μέγας παπίας. Ὁ Ἀλέξιος - Ἀντώνιος λοιπὸν ἦτο λίαν πιθανῶς ὁ πατὴρ τοῦ Ἀρσενίου. Πρὸς τοῦτο συμφωνεῖ, ὡς θὰ ἴδωμεν, τὸ γεγονός, ὅτι ἔγγονος τοῦ Ἀρσενίου ἐκ τοῦ υἱοῦ του Μιχαὴλ φέρει τὸ ὄνομα Ἀλέξιος, ὄνομα τοῦ πάππου του.[1]

Ἐὰν ἡ ταύτισις αὕτη Ἀλέξιος=Ἀντώνιος εἶναι ὀρθή, τότε κατ' ἀνάγκην ἀπὸ τοῦ 1326 μέχρι τοῦ 1333 πᾶς μέγας παπίας Τζαμπλάκων, ἄνευ μικροῦ ὀνόματος ἀναφερόμενος, εἶναι ὁ Ἀλέξιος. Οὕτω καὶ ὁ διευθύνων τὸ ἀριστερὸν κέρας κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ῥωσοκάστρου τὸ 1331 μέγας παπίας Τζαμπλάκων εἶναι προφανῶς ὁ Ἀλέξιος.[2] Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τοὺς μετὰ τὸ 1333 ἄνευ μικροῦ ὀνόματος ἀναφερομένους μεγάλους παπίας Τζαμπλάκωνας, τοὺς ὁποίους θὰ συναντήσωμεν παρακατιόντες.

γ) Ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων.

Πρώτην φορὰν ὑπογράφεται πράγματι μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἰς τὸ ἔγγραφον τῆς μονῆς Χελανδαρίου τῆς 24 Δεκεμβρίου 1333, ὅπου οὗτος θέτει τὴν ὑπογραφήν του ὡς κρατικὸς ὑπάλληλος, ἂν καὶ φέρει τὸ καλογηρικὸν ῥάσον καὶ ἀρέσκεται νὰ αὐτοτιτλοφορῆται μοναχός. Δὲν γνωρίζομεν πῶς ἐλέγετο κατὰ κόσμον ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων καὶ ποία ἦτο

---

[1] Βλ. περαιτέρω ἔγγραφον 4α (ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων).

[2] Καντακ. II, 27. Βόνν. I, 465, 10 κέ.: «...*ἦρχε δὲ τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρως ὁ πρωτοστράτωρ* (ὁ Συναδηνὸς δηλ.), *τοῦ δὲ ἀριστεροῦ Τζαμπλάκων ὁ μέγας παπίας, τὸ μέσον δὲ αὐτὸς ἐπεῖχεν ὁ βασιλεύς*.. (ὁ Ἀνδρόνικος Γ' δηλ.)..». Ὁ Ἀλέξιος πρέπει νὰ εἶναι ὁ μέγας παπίας Τζαμπλάκων, ὁ ἐκδώσας ὁρκωμοτικὸν γράμμα διὰ τοὺς χωρικοὺς τῆς Ῥεντίνας, ἀναφερόμενον ἀργότερον εἰς ἔγγραφον τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου τοῦ 1334. Act. Esph. VIII, 24 (σ. 23). Πρβ. Lemerle, Autour d' un prostagma etc., ἔνθ' ἀνωτ. σ. 283, σημ. 5.

ἡ σταδιοδρομία του πρὸ τοῦ Δεκεμβρίου 1333. Ἡ μόνη γνωστὴ πρᾶξίς του πρὸ τῆς χρονολογίας ταύτης εἶναι ἡ κατηγορία του κατὰ τοῦ Συργιάννη, ἡ ὁποία, ὡς εἴδομεν, πρέπει νὰ τοποθετηθῇ μεταξὺ Νοεμβρίου 1332 (τελευταίαν φοράν, καθ' ἣν ἀναφέρεται ὁ Ἀντώνιος Τζαμπλάκων) καὶ Δεκεμβρίου 1333 (πρώτην φοράν, καθ' ἣν ἀναφέρεται ὁ Ἀρσένιος) καὶ ὄχι εἰς τὸ ἔτος 1330, ὅπως θέλει ἡ ἐσφαλμένη χρονολογία τοῦ Καντακουζηνοῦ. Ἀκριβέστερον ἡ κατὰ τοῦ Συργιάννη κατηγορία πρέπει νὰ ἔλαβε χώραν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1333 διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους. Μετὰ τὴν κατηγορίαν ἐπὶ συνωμοσίᾳ ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Γ', ὁ Καντακουζηνὸς καὶ ὁ Συργιάννης ἐπιστρέφουν ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου πρόκειται νὰ ἀρχίσῃ ἡ δίκη τοῦ Συργιάννη. Ἀναβάλλεται ὅμως αὕτη ἐπί τινας ἡμέρας, διότι ἀνηγγέλθη ὅτι ὁ Ὀρχὰν πολιορκεῖ τὴν Νικομήδειαν.[1] Τὸ διαρρεῦσαν ὅμως χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς κατηγορίας δὲν δύναται νὰ εἶναι πολὺ μεγαλύτερον τοῦ μηνός. Τόσος χρόνος εἶναι φυσικὸν νὰ ἀπῃτήθη διὰ τὸ ταξείδιον, τὴν τυχὸν χρονοτριβὴν καὶ ἀναβολήν. Κατὰ τὸ ἀνώνυμον ὅμως χρονικὸν τοῦ ἑλλην. κώδ. 426 τῆς Μόσχας ὁ Ἀνδρόνικος Γ' ἔπλευσε τότε, ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς πολιορκίας, μετὰ τοῦ στόλου εἰς Νικομήδειαν, ὅπου συνῆψε συνθήκην μετὰ τοῦ Ὀρχάν, πληρώσας 12.000 ὑπέρπυρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ ἄλλων ὀχυρῶν πόλεων.[2] Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη συνάντησις μεταξὺ Ἀνδρονίκου Γ' καὶ Ὀρχάν. Ἐπηκολούθησε καὶ δευτέρα μέχρι τῆς ὁριστικῆς καταλήψεως τῆς Νικομηδείας ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1337. Ἡ συνθήκη ὅμως αὕτη πρέπει κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ St. Binon νὰ συνήφθη τὸν Αὔγουστον τοῦ 1333. Ἑπομένως διὰ νὰ ἐξοικονομηθῇ τὸ χρονικὸν διάστημα διὰ τὴν μετάβασιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὴν μικρὰν χρονοτριβὴν ἐκεῖ καὶ τὴν ἀναβολὴν τῆς δίκης μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ἀνδρονίκου μετὰ τὴν κατ' Αὔγουστον σύναψιν τῆς συνθήκης, πρέπει νὰ ὀπισθοχωρήσωμεν ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοὐλάχιστον ἕνα μῆνα. Ὅθεν ἡ κατὰ τοῦ Συργιάννη κατηγορία τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος ἔλαβε χώραν τὸν Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1333. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ὡς γνωστόν, περὶ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου ἢ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου λίαν πιθανῶς, ὁ Συργιάννης διέφυγεν εἰς Γαλατᾶν καὶ ἐκεῖθεν διεπεραιώθη εἰς Εὔβοιαν, ὅπου παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1333.[3]

---

[1] St. Binon, A propos d' un prostagma etc., ἔνθ' ἀνωτ. σ. 384 καὶ σημ. 1.

[2] V. Laurent, La chronique anonyme du cod. Mosquensis gr. 426 et la pénétration turque en Bithynie au debout du XIVe siècle. REB 7 (1949), 211.

[3] St. Binon, A propos d' un prostagma etc., ἔνθ' ἀνωτ. σ. 384. Δὲν εἶναι περίεργον διατί ὁ St. Binon, ἀσχολούμενος ἰδιαιτέρως μὲ τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ Συργιάννη, ἀλλὰ μὴ ἔχων ὅλα τὰ ἀνωτέρω χρησιμοποιηθέντα στοιχεῖα, δὲν ἐπεχείρησε νὰ καθορίσῃ ἀκριβέστερον τὴν χρονολογίαν τῆς κατηγορίας τοῦ Τζαμ-

Τὸν Ἰούλιον λοιπὸν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τοῦ 1333 ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εὑρίσκετο εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἀπεκάλυψε τὴν συνωμοτικὴν διαγωγὴν τοῦ Συργιάννη. Εἰς τὴν Θεσσαλονίκην δὲ πάλιν τὴν 24 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1333 ὑπογράφει ὡς μέγας παπίας Ἀρσένιος μοναχὸς Τζαμπλάκων τὸ ἔγγραφον τῆς μονῆς Χελανδαρίου, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ πρωτοστράτωρ Θεόδωρος Δούκας Παλαιολόγος Συναδηνὸς πωλεῖ εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς Χελανδαρίου Γερβάσιον μύλωνα καὶ γῆν πεντήκοντα μοδίων, κείμενα εἰς τὸ χωρίον Κρημνὰ παρὰ τὴν Ζίχναν.[1] Ὁ τόπος τῆς μονίμου διαμονῆς λοιπὸν τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος φαίνεται ὅτι ἦτο ἡ Θεσσαλονίκη, ὅπου ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἶχεν οἰκίας καὶ κτήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀφιερώσῃ ἀργότερον εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου εἰσερχόμενος εἰς αὐτὴν ὡς μοναχός, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἀλέξιον - Ἀντώνιον Τζαμπλάκωνα, τὸν ὁποῖον εἴδομεν ἑδρεύοντα εἰς Σέρρας καὶ Χριστούπολιν.

Ἐπὶ ὀκταετίαν κατόπιν, μέχρι τοῦ 1341, δὲν ἀναφέρεται ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων. Τὴν 15 Ἰουνίου 1341 ἀπέθανεν ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Γ.[2] Τότε ὁ διοικητὴς τῆς Θεσσαλονίκης Θεόδωρος Συναδηνός, ἄλλοι ἀξιωματοῦχοι καὶ ὁ μέγας παπίας Τζαμπλάκων, συμφωνήσαντες μεταξύ των, ἀπέστειλαν εἰς Διδυμότειχον πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον Ἰωάννην Καντακουζηνὸν ὡς πρεσβευτὰς τὸν πιγκέρνην Ἰωάννην Ἄγγελον, τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον καὶ τὸν Τζαμπλάκωνα, ἵνα ἀνακοινώσουν εἰς τὸν μέγαν δομέστικον τὴν κοινὴν αὐτῶν ἀπόφασιν. Ἦτο δὲ ἡ κοινὴ αὐτῶν ἀπόφασις νὰ ἀναγνωρίσουν τὸν Καντακουζηνὸν ὡς συναυτοκράτορα, ἐπίτροπον τοῦ ἀνηλίκου διαδόχου Ἰωάννου τοῦ Ε΄, καὶ τοῦτο ἐπεχείρησαν νὰ ἐκδηλώσουν ἐπισήμως, ὅταν συνηντήθησαν μετ' αὐτοῦ, καταβάντες τῶν ἵππων καὶ προσκυνήσαντες αὐτόν, ἀποδίδοντες οὕτω τιμάς, ὀφειλομένας εἰς αὐτοκράτορα, δι' ὅπερ ἐπέπληξεν αὐτοὺς ὁ Καντακουζηνός.[3] Ὁ ἄνευ μικροῦ ὀνόματος ἀναφερόμενος μέγας παπίας Τζαμπλάκων οὗτος εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, ἀφοῦ ἄλλος μέγας παπίας δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ συγχρόνως.

πλάκωνος κατὰ τοῦ Συργιάννη. Τὸ χρονικὸν τῆς Μόσχας ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ M. Gorianov πολὺ ἀργότερον, ἐν Vizantijskij Vremennik II (1949), σ. 281-287.

[1] Τὸ ἔγγραφον ἐγράφη διὰ χειρὸς τοῦ Δημητρίου Διαβασημέρη, οἰκονόμου καὶ ταβουλλαρίου. Ὁ Δημήτριος Διαβασημέρης εἶναι καὶ ἐξ ἄλλων ἐγγράφων γνωστὸς ἀξιωματοῦχος τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Οὕτω π.χ. τὴν 9ην Νοεμβρίου ὑπογράφει ἐν Θεσσαλονίκῃ ἔγγραφον διὰ τὴν μονὴν Χελανδαρίου. Act. Chil. 84, 114.

[2] G. Ostrogorsky, Geschichte des Byzantinischen Staates. München 1952, 405.

[3] Καντακ. III, 11. Βόνν. II, 77, 15 κέ.: «...*Τζαμπλάκων τε ὁ μέγας παπίας καὶ ὅσοι τῶν ἐν τέλει ἦσαν πόλεων ἐπιτροπεύοντες...*».

Τὸ ἑπόμενον ἔτος, 1342, ὁ Καντακουζηνὸς χρησιμοποιεῖ τοὺς αὐτοὺς πρέσβεις εἰς ἀποστολὴν πρὸς τὸν κράλην τῆς Σερβίας Στέφανον Δουσάν, ἵνα λάβῃ ἐπιβεβαίωσιν τῶν μετ' αὐτοῦ συνθηκῶν, καὶ εἶναι οἱ πρέσβεις αὐτοὶ πάλιν ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος καὶ ὁ Τζαμπλάκων, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ὁ Καντακουζηνὸς ἀναφέρει τὸ μικρὸν ὄνομα Ἀρσένιος καὶ παραλείπει τὸν τίτλον μέγας παπίας. Τότε συνέβη τὸ γνωστὸν ἐπεισόδιον τοῦ Τζιμπάνου, ὅπως διηγεῖται τοῦτο ὁ Καντακουζηνός. Οἱ πρέσβεις κατὰ τὴν ἐπιστροφήν των ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ Δουσάν, ταξειδεύοντες ἔφιπποι, ἐστάθμευσαν πρὸς ἀνάπαυσιν εἰς τὸ χωρίον τοῦ Δαβὶδ πλησίον τοῦ φρουρίου Προσάκου καὶ ἐφιλοξενήθησαν ὑπό τινος Σέρβου νομάδος ποιμένος ὀνόματι Τζιμπάνου. Οὗτος γνωρίζων τὰ γεγονότα τοῦ Γυναικοκάστρου, ὅπου ὁ Καντακουζηνὸς εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ ὑπὸ τοῦ πλείστου ἐκ τῶν ὀπαδῶν του, ἐνῷ ὁ Ἀπόκαυκος καὶ οἱ Ζηλωταὶ ἦσαν πανίσχυροι ἐντὸς τῆς Θεσσαλονίκης, διέκρινε μὲ τὴν βαρβαρικήν του πονηρίαν ὅτι εἶχεν εἰς χεῖράς του τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὠφεληθῇ διττῶς. Κατέστησε τοὺς πρέσβεις αἰχμαλώτους, δεσμεύσας αὐτοὺς ἴσως κατὰ τὸν ὕπνον τῇ βοηθείᾳ ἀνθρώπων του, καὶ κατόπιν ηὐτομόλησεν εἰς Θεσσαλονίκην πρὸς τὸν Ἀπόκαυκον μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ τῶν ποιμνίων του, κατακρατήσας τοὺς ἵππους καὶ ὅλην τὴν πολυτελῆ ἀποσκευὴν τῶν βασιλικῶν πρέσβεων. Ὁ Ἀπόκαυκος ἐδώρησεν εἰς τὸν βάρβαρον ὅλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ Τζαμπλάκωνος ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἰκίας δηλαδὴ καὶ κτήματα. Ἐκ τῶν αἰχμαλώτων τὸν μὲν πρωτοσεβαστὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον ἔρριψεν εἰς τὴν φυλακήν, τὸν δὲ Τζαμπλάκωνα παρέδωκεν εἰς τὰ πληρώματα τῶν πλοίων του πρὸς διαπόμπευσιν.[1] Διατί ἡ ἐξαιρετικὴ αὐτὴ μεταχείρισις; Πρόκειται περὶ συγγενοῦς τοῦ Καντακουζηνοῦ. Ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἶναι συμπέθερος τοῦ Καντακουζηνοῦ.[2] Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Καντακουζηνοῦ ἡ διαπόμπευσις ἐγένετο κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Ἀνεβίβασαν τὸν Τζαμπλάκωνα, ἐνδεδυμένον, ὅπως ἐσυνήθιζε, τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα, εἰς πολεμικὸν πλοῖον, ἠγκυροβολημένον παρὰ τὴν προκυμαίαν. Κατόπιν, θεωμένου ἐκ τῆς παραλίας ὅλου τοῦ λαοῦ τῆς Θεσσαλονίκης, ἔθεσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του γελοῖον τουρκικὸν σκοῦφον καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ κρατῇ εἰς χεῖρας δύο ἀνημμένας λαμπάδας. Τὰ πληρώματα παρερχόμενα ἐλάκτιζον αὐτὸν ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ προσεκύνουν αὐτὸν κατόπιν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὡς πατριάρχην τοῦ Καντακουζηνοῦ ὑπὸ τοὺς καγχασμοὺς πάντων. Ἐν τέλει, τερματισθείσης τῆς «ἐρεσχελείας», ἔρριψαν καὶ αὐτὸν εἰς τὸ δεσμωτήριον.[3] Ἡ σκηνὴ τῆς διαπομ-

---

[1] Κανταακ. III, 42. Βόνν. II, 256, 4 κέ.

[2] Χρυσόβουλλον Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ περὶ τῆς μονῆς Ψυχοσωστρίας. Byzant. Neugr.-Jahrbücher 13 (1937), στ. 45: «...*παρὰ τοῦ περιποθήτου συμπεθέρου τῆς βασιλείας μου κυροῦ Ἀρσενίου τοῦ Τζαμπλάκωνος* (τοῦ ἔτους 1349)...».

[3] Κανταακ. III, 42. Βόνν. II, 256, 24 κέ.

πεύσεως ἐνθυμίζει ἀρχαιότατα πρότυπα.[1]

Τὴν 3 Φεβρουαρίου 1347 εἰσῆλθεν ὁ Καντακουζηνὸς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν 13 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐστέφθη ἐπισήμως αὐτοκράτωρ.[2] Μέχρι τοῦ χρόνου τούτου τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ προστάτου αὐτοῦ ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων παρέμεινε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν φυλακήν, ἤτοι ἐπὶ πέντε περίπου ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1342 μέχρι τοῦ 1347.[3] Συναντῶμεν αὐτὸν πάλιν τὸ 1349 ὡς ἀπογραφέα τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Συνέταξε τότε ἀπογραφικὸν σιγιλλιῶδες γράμμα διὰ τὴν μονὴν Ψυχοσωστρίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.[4] Ὁ Καντακουζηνὸς μετὰ τὴν ἐπικράτησίν του ἀπηλευθέρωσε προφανῶς τὸν Τζαμπλάκωνα καὶ καλέσας αὐτὸν πλησίον του ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν κρατικὴν ὑπηρεσίαν. Μετὰ τὴν διαπόμπευσιν, φυλάκισιν καὶ ἀπώλειαν τῆς ἀκινήτου αὐτοῦ περιουσίας ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων δὲν ἐπέστρεψε ποτὲ πλέον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Τὸ 1352 συναντῶμεν διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν μέγαν παπίαν Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα ἐν δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ. Ὡς ἄρχων Διδυμοτείχου ἐρωτᾷ μετὰ τοῦ πρωτοστράτορος Ταρχανειώτου τὸν Καντακουζηνὸν ἐὰν δύναται νὰ δεχθῇ εἰς τὸ Διδυμότειχον τὸν ἐξ Αἴνου ἐπιστρέφοντα αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Ε'.[5]

---

[1] Πρόκειται περὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου καὶ τυπικοῦ σχήματος τῆς γελοιοποιήσεως ψευδοβασιλέως, τὸ ὁποῖον ἐφήρμοσαν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι στρατιῶται εἰς τὸν Χριστόν. Βλ. H. Reich, Der König mit der Dornenkrone. Neue Jahrbücher für das klassische Altertum 7 (1904), Abt. I, 705-733. Πρβ. BZ 14 (1905), 661-663. Βλ. ἐπιβίωσιν τοῦ σχήματος εἰς τὸ λαϊκὸν θέατρον τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων εἰς G J. Theocharides, Beiträge zur Geschichte des byzantinischen Profantheaters im IV. und V. Jahrh. (Diss. München). Thessaloniki 1940, 91/2.

[2] G. Ostrogorsky, Geschichte, 414.

[3] Πρὸς τοῦτο δὲν ἀντιτίθεται τὸ γεγονός, ὅτι εἰς χρυσόβουλλον τοῦ Στεφάνου Δουσὰν διὰ τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Ἀπριλίου 1348 ἀναφέρεται τόπος ἐν Χρυσουπόλει, «*ὃν ἐκράτησεν ὡς οἰκεῖον ὁ μέγας παπίας Τζαμπλάκων*». Βλ. Μ. Λάσκαρις εἰς Byzantinoslavica 6 (1935), ἀριθ. 2, στ. 60 κέ. Πρβ. P. Lemerle, Autour d' un prostagma etc., ἔνθ' ἀνωτ. σ. 284, σημ. 3. Τὸ χρυσόβουλλον ἀναφέρει βεβαίως γεγονός, συμβὰν παλαιότερον τοῦ 1348 καὶ ἀφορῶν λίαν πιθανῶς εἰς τὸν μέγαν παπίαν Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐκράτησε τὸ κτῆμα κληρονομικῷ δικαιώματι, ἀπορρέοντι ἐκ τοῦ ἔχοντος κτήματα εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην πατρός του Ἀλεξίου, ὡς δεικνύει ἡ φράσις «*ὡς οἰκεῖον*». Τὸ γεγονὸς ὅμως τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἔλαβε χώραν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς φυλακίσεως τοῦ Ἀρσενίου. Τοὐναντίον, εἰς τοῦτο διαφαίνεται ἡ προσπάθεια τοῦ ἀποκατασταθέντος μετὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1347 μεγάλου παπίᾳ, νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἐκ τῶν γεγονότων ἀπολεσθεῖσαν περιουσίαν του.

[4] Byzant. Neugr. - Jahrbücher 13 (1937), στ. 44: «...*παρὰ τοῦ περιποθήτου συμπεθέρου τῆς βασιλείας μου κυροῦ Ἀρσενίου τοῦ Τζαμπλάκωνος...*». Χρυσόβουλλον Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ διὰ τὴν μονὴν Ψυχοσωστρίας (1349).

[5] Καντακ. IV, 32. Βόνν. III, 237, 10: «...*οἱ δὲ ἐν Διδυμοτείχῳ ἄρχοντες, Ἀρσένιός τε ὁ μέγας παπίας καὶ πρωτοστράτωρ ὁ Ταρχανειώτης...*».

Τὴν 22 Νοεμβρίου 1354 ὁ Καντακουζηνὸς παρητήθη τοῦ θρόνου καὶ ἀπεσύρθη εἰς μονὴν ὡς μοναχὸς Ἰωάσαφ. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ ἑπομένου ἔτους, 1355, εἰσέρχεται, ὡς δεικνύει τὸ πρῶτον ἔγγραφον ἡμῶν, καὶ ὁ φίλος καὶ συμπέθερος τοῦ Καντακουζηνοῦ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου καὶ ὑποστὰς νῦν τὸ πρῶτον τὴν μοναχικὴν κουρὰν καθίσταται κανονικὸς πλέον μοναχός, ἀποβαλὼν τοὺς κοσμικοὺς τίτλους καὶ ὑπογράφων ἄνευ αὐτῶν.

Κατὰ τὸ Βατοπεδινὸν ἔγγραφον τοῦ Ἰανουαρίου 1373, τὸ ἀναφερθὲν ἀνωτέρω, ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ἀπέθανεν ὡς μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου (*ἐν αὐτῇ κατέλυσε τὸν βίον*). Προαισθανόμενος δὲ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του προέβη εἰς τὴν σύνταξιν τῆς διαθήκης του (*ὅτε δὲ ἤμελλε τελευτᾶν, διαθήκην διαθέμενος*).[1] Ἡ διαθήκη ὅμως αὕτη εἶναι τὸ δεύτερον ἔγγραφον ἡμῶν τοῦ Μαΐου τοῦ 1356. Λὲν φαίνεται ἐν τούτοις πιθανὸν ὅτι ὁ γράφων τὸ 1372 τὸ Βατοπεδινὸν ἔγγραφον, μετὰ δέκα ἓξ δηλονότι ἔτη ἀπὸ τῆς συντάξεως τῆς διαθήκης τοῦ Ἀρσενίου τὸ 1356, ἀκριβολογεῖ λέγων ὅτι ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἔγραψε τὴν διαθήκην του. Δυνατὸν νὰ ἐπέζησε ταύτης μερικὰ ἔτη. Ἐξ ἄλλου ὅμως τὸ ἔγγραφον τοῦτο τοῦ 1373 δὲν ἔχει ὑπ' ὄψει του πρόσφατον, ἀλλὰ «*πρὸ πολλῶν ἐτῶν*» ἐπισυμβάντα θάνατον τοῦ Τζαμπλάκωνος. Ὁ Ἀρσένιος λοιπὸν Τζαμπλάκων ἀπέθανεν ὡς μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ Βατοπεδίου ὄχι ἀκριβῶς τὸ 1356, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1356 καὶ 1360 περίπου. Πάντως πρὸ τοῦ 1362, ὁπότε, ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, μόνος ἐπιζῶν ἐκ τεσσάρων ἀδελφῶν Τζαμπλακώνων εἶναι ὁ ἀδελφός του Δημήτριος.[2]

δ) Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος.

1. *Ὁ μέγας δοὺξ Τζαμπλάκων*. Ἐκ τοῦ δευτέρου ἐγγράφου ἡμῶν (2, στ. 19 - 20, τοῦ 1356) πληροφορούμεθα τώρα μετὰ βεβαιότητος δύο νέα πράγματα. Πρῶτον, ὅτι ὁ μέγας δοὺξ Τζαμπλάκων καὶ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων εἶναι δύο διάφορα πρόσωπα καὶ ἀμφότεροι εἶναι ἀδελφοὶ τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος. Μέχρι τοῦδε ὑπῆρχον ἀμφιβολίαι περὶ τούτου.[3] Δεύτερον, ὅτι τὸ ἄγνωστον μέχρι τοῦδε μικρὸν ὄνομα τοῦ μεγάλου δουκὸς Τζαμπλάκωνος ἦτο Ἀσωματιανός. Ὑπεστηρίξαμεν ἀνωτέρω ὅτι εἰς τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου (2, στ. 19) ἡ

---

[1] Γρηγόριος Παλαμᾶς 4 (1920), σ. 631.

[2] Βλ. ἔγγραφον ἡμῶν 3, 12/13: «...*παρὰ τῶν μακαριτῶν καὶ φιλτάτων μου αὐταδέλφων ἐκείνων τῶν Τζαμπλακώνων*...». Ὁμιλεῖ ὁ Δημήτριος Τζαμπλάκων τὸν Αὔγουστον τοῦ 1362.

[3] P. Lemerle, Autour d' un prostagma etc., ἔνθ' ἀνωτ. σ. 284, σημ. 3: «Qui est ce mégaduc frère d' Arsenios?., Serait-ce Dèmètrios, grand stratopédarque en 1362...».

φράσις «*τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Τζαμπλάκωνος*» εἶναι παράθεσις εἰς τὸ Ἀσωματιανὸς καὶ πρέπει νὰ τεθῇ ἐντὸς κομμάτων.[1] Ὑπάρχει δὲ ἰσχυρόν, νομίζομεν, ἐπιχείρημα, ὅτι τὸ Ἀσωματιανὸς εἶναι μικρὸν ὄνομα τοῦ μεγάλου δουκὸς Τζαμπλάκωνος καὶ ὅτι πρόκειται περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, εἰς τὸ ἔγγραφον ἡμῶν τοῦ Αὐγούστου 1362 (3, στ. 6), ὁ μόνος πλέον ἐπιζῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων, ἀφιερώνει εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τὸ εἰς αὐτὸν ἀνῆκον «*τέταρτον μεριδικὸν*» ἐκ τοῦ πατρικοῦ κτήματός των τοῦ Γαλικοῦ παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην. Τέσσαρα λοιπὸν ἦσαν τὰ μερίδια τοῦ κτήματος καὶ τέσσαρες οἱ κληρονόμοι ἀδελφοί, ἤτοι α) ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, β) ὁ Ἀσωματιανὸς μέγας δοὺξ Τζαμπλάκων, γ) ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων καὶ δ) ἡ Τορνικίνα, ἡ ἀδελφὴ αὐτῶν. Ἐὰν τὸ Ἀσωματιανὸς καὶ τὸ μέγα δοὺξ Τζαμπλάκων ἀντεπροσώπευον δύο πρόσωπα, τότε οἱ ἀδελφοὶ θὰ ἦσαν πέντε καὶ τὰ μερίδια πέντε καὶ ὁ Δημήτριος δὲν θὰ ἔλεγε τὸ «*τέταρτον μεριδικόν*», ἀλλὰ τὸ «πέμπτον μεριδικόν».

Ὁ μέγας δοὺξ Τζαμπλάκων δὲν ζῇ πλέον τὸ 1356, ὅτε ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ ὡς μακαρίτου ὁ ἀδελφός του Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἰς τὸ ἀνωτέρω ἀναφερθὲν ἔγγραφον αὐτοῦ. Ἄλλως ἀναφέρεται οὗτος δίς ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἄνευ μικροῦ ὀνόματος τὸ 1348. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο φέρεται οὗτος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ εἰς τὸ Κοντοσκάλιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατασκευασθέντος στόλου, τοῦ προοριζομένου νὰ προσβάλῃ τοὺς Γενουάτας τοῦ Γαλατᾶ.[2] Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ὁ μέγας δοὺξ Τζαμπλάκων ἐπέζησε τοῦ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καταστραφέντος αὐτοκρατορικοῦ στόλου.[3] Τὸ 1356 φέρεται, ὡς εἴδομεν, μεταξὺ τῶν τεθνεώτων. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως πότε οὗτος μεταξὺ τοῦ 1348 καὶ τοῦ 1356 ἀπέθανεν.

2. *Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων*. Οὗτος εἶναι ὁ δεύτερος ἀδελφὸς τοῦ Ἀρσενίου. Περὶ τούτου κατόπιν τῶν ἀνωτέρω δὲν δύναται πλέον, νομίζομεν, νὰ ὑπάρξῃ σοβαρὰ ἀμφιβολία. Κατὰ τὰ φαινόμενα θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο ὁ μικρότερος ἐκ τῶν τριῶν ἀρρένων ἀδελφῶν Τζαμπλακώνων, ἀφοῦ, ὅπως θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω, ζῇ ἀκόμη τὸ 1362 καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν αὐτοῦ ὡς μακαριτῶν. Δὲν ζῇ λοιπὸν πλέον τὸ 1362 οὔτε ὁ Ἀσωματιανὸς οὔτε ὁ Ἀρσέ-

---

[1] Βλ. ἀνωτέρω σ. 157, σημ. 1.

[2] Καντακ. IV, 11. Βόνν. III, 74, 5 (1348): «...*στρατηγούς τε ἐφίστη, ταῖς μὲν πρὸς τῇ Πίσσῃ τρισὶ τριήρεσι Φακεωλάτον τὸν πρωτοστράτορα, ταῖς δὲ ἐν τῷ Κοντοσκαλίῳ ναυπηγηθείσαις Τζαμπλάκωνα τὸν μέγα δοῦκα...*».

[3] Καντακ. IV, 11. Βόνν. III, 77, 9 κ.ἑ. (1348): «...*ἀπέθανον δὲ ἐν τοῖς ὕδασιν ὀλίγῳ ἐλάσσους διακοσίων καὶ ἐκ τῶν μετὰ τοῦ Τζαμπλάκωνος τεταγμένων τοῦ μεγάλου δουκὸς ὁ Φιλανθρωπηνὸς Μανουήλ, τῆς ναυαρχίδος ἄρχων...*».

νιος οὔτε κἂν ἡ ἀδελφή των Τορνικίνα καὶ ὁ Δημήτριος φαίνεται ὡς ὁ ἐπιζῶν μικρότερος ἀδελφὸς ὅλων τῶν ἄλλων. Δευτέρα ὅμως σκέψις ἐμφανίζει ἀλλέως τὰ πράγματα.

Ὁ Δημήτριος Τζαμπλάκων ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ τὸ 1345 τὸ πρῶτον μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου (9ος βαθμὸς) ὑπερασπίζων τὰς Φεράς. Ἰδοὺ τὸ χωρίον τοῦ Καντακουζηνοῦ: «..*Παλαιολόγος δὲ Κωνσταντῖνος, ὁ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου θεῖος, καὶ Τζαμπλάκων Δημήτριος μέγας στρατοπεδάρχης, ὁ τούτου γαμβρός, τὰ Ῥωμαίων φρονοῦντες ἀντέπραττόν τε τοῖς πράττουσι τὰ Τριβαλλῶν*..».[1] Περὶ τὸ 1350 λοιπὸν ἐκ τῶν τριῶν ἀδελφῶν Τζαμπλακώνων ὁ μὲν Ἀσωματιανὸς εἶναι, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, τὸ 1348 μέγας δοὺξ (2ος βαθμός), ὁ δὲ Δημήτριος τὸ 1345 μέγας στρατοπεδάρχης (9ος βαθμός), μόνον δὲ ὁ Ἀρσένιος ἔχει τὸν πολὺ κατώτερον βαθμὸν τοῦ μεγάλου παπία (22ος βαθμός). Τὸ ὅτι ὅμως τὸ 1362 ἐπιζῇ ἐξ αὐτῶν μόνον ὁ Δημήτριος δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκην ὅτι οὗτος εἶναι καὶ ὁ νεώτερος. Ἀσφαλέστερον νομίζομεν εἶναι νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν βαθμὸν ἑκάστου, ἡ κατάκτησις τοῦ ὁποίου φυσικῶς ἀπαιτεῖ μακρὰν σταδιοδρομίαν καὶ χρόνον πολύν, καὶ νὰ θεωρήσωμεν τὸν μέγα δοῦκα Ἀσωματιανὸν ὡς τὸν μεγαλύτερον ἀδελφόν, τὸν μέγαν στρατοπεδάρχην Δημήτριον ὡς τὸν δεύτερον κατὰ ἡλικίαν καὶ τὸν μέγαν παπίαν Ἀρσένιον ὡς τὸν νεώτερον ἐκ τῶν τριῶν, ἂν καὶ ὁ θάνατος δὲν ἐτήρησε τὴν σειρὰν ἡλικίας τῶν ἀδελφῶν καὶ ὁ μεσαῖος Δημήτριος ἐπέζησε τοῦ νεωτέρου Ἀρσενίου, τοῦ μεγαλυτέρου Ἀσωματιανοῦ ἀποθανόντος κανονικῶς πρώτου, ἀφοῦ ὁ Ἀρσένιος ἤδη ὡμίλησεν, ὡς εἴδομεν, περὶ αὐτοῦ ὡς μακαρίτου τὸ 1356 ἀκόμη.

Εἰς τὸ ἔγγραφον λοιπὸν ἡμῶν ὑπ' ἀρ. 3 τοῦ Αὐγούστου 1362 ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων μετὰ τῆς συζύγου του μεγάλης στρατοπεδαρχίσσης Εὐδοκίας Παλαιολογίνας Τζαμπλακωνίσσης ἀφιερώνει εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου τὸ μερίδιόν του, ἓν τέταρτον τοῦ ὅλου, ἐκ τοῦ παρὰ τὸν Γαλικὸν ἐξωθι τῆς Θεσσαλονίκης κληρονομικοῦ πατρικοῦ κτήματός του, ἀφοῦ οἱ ἀποθανόντες πλέον ἀδελφοί του Τζαμπλάκωνες εἶχον ἀφιερώσει τὰ ἰδικά των μερίδια προὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰς τὴν αὐτὴν μονήν. Οὕτω λέγεται εἰς τὸ ἔγγραφον: 3,6 κἑ.: «..*τὸ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου αὐθεντῶν καὶ γονέων ἐκείνων δοθέν μοι τέταρτον μεριδικὸν ἀπὸ τοῦ καθόλου κτήματος, τοῦ καλουμένου Γαλικοῦ, τοῦ πλησίον τῆς μεγαλοπόλεως καὶ περιβοήτου Θεσσαλονίκης διακειμένου*..». Καὶ 3,11 κἑ.: «..*καθὼς καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων τριῶν μεριδικῶν τοῦ αὐτοῦ κτήματος ἀποκερδαίνουσιν, ὅσον ἀπὸ τῆς πρὸ μετρίου καιροῦ ἐπιγενομένης προσενέξεως παρὰ τῶν μακαριτῶν καὶ φιλτάτων μου αὐταδέλφων ἐκείνων τῶν Τζαμπλακώνων πρὸς τὴν*

---

[1] Καντακ., III, 87. Βόνν. II, 535, 9/10.

αὐτὴν.. μονήν...». Μεταξὺ τῶν μακαριτῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ ὁ Δημήτριος συγκαταλέγει καὶ τὴν ἀδελφήν του Τορνικίναν, ἡ ὁποία εἶχεν, ὡς εἴδομεν, λάβει δι' ἐγγράφου συμφωνίας ὡς προῖκα ἓν τέταρτον τοῦ κτήματος εἰς τὸ μερίδιόν της, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἀδελφός της Ἀρσένιος τὸ 1356 εἰς τὸ δεύτερον ἔγγραφον αὐτοῦ: 2,20/1: «...*ἄνευ τῆς δι' ἐγγράφου συμφώνου προεκποικισθείσης μερίδος πρὸς τὴν αὐταδέλφην μου ἐκείνην παρακοιμωμένην, τὴν Τορνικίναν...*».

Τὸ ὑπ' ἀρ. 3 ἔγγραφον ἡμῶν ὑπογράφει καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Δημητρίου, ἡ μεγάλη στρατοπεδάρχισσα Εὐδοκία Παλαιολογίνα Τζαμπλακώνισσα. Πόθεν ἡ Εὐδοκία εἶναι Παλαιολογίνα; Εἰς τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν χωρίον τοῦ Καντακουζηνοῦ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων ὀνομάζεται γαμβρὸς τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ὀνομάζεται θεῖος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Γ'. Πρόκειται περὶ τοῦ μεγάλου παπία τὸ 1321 καὶ πρωτοσεβαστοῦ τὸ 1342 Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ὅστις ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Ἀνδρονίκου Β' καὶ θεῖος τοῦ Ἀνδρονίκου Γ'.[1] Τούτου τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου γαμβρὸς φέρεται εἰς τὸ ἀναφερθὲν χωρίον τοῦ Καντακουζηνοῦ ὁ Δημήτριος Τζαμπλάκων, σύζυγος λοιπὸν θυγατρὸς αὐτοῦ.[2] Ἡ Εὐδοκία Τζαμπλακώνισσα συνε-

[1] Βλ. A. Papadopoulos, Archim., Versuch einer Genealogie der Palaiologen (1259 - 1453). Diss. München 1938, Nr. 48 (S. 30). Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος φέρεται αὐτόθι ὡς γενόμενος τὸ 1342 διοικητὴς τῆς Θεσσαλίας. Τοῦτο φαίνεται λανθασμένον. Ἡ πληροφορία προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Καντακουζηνοῦ, III, 87. Βόνν. II, 535, 9 κέ., ὅπου ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος δρᾷ ἐκ Φερῶν (Papadopoulos, αὐτόθι, σ. 30 σημ. 242). Πρόκειται ὅμως περὶ τῶν Φερῶν τῆς Μακεδονίας καὶ ὄχι τῆς Θεσσαλίας, διὰ τὰς σημερινὰς δηλαδὴ Σέρρας. Βλ. ὀλίγον περαιτέρω Καντακ. III, 87. Βόνν. II, 536, 10 κέ.: «...*πρὸς Χριστούπολιν ἐχώρει καὶ ἐστρατοπεδεύετο ἐν κώμῃ τοῦ Γαβριὴλ προσαγορευομένῃ ὡς ἀφιξόμενος εἰς Φεράς...*». Αἱ Φεραὶ εἶναι λοιπὸν πλησίον τῆς Χριστουπόλεως (Καβάλας), ὁ δὲ Καντακουζηνός, ὡς γνωστόν, ὀνομάζει πάντοτε τὰς Σέρρας Φεράς. Βλ. Καντακ. ἔκδ. Βόνν. III, εὑρετήριον (σ. 604) λ. Φεραί. Ἰδίᾳ Καντακ. III, 89. Βόνν. II, 548, 15 κέ.

[2] Εἶναι περίεργον ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος φέρεται ἐν Papadopoulos, Genealogie Nr. 48 (S. 30) ὡς πατὴρ μόνον ἑνὸς υἱοῦ, τοῦ Ἀνδρονίκου, γενομένου μεγάλου στρατοπεδάρχου, ἐνῷ εἶναι γνωστὸν εἰς αὐτὸν τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Καντακουζηνοῦ, III, 87. Βόνν. II, 535, 9 κέ., ὅπου ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἔχει γαμβρὸν ἐν τῇ κυριολεξίᾳ τοῦ ὅρου, ἑπομένως εἶχε καὶ θυγατέρα. Σύζυγος ἀδελφῆς αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἦτο ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Δημήτριος Τζαμπλάκων, διότι ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος δὲν εἶχεν ἀδελφήν. Βλ. Papadopoulos, Genealogie, Nr. 47 (S. 29), ὅπου οἱ γονεῖς αὐτοῦ, Ἄννα Παλαιολογίνα καὶ Μιχαὴλ Κουτρούλης, ἔχουν μόνον δύο υἱοὺς καὶ καμμίαν θυγατέρα. Ἀντιστοίχως πάλιν ἡ Εὐδοκία Τζαμπλακώνισσα, Papadopoulos, Genealogie Nr. 124 (S. 77), φέρεται ὡς ἀγνώστων γονέων, ἐνῷ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐξάγεται ὅτι αὕτη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ἀφοῦ ὁ σύζυγος αὐτῆς Δημήτριος Τζαμπλάκων εἶναι γαμβρὸς ἐκείνου.

πῶς εἶναι καὶ Παλαιολογίνα ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Κωνσταντίνου Παλαιολόγου.

Μετὰ τὸ 1362 δὲν ἀναφέρονται πλέον ὁ Δημήτριος Τζαμπλάκων καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Εὐδοκία καὶ δὲν γνωρίζομεν τί ἀπέγινον.

3. Ἡ ἀδελφὴ τῶν Τζαμπλακώνων Τορνικίνα. Οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Τζαμπλάκωνες, ὁ Ἀσωματιανός, ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Ἀρσένιος, εἶχον καὶ μίαν ἀδελφήν, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει, ὡς εἴδομεν, ὁ Ἀρσένιος εἰς τὸ δεύτερον ἐκ τῶν δύο ἐγγράφων αὐτοῦ (τοῦ ἔτους 1356) : 2,20/1: «... *ἄνευ τῆς δι' ἐγγράφου συμφώνου προεκπροικισθείσης μερίδος πρὸς τὴν αὐταδέλφην μου ἐκείνην παρακοιμωμένην, τὴν Τορνικίναν...*». Περὶ αὐτῆς μανθάνομεν λοιπὸν μόνον ὅτι ἦτο σύζυγος ἑνὸς Τορνίκη, ἔχοντος τὸ ἀξίωμα τοῦ παρακοιμωμένου, καὶ ὅτι τὸ 1356 ἦτο ἤδη ἀποθαμμένη (πβλ. *ἐκείνην*). Ζῶσα ἀκόμη εἶχεν ἀφιερώσει καὶ αὐτὴ τὸ μερίδιόν της ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ οἰκογενειακοῦ κτήματος εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐκ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖ τὸ 1362 ὁ τελευταῖος ἐπιζῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ὁ Δημήτριος. (Πβλ. ἀνωτέρω: *ἀπὸ τῆς... προσενέξεως παρὰ τῶν μακαριτῶν καὶ φιλτάτων μου αὐταδέλφων ἐκείνων τῶν Τζαμπλακώνων, πρὸς τὴν αὐτὴν... μονήν*).

Τίνος σύζυγος ἦτο ὅμως ἡ Τορνικίνα καὶ ποῖος ὁ παρακοιμώμενος Τορνίκης; Ἀφοῦ τὸ 1356, ὅταν ὁμιλῇ ὁ Ἀρσένιος περὶ αὐτῆς, ἡ Τορνικίνα, ὅπως εἴδομεν ἀνωτέρω, εἶναι ἀποθαμμένη μὲ τὸν τίτλον τῆς παρακοιμωμένης, πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν ἕνα παρακοιμώμενον Τορνίκην πρὸ τοῦ 1356. Ὁ μόνος γνωστὸς παρακοιμώμενος Τορνίκης ἐντὸς τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος εἶναι ὁ Ἀνδρόνικος Κομνηνὸς Δούκας Παλαιολόγος Τορνίκης. Τούτου γνωρίζομεν τοὺς γονεῖς, ἀλλὰ πολὺ ὀλίγα εἶναι γνωστὰ περὶ τοῦ ἰδίου. Δὲν εἶναι γνωστὸν οὐδὲ κἂν ἐὰν ἐνυμφεύθη ποτέ, πρὶν γίνῃ μοναχὸς Ἀντώνιος.[1] Ἡ Θεοδώρα, ἡ κτητόρισσα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Βεβαίας Ἐλπίδος, ἀναφέρει αὐτὸν εἰς τὰ μνημόσυνα τῶν συγγενῶν αὐτῆς ὡς ἀνεψιόν της, ἀποθανόντα μίαν ἡμέραν Ἰουλίου.[2] Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ βεβαιώσωμεν ἀπολύτως ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ σύζυγος τῆς παρακοιμωμένης Τορνικίνας, τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀρσενίου Τζαμ-

---

[1] Βλ. Papadopoulos, Genealogie Nr. 9 (S. 8). Οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶναι ἡ Μαρία Κομνηνὴ Βράναινα Λασκαρίνα Δούκαινα Παλαιολογίνα, ἀνεψιὰ ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου, καὶ ὁ Ἰσαάκιος Κομνηνὸς Δούκας Τορνίκης. Βλ Papadopoulos, Genealogie Nr. 8 (S. 8).

[2] Τυπικὸν τῆς μονῆς τῆς Βεβαίας Ἐλπίδος. Ἔκδ. H. Delahaye, Deux Typica byzantines de l' époque des Paléologues. Bruxelles 1921, σ. 92, 20 καὶ 93 κέ. Αὐτόθι, Kommentar A., σ. 148 καὶ 149. (Εἰς ἡμᾶς ἀπρόσιτον. Παλαιοτέρα δημοσίευσις περὶ τοῦ Τυπικοῦ ὑπὸ H. Omont, Portraits de différents membres de la famille des Comnènes, peints dans le Typicon du monastère de Notre—Dame—de Bonne—Espérance à Constantinople. Revue des Études Greques 17 [1904], σ. 371).

πλάκωνος. Ὁ Καντακουζηνός, ὁ ὁποῖος τὸν ἀναφέρει ὡς ἐντεταλμένον ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου Β' νὰ διαπραγματευθῇ τὰ τοῦ γάμου τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ' τὸ 1324 μετὰ τῆς Ἄννης τῆς Σαβοΐας, οὐδὲν περισσότερον λέγει περὶ αὐτοῦ.[1]

ε) Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος.

1. Ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων. Τὸ εἰς δύο παραλλαγὰς διασωθὲν τέταρτον ἔγγραφον, 4 α καὶ 4 β τοῦ Αὐγούστου 1370, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος, ὅστις διὰ τούτου ἀφιεροῖ εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου ἓν μέρος τοῦ κτήματος τῶν Τζαμπλακώνων Πριναρίου. Τοῦ κτήματος τούτου ἄλλο τμῆμα εἶχεν ἀφιερώσει, ὅπως εἴδομεν,[2] εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν τὸ 1355/6 ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων. Ἑπομένως ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων ὡς μερικὸς κληρονόμος τοῦ αὐτοῦ κτήματος πρέπει νὰ ἔχῃ συγγενικὴν σχέσιν πρὸς τὸν μέγαν παπίαν Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα. Ποίαν ὅμως συγγενικὴν σχέσιν; Ταύτην μᾶς προδίδει πολὺ ἀργότερον ὁ υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος, ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος ὁμιλῶν τὸν Μάρτιον τοῦ 1376 εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 6 ἔγγραφον ἡμῶν περὶ τοῦ πάππου του, λέγει τὰ ἑξῆς: 6,10 κἑ.: «.. *τὴν σχέσιν καὶ διάθεσιν, ἣν εἶχεν ὁ μακαρίτης αὐθέντης καὶ πάππος μου, ὁ μέγας παπίας ἐκεῖνος, πρὸς τὴν καθ' ὑμᾶς μονὴν καὶ ὅσην ζῶν καὶ ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ ἐνεδείξατο πρὸς ὑμᾶς*». Ὁ πάππος οὗτος εἶναι Τζαμπλάκων καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔχει τὸ ἐν Βεροίᾳ περιβόλιον, τὸ ὁποῖον δωρεῖται ἐν τῷ ἐγγράφῳ 6 πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου: 6,10 κἑ.: «...*ὅπερ κατεῖχον ἐγὼ ἐκ διαδοχῆς ἀπό τε τοῦ μακαρίτου αὐθέντου καὶ πατρός μου καὶ ἀπὸ τοῦ μακαρίτου αὐθέντου καὶ πάππου μου, μεγάλου παπίου τοῦ Τζαμπλάκωνος..*». Ὁ πάππος του ὅμως, ὁ μέγας παπίας Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος τόσην σχέσιν εἶχε πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου καὶ τόσα ἀφιέρωσε πρὸς αὐτήν, δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν μέγαν παπίαν Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα, τὸν ὁποῖον ἐγνωρίσαμεν ὡς μοναχὸν τῆς μονῆς Βατοπεδίου, δεδομένου μάλιστα ὅτι τόσον ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων μαρτυρεῖ ὅτι εἶχε τέκνα,[3] ὅσον καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ἀνωτέρω ὁμιλοῦντος ἐγγόνου, ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, εἶναι συγκληρονόμος τοῦ αὐτοῦ κτήματος Πριναρίου, μέρος τοῦ ὁποίου ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος

---

[1] Καντακ., Ι, 40. Βόνν. Ι, 195, 4: «...*αὐτίκα γοῦν ἐπιλεξάμενοι πρέσβεις, τόν τε παρακοιμώμενον Ἀνδρόνικον τὸν Τορνίκην καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ Τζουϊὰν ντὲ Τζεπλὲτ. ἀπέστειλαν εἰς Σαβωΐαν...*» Βλ. καὶ R. Guilland ἐν Études Byzantines II, 1945, σ. 200.

[2] Βλ. ἔγγραφον 1, 11 καὶ ἔγγραφον 2, 5.

[3] Βλ. ἔγγραφον 2, 54: «...*μνημονευομένης καὶ τῆς συναδελφῆς μου μετὰ τῶν παιδίων μου...*».

Τζαμπλάκων εἶχεν ἀφιερώσει καὶ αὐτὸς εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου. Ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων λοιπὸν εἶναι υἱὸς τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ἀφοῦ ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ ἔγγονος Ἀλέξιος λέγει ὅτι ὁ πάππος του ἦτο μέγας παπίας Τζαμπλάκων καὶ δωρητὴς τῆς μονῆς Βατοπεδίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ κτῆμα, ἐκ τοῦ ὁποίου τόσον ὁ Ἀρσένιος ὅσον καὶ ὁ Μιχαὴλ δωροῦνται πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου μερίδια, εἶναι τὸ αὐτό.

Διατί ὅμως ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρσενίου Μιχαὴλ Τζαμπλάκων προσέθεσεν εἰς τὸ ὄνομά του τὸ ἐπίθετον Καβαλλάριος, τὸ ὁποῖον οὔτε ὁ Ἀρσένιος εἶχεν οὔτε προηγουμένως ἐνεφανίσθη εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Τζαμπλάκώνων; Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἔχει καὶ εἷς ἀδελφὸς τοῦ Μιχαὴλ Ἀλέξιος, τὸν ὁποῖον ὁ Μιχαὴλ ἀναφέρει ὡς ἀποθαμμένον τὸ 1370,[1] ὅπως τὸ ἔχουν καὶ τὰ τέκνα τοῦ Μιχαήλ, Ἀλέξιος καὶ Ἰωάννης.[2] Τὸ ἐπίθετον προέρχεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπὸ τὴν μητέρα τοῦ Μιχαήλ, τὴν σύζυγον λοιπὸν τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος. Ἑπομένως ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἶναι ὁ πρῶτος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος ἐνυμφεύθη κόρην ἐκ τῆς παλαιᾶς γενουατικῆς οἰκογενείας τῶν Καβαλλαρίων[3] καὶ τὸ ἐπίθετον μετεβιβάσθη κληρονομικῶς εἰς τοὺς υἱούς του καὶ τοὺς ἐγγόνους του.

---

[1] Βλ. ἔγγραφον 4α, 11: «*...καὶ ὁ αὐτάδελφός μου κῦρ Ἀλέξιος ὁ Καβαλλάριος ἐκεῖνος ..*». (=4β, 14). Καὶ 4β, 21: «*...τοῦ αὐταδέλφου μου ἐκείνου τοῦ Καβαλλαρίου κυροῦ Ἀλεξίου...*» (=4β, 26).

[2] Βλ. ἔγγραφον 4α, 16 (=4β, 17): «*..ὑπογραφαῖς τῶν τε γνησίων μου παίδων..*». Αἱ ὑπογραφαὶ ἐν 4α, 45 καὶ 46 (=4β, 47 καὶ 48): *Ἰωάννης Τζαμπλάκων ὁ Καβαλλάριος—Ἀλέξιος Καβαλλάριος ὁ Τζαμπλάκων.*

[3] Ἡ οἰκογένεια τῶν Καβαλλαρίων ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Παχυμέρους εἰς τὴν σειρὰν τῶν εὐγενῶν οἴκων τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας: Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. I, 21. Βόνν. I, 65, 9 κέ.: «*...σὺν Καβαλλαρίοις τε οἱ Νοστόγκοι καὶ οἱ Καμύτζαι...καὶ ὅσοι ἄλλοι, οἷς ἡ μεγαλογενὴς σειρὰ καὶ χρυσῆ συγκεκρότητο...*». Ὁ Βασίλειος Καβαλλάριος ἦτο ὁ πρῶτος σύζυγος τῆς Θεοδώρας, τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ Μιχαὴλ Η' ἐκ τῆς ἀδελφῆς του Μάρθας: Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. I, 12. Βόνν. I, 34, 8. Διαζεύξας τὴν Θεοδώραν ἀπὸ τοῦ Βασιλείου Καβαλλαρίου ὁ Μιχαὴλ Η' ἔδωκε ταύτην ὡς σύζυγον εἰς τὸν Βαλανειδιώτην: Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. II, 13. Βόνν. I, 109, 3.

Ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος εἶναι ἀργότερον δομέστικος τῆς τραπέζης ἐπὶ Μιχαὴλ Η': Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. IV, 31. Βόνν. I, 324, 13. Οὗτος ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τοῦ ἐπαναστάτου Ἀνδρονίκου Ταρχανειώτου τὸ ἔτος 1270: Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. IV, 31. Βόνν. I, 324, 15. Διὰ χρονολογίαν βλ. Βόνν. I, 757.

Ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος εἶναι μέγας κοντόσταβλος ἐπὶ Μιχαὴλ Η': Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. V, 27. Βόνν. I, 411, 20. Οὗτος ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τοῦ Ἰωάννου Α' τοῦ Νόθου, τοῦ δεσπότου Νέων Πατρῶν, τὸ 1278: Παχυμ.. V, 27. Βόνν. I, 412, 15. Διὰ χρονολογίαν βλ. Βόνν. I, 760.

Ὅλοι αὐτοὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Καβαλλαρίων οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν ἀκόμη μὲ τοὺς Τζαμπλάκωνας, ἀνήκοντες εἰς τὸν 13ον αἰῶνα. Οἱ Καβαλλάριοι εἶναι παλαιὰ γενουατικὴ οἰκογένεια καὶ ὁ Guilelmo Cavallario ἢ Cavallerio εἶναι ἀποδοχεὺς σιγιλλίου ἤδη τὸ 1156. Βλ. Fr. Dölger ἐν BZ 28 (1928), σ. 349 καὶ σημ. 2.

2. Ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων. Εἴδομεν προηγουμένως ὅτι ὁ Μιχαήλ, ὁμιλῶν τὸ 1370 εἰς τὸ ἀναφερθὲν ἀφιερωτήριον ἔγγραφόν του (4 α, 4 β), ἀναφέρει ἀποθαμμένον ἀδελφόν του Ἀλέξιον Καβαλλάριον (Τζαμπλάκωνα).[1] Ὁ Ἀλέξιος οὗτος πρέπει νὰ εἶναι ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος. Τὸ μικρὸν ὄνομα αὐτοῦ Ἀλέξιος δεικνύει, νομίζομεν, ὅτι τὸ κατὰ κόσμον μικρὸν ὄνομα τοῦ πατρός του, μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, δὲν ἦτο καὶ αὐτὸ Ἀλέξιος, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πατὴρ καὶ υἱὸς θὰ εἶχον τὸ αὐτὸ μικρὸν ὄνομα, γεγονὸς μὴ συνηθισμένον καὶ μᾶλλον ἀπίθανον. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος τοὐναντίον φέρει λίαν πιθανῶς κατὰ τὰ εἰωθότα τὸ μικρὸν ὄνομα τοῦ πάππου του. Ὁ πάππος του λοιπόν, ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου, πρέπει νὰ ἐλέγετο Ἀλέξιος. Τοῦτο συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑποστηριχθεῖσαν ἄποψιν ἡμῶν, ὅτι ὁ τὸ 1326 μέγας τζαούσιος καὶ τὸ 1327 μέγας παπίας παλαιότερος ἐκεῖνος Ἀλέξιος Τζαμπλάκων καὶ ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἶναι δύο διάφορα πρόσωπα καὶ εἶναι μεταξύ των πατὴρ καὶ υἱός. Τοῦ παλαιοῦ λοιπὸν ἐκείνου μεγάλου παπία Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος φέρει τὸ ὄνομα ὁ ἔγγονος Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρσενίου.

ς'). Οἱ ἔγγονοι τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος.

Εἰς τὸ αὐτὸ δωρητήριον ἔγγραφόν του (4 α, 4 β) ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων τὸ 1370 κάμνει λόγον καὶ διὰ τοὺς υἱούς του Ἰωάννην καὶ Ἀλέξιον, οἱ ὁποῖοι ὑπογράφουν καὶ ὡς μάρτυρες τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφον.[2] Οὗτοι λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι ἔγγονοι τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ἀφοῦ ὁ πατήρ των, Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, εἶναι, ὅπως εἴδομεν, υἱός του.

1. Ὁ Ἰωάννης Καβαλλάριος Τζαμπλάκων εἶναι, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἄγνωστος ἄλλοθεν καὶ οὐδὲν δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν ἁπλῆν μαρτυρίαν ταύτην περὶ τῆς ὑπάρξεώς του.

2. Ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων φέρει κατὰ τὰ φαινόμενα τὸ μικρὸν ὄνομα τοῦ μακαρίτου θείου του Ἀλεξίου, ἠγαπημένου ἀδελφοῦ, ὅπως εἴδομεν, ἀποθανόντος πρὸ τοῦ 1370, τοῦ πατρός του Μιχαήλ.[3] Ὁ ἔγγονος οὗτος Ἀλέξιος εἶναι γνωστὸς καὶ ἄλλοθεν. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1397 ἀναφέρεται ὡς μέλος τῆς Συγκλήτου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἰς τὰ Acta Patriarchatus Constantinopolitani λέγεται περὶ αὐτοῦ: «...*παρόντων καὶ τῶν τῆς συγκλήτου, τοῦ τε κυροῦ Ἀλεξίου*

---

[1] Βλ. ἀνωτέρω σ. 175, σημ. 1.
[2] Βλ. ἀνωτέρω σ. 157, σημ. 2.
[3] Βλ. ἀνωτέρω σ. 175, σημ. 1.

Τζαμπλάκωνος τοῦ Καβαλλαρίου καὶ τοῦ Φιλανθρωπηνοῦ κυροῦ Ἀνδρονίκου κλ...».[1] Ὁ αὐτὸς Ἀλέξιος ἐταυτίσθη ὑπὸ τοῦ M. Treu πρὸς τὸν ἐν τῇ «Ἐπιδημίᾳ εἰς Ἅδου» τοῦ Μάζαρι ἀναφερόμενον Τζαμπλάκωνα Καβαλλάριον.[2] Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1399 εἰς τὰ αὐτὰ Acta Patriarchatus ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων ὁ Καβαλλάριος διεκδικεῖ ἀπὸ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονὴν τοῦ Σωτῆρος Φιλανθρώπου τὸ κάθισμα, τὸ λεγόμενον τοῦ Χαβάρωνος. Λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης εἰς τὸ σχετικὸν ἔγγραφόν του: «...*Ἡ Ὁ οἰκεῖος τῷ κρατίστῳ καὶ ἁγίῳ μου αὐτοκράτορι, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς υἱὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, κῦρις Ἀλέξιος Τζαμπλάκων ὁ Καβαλλάριος, εἰς τὴν ἡμῶν μετριότητα παραγενόμενος εἶπεν...».*[3] Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων μαρτυρεῖται ζῶν τὸ 1370, τὸ 1397 καὶ τὸ 1399, τότε καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 6 ἔγγραφον ἡμῶν πρέπει νὰ εἶναι τοῦ ἰδίου.

Τοῦτο εἶναι ἐνοικιαστήριον τοῦ Μαρτίου 1376, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων λαμβάνει ἐπ' ἐνοικίῳ ἐφ' ὅσον ζῇ περιβόλιον ἐν Βεροίᾳ πρὸς ἰδίαν τέρψιν, ὁμολογῶν ὅτι τοῦτο, κατεχόμενον ὑπ' αὐτοῦ πρότερον αὐθαιρέτως, ἀνήκει πράγματι εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ πρέπει νὰ περιέλθῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἰδίου. Εἰς τὸ ἔγγραφον δὲν ὑπογράφει ὅμως Καβαλλάριος, ἀλλὰ μόνον Ἀλέξιος Τζαμπλάκων. Ἐν τούτοις ἡ χρονολογία τοῦ ἐγγράφου, 1376, δύναται νὰ ἀποκλείσῃ, νομίζομεν, ὅλους τοὺς παλαιοτέρους Ἀλεξίους Τζαμπλάκωνας,[4] πλὴν τοῦ ἡμετέρου Ἀλεξίου Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος, τοῦ ἐγγόνου τοῦ Ἀρσενίου.

ζ'). Ἄγνωστοι Τζαμπλάκωνες.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω δὲν ἐξαντλοῦνται, ἀσφαλῶς, ὅλα τὰ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα μέλη τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακώνων. Ὅπως διὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα δὲν εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος δομέστικος τῶν σχολῶν Τζαμπλάκων ἕνα μόνον πράγματι υἱὸν εἶχε, τὸν Ἀλέξιον διοικητὴν τῶν Σερρῶν, πολὺ περισσότερον διὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ὑπάρχουν σαφεῖς ἐνδείξεις εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ ἔγγραφα ἡμῶν, ὅτι πολλοὶ Τζαμπλάκωνες παραμένουν δι' ἡμᾶς ἄγνωστοι. Οὕτω π.χ. ἤδη ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων τὸ 1362 εἰς τὸ ἔγγραφόν του ποιεῖται ἀορίστως μνείαν τῶν παίδων του,[5] ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν πόσοι καὶ ποῖοι ἦσαν οὗτοι. Ἔπειτα εἰς τὸ ἔγγραφον 4 α, 12 (=4 β, 14) ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων τὸ 1370 λέγει: «...*καθὼς εἶχον καὶ οἱ ἡμέτεροι ἀνεψιοί, οἱ*

[1] MM, Acta Patriarchatus II, 566. († Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰνδ. ς' τοῦ ,ϛϡ ἔκτου [=6906=1397] ἔτους).

[2] M. Treu, Mazaris und Holobolos. BZ 1 (1892), 91.

[3] MM, Acta Patriarchatus II, 324,5 (Δεκ. 1399). Πατριάρχου Ἀντωνίου.

[4] Οὕτως ἀποκλείεται, ὡς πολὺ παλαιός, ὁ μέγας παπίας τοῦ 1326 Ἀλέξιος Τζαμπλάκων καὶ ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, ὡς ἀποθαμμένος πρὸ τοῦ 1370.

[5] Βλ. ἔγγραφον 3, 32 (1362): «...*μήτε δὲ καὶ πρὸς τῶν παίδων ἡμῶν..* ».

Τζαμπλακωναῖοι ἐκεῖνοι...». Ποῖοι ἦσαν οἱ ἀνεψιοί του οὗτοι Τζαμπλάκωνες, οἱ ἀποθαμμένοι ἤδη τὸ 1370 (πρβ. *ἐκεῖνοι*); Τέκνα ἴσως τοῦ μακαρίτου ἀδελφοῦ του Ἀλεξίου Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος. Ἐκτὸς ἐὰν τὸ ἀνεψιοὶ ἐνταῦθα ἔχει, ὡς συμβαίνει πολλάκις εἰς τοὺς Βυζαντινούς, τὴν σημασίαν τῶν πρώτων ἐξαδέλφων, ὅπως, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν καὶ τὸ θεῖος καὶ τὸ γαμβρὸς ἔχουν χάσει τὴν σημασίαν των καὶ χρησιμοποιοῦνται ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ.[1] Τότε ἀνεψιοὺς ὀνομάζει ὁ Μιχαὴλ Καβιλλάριος Τζαμπλάκων τοὺς υἱοὺς τῶν θείων του καὶ ἀδελφῶν τοῦ πατρός του, τοῦ μεγάλου δηλαδὴ δουκὸς Ἀσωματιανοῦ ἢ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου Δημητρίου, ὀλιγώτερον δὲ τοὺς υἱοὺς τῆς Τορνικίνας, τῆς ὁποίας τὰ τέκνα εἶναι πρῶτον Τορνίκαι καὶ ἔπειτα Τζαμπλάκωνες. Οὔτε ὅμως πόσοι ἦσαν οἱ Τζαμπλάκωνες οὗτοι οὔτε ποῖα τὰ ὀνόματά των γνωρίζομεν. Εἰς τὸ αὐτὸ ἔγγραφον (4 α, 25) ὁ Μιχαὴλ ὁμιλεῖ καὶ περὶ τῶν ἐγγόνων του, τῶν τέκνων δηλαδὴ τῶν υἱῶν του Ἰωάννου καὶ Ἀλεξίου. Ἐκ τῶν δύο τούτων υἱῶν ὁ Ἀλέξιος ὁμιλεῖ ὁ ἴδιος εἰς τὸ ἔγγραφόν του (6,24) περὶ παίδων του. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως πάλιν οὔτε πόσα ἦσαν τὰ τέκνα τοῦ Ἰωάννου (ὑποτιθέμενα) καὶ τοῦ Ἀλεξίου (μαρτυρημένα) οὔτε ποῖα ἦσαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Μεταξὺ τῶν ἀγνώστων Τζαμπλακώνων τούτων δύνανται νὰ ἀναζητηθοῦν οἱ κατωτέρω ἀναφερόμενοι, χρονολογημένοι καὶ ἀχρονολόγητοι, ἀταύτιστοι Τζαμπλάκωνες τῶν πηγῶν :

1. Χρονολογημένοι Τζαμπλάκωνες.

α) Ὁ Zamblaco τῶν ἐγγράφων τῆς Ῥαγούζης. Τὸ 1344 καὶ τὸ 1346 δύο ἔγγραφα τῆς πολιτείας τῆς Ῥαγούζης ὁμιλοῦν περὶ ἑνὸς Zamblaco, παρὰ τοῦ ὁποίου ἡ πολιτεία ἀγοράζει σῖτον.[2]

β) Ὁ πανυπερσέβαστος Τζαμπλάκων. Τὸ 1371, συμφώνως πρὸς Βραχὺ Χρονικόν, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Ε', ἐπιστρέψας ἐξ Ἰταλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, διέταξε καὶ συνελήφθησαν ὡρισμένοι ἄρχοντες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ πανυπερσέβαστος Τζαμπλάκων: «*Ἔτει ,ϛωπ' (6880=1371) Ὀκτωβρίου κη' ἔφθασεν στὴν Πόλιν βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ Δεκεμβρίῳ ε' ἐκράτησαν τοὺς ἄρχοντας Γλαβᾶν, Ἰωάννην Ἀσάνην, Μανουὴλ Βρυένη, τὸν πανυπερσέβαστον τὸν Τζαμπλάκον καὶ τὸν Ἀγάλον*».[3]

---

[1] Βλ. St. Binon, A propos d'un prostagma inédit d' Andronic III Paléologue. BZ 38 (1938), σ. 145 (ἀνεψιὰ=cousine) καὶ σ. 146 κέ. (Le sens de θεῖος), σ. 388 κέ. (Le sens de γαμβρός).

[2] Βλ. Bânescu, Peut-on identifier le Zamblacus des documents ragusains? Mélanges Ch. Diehl I. Paris 1930, σ. 31-35.

[3] Σπ. Λάμπρου-Κ. Ι. Ἀμάντου, Βραχέα Χρονικά. Ἐν Ἀθήναις 1932, ἀριθ. 47, σ. 81, 32 κέ. Πρβ. P. Charanis, The strife among Palaeologi and Ottoman Turks. Byzantion 16 (1942/43), σ. 291.

γ) Ὁ Γεώργιος Τζαμπλάκων καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Τζαμπλάκων ἐκεῖνος. Τὸ 1378, τὸν Μάϊον, εἰς χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Δ' Παλαιολόγου διὰ τὸν Μανουὴλ Ταρχανειώτην, εὑρισκόμενον εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς μονῆς τῆς Λαύρας, ὁ Γεώργιος Τζαμπλάκων καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Τζαμπλάκων ἐκεῖνος ἔχουν ἐν Καλαμαρίᾳ εἰς τὴν Χαλκιδικὴν ὡς κτῆμα τὸ χωρίον Λωρωτός: «...*τοῦ περὶ τὴν Καλαμαρίαν χωρίου τοῦ Λωρωτοῦ, τοῦ κατεχομένου μετὰ καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ πύργου παρά τε τοῦ οἰκείου τῇ βασιλείᾳ μου κῦρ Γεωργίου τοῦ Τζαμπλάκωνος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ Τζαμπλάκωνος ἐκείνου...*».[1]

δ) Ὁ Ἀλέξιος Παλαιολόγος Τζαμπλάκων. Τὸ 1438 26 Ἰανουαρίου ὁ γνωστὸς ἱστορικὸς Γεώργιος Σφραντζῆς ἐνυμφεύθη τὴν κόρην τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Ἀλεξίου Παλαιολόγου Τζαμπλάκωνος Ἑλένην: «*Τῷ δὲ ,ϛϡμϛ'* (6946=1438) *ἔτει, τῇ κϛ' Ἰανουαρίου μηνός, ηὐλογήθην ἐγὼ Ἑλένην τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπὶ κανακλείου* (sic) *Ἀλεξίου Παλαιολόγου τοῦ Ἐξαμπλάκωνος*».[2]

ε) Ἰωάννης Τζαμπλάκων. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1458 ἀναφέρεται δρῶν ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Ἰωάννης Τζαμπλάκων, θεῖος τῆς συζύγου τοῦ δεσπότου Θωμᾶ. Φραντζῆς, IV, 16. Βόνν. σ. 390. Ὁ αὐτὸς Ἰωάννης Τζαμπλάκων ἀναφέρεται εἰς ἔγγραφον τῆς 16 Μαρτίου 1463. Βλ. D. A. Zakythinos, Le Despotat grec de Morée. Τομ. I. Paris 1932, σ. 277, σημ. 2 (ἔνθα ἐλλιπὴς παραπομπὴ εἰς τὸν Jorga).

2. Ἀχρονολόγητοι Τζαμπλάκωνες.

α) Ὁ Δημήτριος Τζαμπλάκων. Εἰς τὸν κώδικα 192 τῆς μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης περιείχετο ἀνέκδοτον ποίημα, εὑρεθὲν ὑπὸ Σπ. Λάμπρου καὶ φέρον τὸν τίτλον: *Εἰς τάφον τῶν τέκνων κῦρ Δημητρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ* (δηλ. τῶν Ξανθοπούλων ἐν Κωνσταντινουπόλει). Εἰς τοῦτο ὁ Δημήτριος Τζαμπλάκων ἐμφανίζεται ὡς υἱὸς τοῦ περιφήμου δεσπότου Ἀχαΐας Benedetto: «...*πατὴρ γὰρ αὐτῷ δεσπότης Ἀχαΐας. Τίς οὐκ ἀκούει τὸν πολὺν Βενεδέτον;*».[3]

β) Ὁ Τζαμπλάκων κῦρ... Εἰς ἀκέφαλον, κολοβόν, ἀχρονολόγητον καὶ ἐφθαρμένον πρόσταγμα ἀγνώστου αὐτοκράτορος, δημοσιευθὲν ὑπὸ Σπ. Λάμπρου, λέγεται: «... *ἀπὸ τῆς περὶ τὰς Ζίχνας καὶ τὰς Σέρρας ἀφαιρεθείσης ἀρτίως οἰκονομίας παρὰ τοῦ Τζαμπλάκωνος κυροῦ...*».[4]

γ) Ὁ μέγας πριμικήριος Τζαμπλάκων. Οὗτος ἀνα-

---

[1] Fr. Dölger, Facsimiles byzantinischer Kaiserurkunden. München 1931, Nr. 32, 2 κέ. Πβλ. J. Duic'ev, Izvestia Bulg. Arch. Inst. 7 (1933), 440.

[2] Φραντζῆς, 11. Βόνν. 191, 7 κέ.

[3] Βλ. N. Bânescu, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 33.

[4] Βλ. Σπ. Λάμπρου, Ἁγιορειτικά. Νέος Ἑλληνομνήμων 18 (1924), σ. 354.

φέρεται ἐν Βουλγαρίᾳ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ὑπὸ τῆς σλαβικῆς βιβλιογραφίας.[1]

δ) Ὁ Κυπριανὸς Τζαμπλάκων. Ἀναφέρεται ὑπὸ τῆς σλαβικῆς βιβλιογραφίας ὡς μητροπολίτης Κιέβου κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.[2]

ε) Ὁ Γρηγόριος Τζαμπλάκων. Ἀναφέρεται ὑπὸ τῆς σλαβικῆς βιβλιογραφίας ὡς ἡγούμενος τῆς μονῆς Ντέσιανι κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα.[3]

Πρέπει λοιπὸν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι παραμένουν ἄγνωστοι πολὺ περισσότεροι Τζαμπλάκωνες ἀπὸ ὅσους ἐγνωρίσαμεν καὶ οἱ Τζαμπλάκωνες οὗτοι ἐλλείψει στοιχείων δὲν εἶναι δυνατὸν πρὸς τὸ παρὸν νὰ ταυτισθοῦν. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀνήκουν πλέον εἰς τὸν ΙΕ' αἰῶνα, εἴδον τὴν Ἅλωσιν καὶ διασκορπισθέντες εἰς τὰς Βαλκανικὰς χώρας καὶ εἰς τὴν Δύσιν διαφεύγουν τὰς ἑλληνικὰς πηγάς. Ἓν μόνον φαίνεται βέβαιον, ὅτι οἱ Τζαμπλάκωνες τῶν σλαβικῶν χωρῶν εἶναι μέλη τῆς μεγάλης βυζαντινῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακώνων καὶ οὐχὶ Σλάβοι.

η') Ἀνακεφαλαίωσις.

Τὰ διὰ πρώτην φορὰν ὁλόκληρα δημοσιευόμενα ἔγγραφα τῶν Τζαμπλακώνων ἔδωκαν νέα στοιχεῖα, βάσει τῶν ὁποίων κατέστη νῦν δυνατὸν νὰ ἐπιχειρηθῇ μία ταύτισις τῶν κυριωτέρων μελῶν τῆς μεγάλης αὐτῆς βυζαντινῆς οἰκογενείας, μία ἐξακρίβωσις τῶν συγγενικῶν σχέσεων αὐτῶν κατὰ τὸν ΙΔ' ἰδίως αἰῶνα καὶ νὰ διαπιστωθοῦν οἱ δεσμοὶ τῆς οἰκογενείας πρὸς τὴν μακεδονικὴν γῆν. Τὰ κτήματα τῆς οἰκογενείας εὑρίσκονται ἐπὶ μακεδονικοῦ ἐδάφους, τὸ Πρινάριον παρὰ τὴν Ἐλευθερούπολιν εἰς τὸ Σύμβολον καὶ τὸ κτῆμα τοῦ Γαλικοῦ ἔξωθι τῆς Θεσσαλονίκης παρὰ τὸν Γαλικὸν ποταμόν. Ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων δωρεῖται εἰς τὴν μονὴν Βατοπενίου οἰκίας του ἐντὸς αὐτῆς ταύτης τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὁ ἔγγονός του Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων ἀρέσκεται νὰ διαμένῃ εἰς τὸ παρὰ τὴν Βέροιαν περιβόλιόν του, ὅπου εἶχεν ἐξοχικὴν ἔπαυλιν.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τώρα ὅσα νέα ἐμάθομεν περὶ τῆς οἰκογενείας, δυνάμεθα νὰ ἐπιχειρήσωμεν σύντομον σκιαγράφησιν τῆς ἱστορίας της. Ἡ οἰκογένεια φαίνεται γενουατικῆς καταγωγῆς, ἀλλ' ὁ ἐκβυζαντινισμὸς αὐτῆς καθίσταται ἔκδηλος κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ὅταν ἐμφανίζεται ὁ μέγας δομέστικος Τζαμπλάκων, στρατιωτικὸς ἀναμφιβόλως ἀνήρ, ὅστις καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ ἐπικρατήσαντος εἰς τὰς λατινοκρατουμένας εὐρωπα-

---

[1] Βλ. J. Duic'ev, ἐν BZ 51 (1958), σ. 422, ὅπου ἡ παλαιοτέρα βιβλιογραφία.
[2] Βλ. J. Duic'ev, ἔνθ' ἀνωτ.
[3] Βλ. J. Duic'ev, ἔνθ' ἀνωτ.

ἱκὰς χώρας τοῦ βυζαντινοῦ κράτους αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας Ἰωάννου Βατάτζη (1222-1254) μέγα κτῆμα ὡς φέουδον παρὰ τὴν Ἐλευθερούπολιν τῆς Καβάλας, τὸ Πρινάριον.

Τοῦ μεγάλου τούτου δομεστίκου ὁ υἱός, Ἀλέξιος Τζαμπλάκων, ἐμφανίζεται τὸ 1326 κατὰ τὸν πόλεμον τῶν δύο Ἀνδρονίκων ὡς μέγας τζαούσιος καὶ διοικητὴς τῶν Σερρῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Γέροντος. Μεταπηδήσας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ' τοῦ Νέου, προβιβάζεται τὸ 1327 εἰς μέγαν παπίαν καὶ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν αὐτοῦ λαμβάνει λίαν πιθανῶς εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του τὸ παρὰ τὸν Γαλικὸν κτῆμα, τὸ ὀνομασθὲν τοῦ μεγάλου παπία. Τὸ 1332 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Β', ὁ ὁποῖος εἶχε παραιτηθῆ τοῦ θρόνου ἀπὸ τοῦ 1328 καὶ εἶχεν ἀποσυρθῆ εἰς μονὴν ὡς μοναχὸς Ἀντώνιος ἀπὸ τοῦ 1330, καὶ ὁ μέγας παπίας Ἀλέξιος Τζαμπλάκων ἀποσύρεται τῶν ἐγκοσμίων ὡς μοναχὸς Ἀντώνιος κατὰ μίμησιν τοῦ προδοθέντος ὑπ' αὐτοῦ παλαιοῦ κυρίου του.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ, γνωστὸς μόνον μὲ τὸ μοναχικὸν ὄνομα Ἀρσένιος, μέγας παπίας καὶ αὐτός, ἠγωνίσθη εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ κατὰ τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ πρὸς ἐπικράτησιν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔλαβεν ὡς ἀνταμοιβὴν οἰκήματα ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ κτήματα παρὰ τὴν Βέροιαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Περιπεσὼν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀποκαύκου, τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ ὑποστὰς τὸν ἐξευτελισμὸν διαπομπεύσεως καὶ καταστροφὴν τῆς ἀκινήτου περιουσίας του ἐν Θεσσαλονίκῃ, παρέμεινεν ἐπὶ ἔτη ἐν φυλακῇ. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κυρίου του ὑπηρετεῖ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἀπογραφεὺς τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἐγκαταλείψας τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου τόσας πικρίας ἐδοκίμασεν. Ὅταν ὁ Καντακουζηνός, παραιτηθεὶς τοῦ θρόνου τὸ 1354, ἀπεσύρθη εἰς μονὴν ὡς μοναχὸς Ἰωάσαφ, ἀπεσύρθη καὶ αὐτὸς τὸ 1355 εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου ὁριστικῶς πλέον ὡς μοναχὸς Ἀρσένιος, ἐνῷ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἔφερεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸ καλογηρικὸν ῥάσον καὶ τὸ μοναχικὸν τοῦτο ὄνομα. Εἰς τὴν ἁγιορειτικὴν ταύτην μονήν, ὅπου καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη ἀπέθανεν, ἐδώρησεν ὅλην σχεδὸν τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του, τὰ μερίδιά του δηλαδὴ ἐκ τῶν ἀναφερθέντων κτημάτων καὶ ὅ,τι ἀπέμεινεν ἐκ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ οἰκιῶν του.

Περὶ τῶν τριῶν ἀδελφῶν του, μεγάλου δουκὸς Ἀσωματιανοῦ, μεγάλου στρατοπεδάρχου Δημητρίου καὶ τῆς ἀδελφῆς των Τορνικίνας, συζύγου τοῦ παρακοιμωμένου Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου Τορνίκη, ὁ τὸ 1362 ἐπιζῶν Δημήτριος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἅπαντες εἶχον ἀφιερώσει τὰ μερίδιά των ἐκ τοῦ κτήματος τοῦ Γαλικοῦ εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου.

Τὸ 1370 ἐμφανίζεται ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρσενίου, Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, μαρτυρῶν διὰ τοῦ νέου ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τῶν Τζαμπλακώνων ἐπιθέτου Καβαλλάριος ὅτι ὁ πατήρ του Ἀρσένιος εἶχε νυμφευθῆ κόρην ἐκ

τῆς παλαιᾶς γενουατικῆς οἰκογενείας τῶν Καβαλλαρίων. Ὁ αὐτὸς Μιχαὴλ μᾶς ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἀποθαμμένου ἀδελφοῦ του Ἀλεξίου Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος καὶ περὶ τῶν υἱῶν του Ἰωάννου καὶ Ἀλεξίου καὶ οὕτως εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ταυτίσωμεν τὰ κυριώτερα μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος μέγας δομέστικος Τζαμπλάκων εἶχε μόνον ἕνα υἱόν, τὸν Ἀλέξιον διοικητὴν τῶν Σερρῶν, καὶ ἐπειδὴ τόσον οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἀρσενίου, ὅσον καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ ὁμιλοῦν περὶ ἀγνώστων εἰς ἡμᾶς τέκνων αὐτῶν, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι πολλὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακώνων μᾶς διαφεύγουν. Διὰ τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ ταυτίσωμεν μερικοὺς ἐνδιαφέροντας Τζαμπλάκωνας, ὅπως τὸν τῶν ἐγγράφων τῆς Ῥαγούζης, τὸν μητροπολίτην Κιέβου καὶ τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς Ντέσιανι. Τὰ τέκνα πάντως τῶν ἐγγόνων τοῦ Ἀρσενίου ἀποτελοῦν τοὺς Τζαμπλάκωνας τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἔζησαν τὴν Ἅλωσιν καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς Βαλκανικὰς χώρας καὶ εἰς τὴν Δύσιν, ἐμφανιζόμενα καὶ εἰς τὸν σλαβικὸν κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον οὐδεὶς Τζαμπλάκων εἶναι γνωστὸς πρὸ τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος.

Ὅσοι τέλος Τζαμπλάκωνες κατέστη δυνατὸν νὰ ταυτισθοῦν βάσει τῶν ἐγγράφων ἡμῶν τούτων δύνανται νὰ τοποθετηθοῦν εἰς γενεαλογικὸν δένδρον, ὡς ἑξῆς :

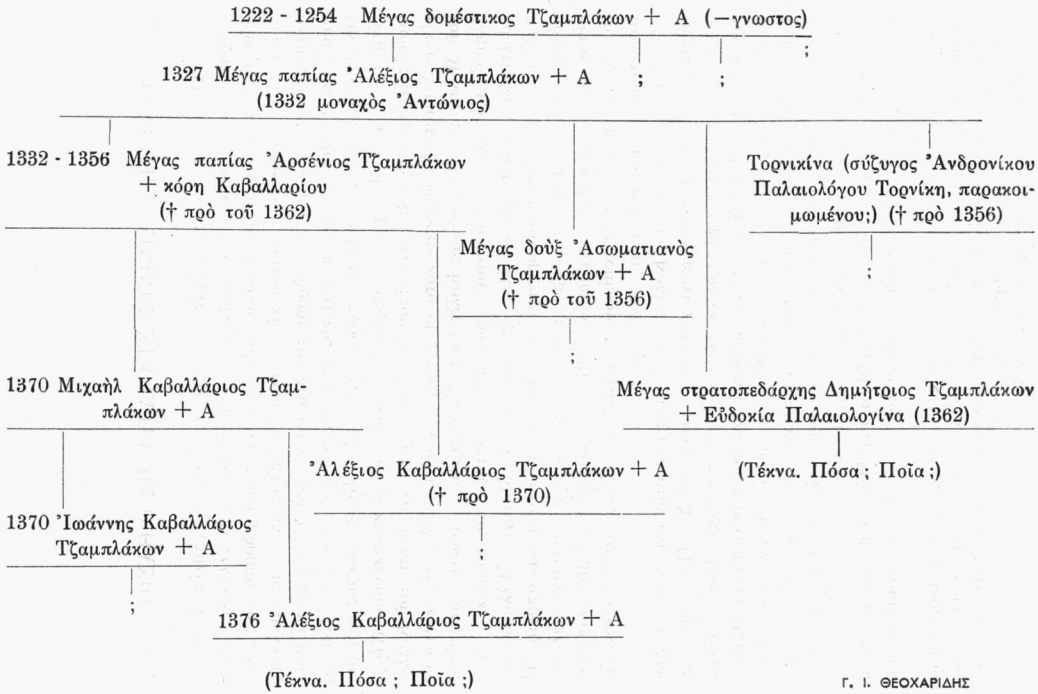

Γ. Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ